

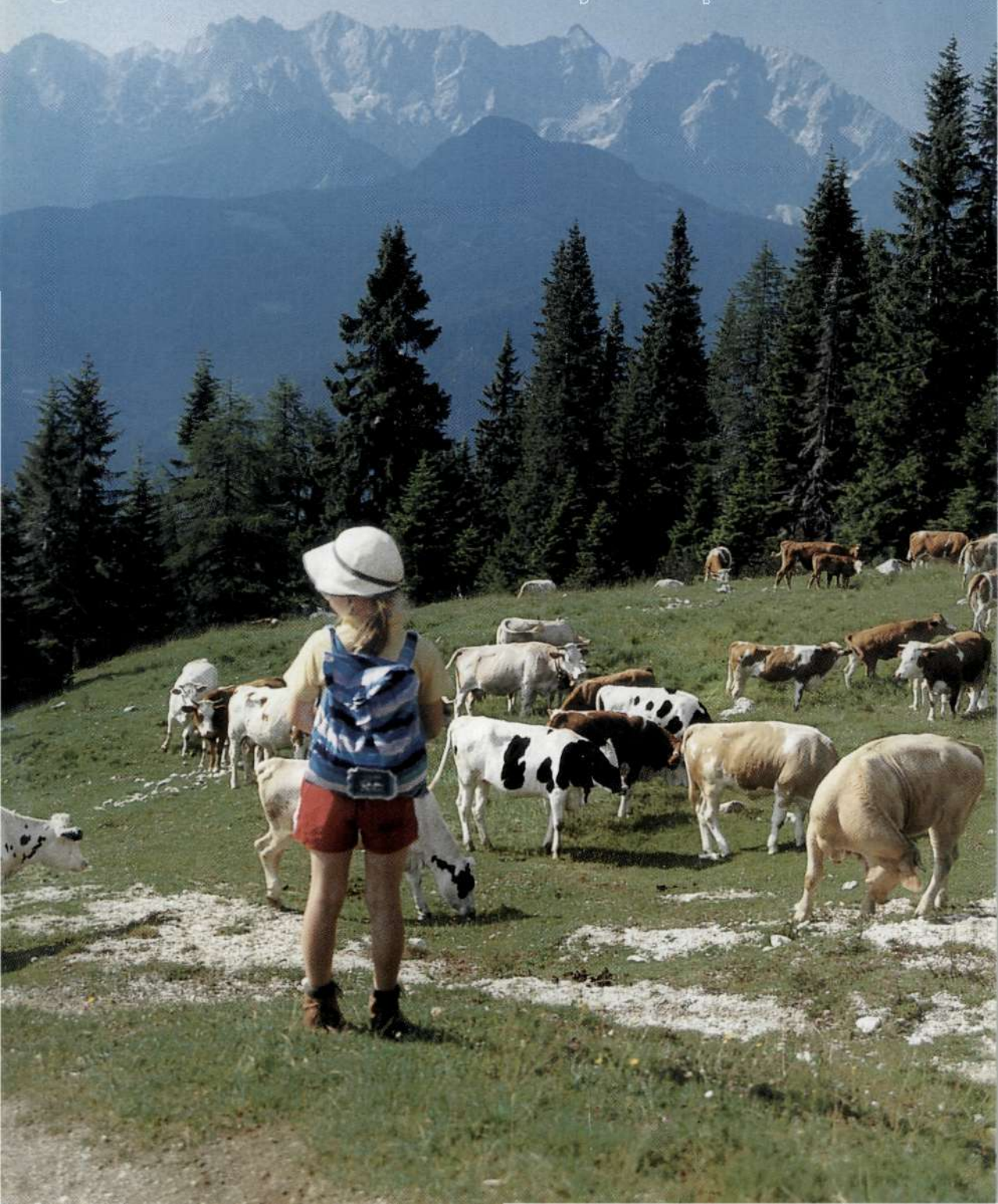
POŠTNINA PLAČANA PRI POŠTI 61102 LJUBLJANA

Planinski vestnik

9

glasilo Planinske zveze Slovenije

september 1994

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

september 1994

9

letnik XCIV izhaja od leta 1895

vsebina

Dušica Kunaver	Plezanje po robu	369
Marjan Rztresen	Poti do ciljev	370
Jože Dekleva	Česnova Ženska za nagrado	372
Miha Kajzelj	Bela noč v steni Bhagiratija 4	375
Bojan Pollak	Slovenska himalajska šola	377
	Križ na Škrlatici	380
Jože Biščak	Čiščenje črnih gradenj v TNP	383
Tone Strojín	Spomin na rojstvo PD Viharnik	385
Marjetka Manfreda	Gorniški tabor 1994	387
Tomaž Vrhovec	Bivakiranje na prostem	388
Ivo Žnidaršič	Poti Petra Klepca	389
Milan Vošank	Poti med gorami	392
Neža Maurer	Spomin na jesensko darilo	395
Dušan Košir	Snežišča na severu Slovenije	396
France Bernot	Letošnja pomlad na Kredarici	397
	Odmevi	398
	Iz planinske literature	399
	Društvene novice	405

Slika na naslovni strani: **Pogled z Obirja na osrednji masiv Grintovcev**

Foto: Marjan Bradeško

Planinski vestnik izdaja Planinska zveza Slovenije, 61000 Ljubljana, Dvorčakova ulica 9, p. p. 215. Revija izhaja vsak mesec. Ureja uredniški odbor: Marjan Rztresen (glavni in odgovorni urednik), Janez Bizjak, Sonja Dolinšek, Mitja Košir, Edo Kozorog, Silvo Kristan, France Malešič, Dragica Manfreda, Marlen Premšak, Tone Strojín, Tone Škarja in Franček Vogelnik. Predsednik založniško-izdajateljskega sveta dr. Milan Naprudnik. Prispevke pošiljajte na naslov Planinske zveze Slovenije. Rokopisov in slik ne vračamo. Tekoči račun pri SDK 50101-678-47046, devizni račun pri Ljubljanski banki - Gospodarski banki d. d. Ljubljana 50100-620-133-900-27620-sifra valute-3053/8. Naročnina za tretje trimesečje leta 1994 znaša 600 SIT, posamezna številka stane 200 SIT. Letna naročnina za tujino znaša 30 ameriških dolarjev. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova vselej navedite tudi stari naslov, in sicer s tiskanimi črkami. Upoštevamo samo pisne odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. Tisk Tiskarna »Jože Moskrnič« v Ljubljani.

Glasilo spada med proizvode informativnega značaja iz 13. točke tarifne številke 3 Zakona o prometnem davku (Ur. list RS, št. 4/92) in Mnenja Ministrstva za informiranje Republike Slovenije, št. 23/117-92 z dne 24. 2. 1992, za katere se plačuje davek od prometa proizvodov po stopnji 5 %.

VZPON TOMA ČESNA V JUŽNI LOTSEJEVI STENI

PLEZANJE PO ROBU

DUŠICA KUNAVER

V zadnjem času se napadi na Slovensko smer v južni Lotsejevi steni v tujini stopnjujejo in dobivajo svoj odmev tudi v domačem tisku.

V poplavi člankov o Lotseju v tujih časopisih in revijah je morda najboljše pregled dogajanj okrog Česnovega vzpona izpod peresa **Gregga Childa** na 14 straneh v februarški številki revije Climbing. Članek navaja citate in objave izjav, stališča za in proti in prisluhne takemu in drugačnemu mišljenju o Tomovem vzponu. Napisala sem odgovor na ta Childov članek in ga poslala reviji Climbing. V svojem članku Climbingu sem poskušala biti čim manj obremenilna do domačih razmer v zvezi z Lotsejem, za slovenski prostor pa bi želela napisati nekaj misli v razmišljanje.

Tri leta sem upala, da mi bo uspelo molčati v zvezi z Lotsejem, a ni mi uspelo. Preveč let svojega življenja sem preživela ob prisotnosti Lotsejeve stene, da bi danes mogla molče stati ob strani ob vsem, kar se okrog te stene dogaja.

AVTOPORTRET Z 8000 METROV

V Childovem članku najdemo nekak pregled čez dogodke. Prvi del svojega članka je avtor namenil opisu Tomove poti do Lotseja. Naštevava njegove številne zimske in letne vzpone in predvsem soliranja v evropskih in azijskih stenah. Sledi opis vzpona v južni Lotsejevi steni. Child v dobesednem citatu poda Tomov opis zadnjih 250 metrov vzpona proti vrhu, od tam naprej, kjer se je končal vzpon naših alpinistov leta 1981. Citat je vzet iz American Alpine Journala.

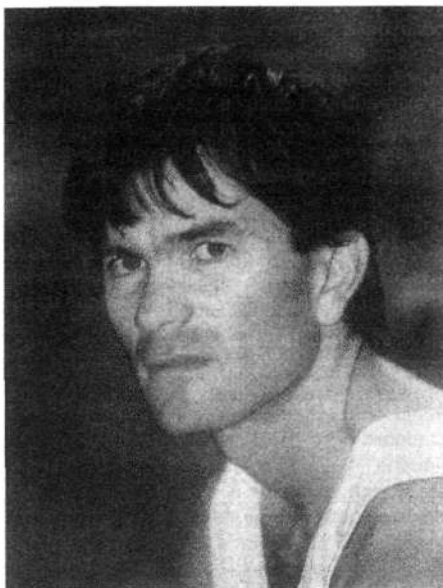
Child nato sledi kronologiji primera Lotse:

Vse se je začelo v planinskih kočah in gostilnah v Chamonixu že takoj po Tomovem povratku.

Eden od najglasnejših obtoževalcev Tomovega vzpona je francoski alpinist **Ivano Ghirardini**.

Ta je ogorčen nad sponzorskimi podporami alpinizmu nasploh, **Toma Česna** pa obtožuje, da je vstopil v Lotse zaradi materialnega dobička.

Na kakšen način lahko Ghirardini to svojo trditve dokaže? Kako je lahko materialni dobiček motiv za vstop v 3300 metrov visoko »pošast«, kot je **Riccardo Cassin** imenoval južno Lotsejevo steno? Od leta 1973 do 1990 je bila ta stena oder svetovne alpinistične elite. Zakaj je nista premagala denar in sponzorji? Ghirardini tudi zatrjuje, da ne bo verjel v Česnov vzpon, dokler ne vidi fotografij:

Tomo Česen

»Brez natančnih fotografij (closeups), ki ga prikazujejo na višini med 8000 metri in vrhom, mu ne verjamem!«

Ima Ghirardini v mislih avtoportret na višini nad 8000 metrov? Je sam kdaj to poskušal narediti? Imajo vsi himalajski solisti foto dokaze v skladu z Ghirardinijevimi merili?

Ima **Reinhold Messner** štirinajst posnetkov z vrhov? Ima **Viki Grošelj** deset svojih portretov z vrhov? — Pri tem nihče ne dvomi v te njune vzpone!

Pogovarjala sem se z našim vrhunskim alpinistom **Vanjo Matijevcem**, ki je v navezi s **Frančkom Knezom** dosegel rob Lotsejeve stene leta 1981. Po 65 dneh, ki so jih plezalci preživeli v steni, sta Franček in Vanja zmogla 24 ur neprekinjenega plezanja v višini nad 8000 metrov, skoraj ves čas brez dodatnega kisika, preživela sta dva padca, izgubila enega od dveh radijev . . . Tu so Vanjeve besede:

»Nisva mislila na fotografiranje, na nič nisva mislila, nisva mislila na način, kot mislimo v dolini. Živela sva na drugem svetu.

Verjamem, da je Tomo preplezal južno steno Lotseja. Dokler imamo njegovo besedo in nimamo nobenega materialnega dokaza proti njemu, verjamem njegovi besedi.

Če bi Tomo hotel biti lažnivec, prav gotovo ne bi bil tako zelo nespreten lažnivec. Na primer, lahko bi rekel, da je bil na vrhu ponoči in izognil bi se vsem vprašanjem o fotografijah.

Eden od vzrokov, da verjamem v njegov vzpon, je tudi dejstvo, da je svojo smer posvetil našemu učitelju in vodji **Alešu Kunaverju**. Tega ne bi bil nikdar naredil, če ne bi bil na vrhu Lotseja.«

ZGODBA DVEH DIAPOZITIVOV

V Childovem članku beremo tudi stališča francoskih alpinistov **Christopherja Profita**, **Pierra Beghina** in drugih plezalcev, ki zagovarjajo Česnov Lotse in verjamejo, da je »eno od zlatih pravil alpinizma spoštovanje besede«.

»Želel bi vedeti,« beremo Beghinove besede, »kdo je videl **Hermannu Buhla** na vrhu Nanga Parbata in kdo Reinholda Messnerja na Everestu, potem ko je preplezal severno steno.«

Žal najdemo danes **Reinholda Messnerja** med oboževalci Tomovega vzpona. Messner v časopisih po Evropi objavlja svoje »občutke, da je nekaj narobe«, ker je ob Tomovem predavanju na Dunaju izsledil »čudne nedoslednosti«. Ko pa Messner začne naštevati te »čudne nedoslednosti«, človek ugotovi, da Messnerjeve pripombe nimajo nobene teže kot dokazno gradivo proti Tomu. Messner meni, da »tistih skal« pod vrhom Lotseja ni mogoče preplezati brez varovanja — Messner pa »tistih skal« ni videl, niti ni nikdar plezal skupaj s To-

mom in zato njegovih plezalskih sposobnosti ne pozna.

Greg Child velik del svojega članka posveča zgodbi dveh diapozitivov Vikija Grošlja.

Natančno sem preučila celoten Childov članek in si izpisala vse obtožbe za in proti Tomovemu vzponu, a nobena, prav nobena ne vsebuje stvarnega dokaza proti Tomu Česnu, povsod, predvsem pa v foto zgodbi, beremo le to, kaj je ona rekla in kaj je on rekel in kaj je rekel ta in kaj je rekel oni.

Čudno je, da prav isti ljudje, ki se ne zadovoljijo s Tomovo besedo, da je bil na vrhu Lotseja, proti njemu ne razpolagajo z ničemer drugim razen z besedami. Pri tem Tomove besede eni novinarji objavljajo v eni verziji, drugi v drugi, časopisi med seboj včasih citate prepisujejo dobesedno, včasih prikrojeno, včasih pa povsem nasprotujoče. V amerškem Climbingu, na primer, beremo Tomovo trditev, da na Dunaju ni rekel, da se je aklimatiziral v Tibetu, v slovenski Ekipi v letošnji aprilski številki pa beremo, da je Tomo rekel, da se je aklimatiziral v Tibetu.

Zakaj imajo besede oboževalcev večjo težo od besede človeka, ki je zmogel najtežjo steno sveta? Je stvar v količini besed? Tomo Česen je prav zares manj zgovoren kot njegovi ob-

namesto komentarja

POTI DO CILJEV

Ali so vse dejavnosti, ki jih ima pod okriljem slovenska planinska organizacija, enakovredno in v skladu z željami in zanimanjem njenega članstva primerno vrednotene in torej deležne ustrezne denarne podpore?

"Nikakor!" bi v en glas zelo glasno zakričali predstavniki malone vseh teh dejavnosti; po svojem najglobljem prepričanju so deležni bistveno premajhne pozornosti in torej denarne podpore tako alpinisti kot markacisti, tako planinski izletniki kot gorski reševalci, tako urejevalci potov kot planinski gospodarstveniki v najširšem smislu besede, tako jamarji, kolikor jih je še pod streho planincev, kot izobraževalci, da o kulturnih in športnih plezalcih sploh ne govorimo.

Menda je bilo tako od nekdaj in ker so se nekatere dejavnosti pod dežnikom planincev čutile le preveč odrinjene, so sklenile pot nadaljevati po svoje kot samostojne organizacije: Naprej so šli čisto na svoje jamarji, potem smučarji, nato je kazalo, da se bodo od "navadnih" planincev ločili alpinisti, zatem je včasih že kazalo, da bodo po-

stali svoja organizacija gorski reševalci, zadnje čase so skorajda nastale proceduralne težave, ko planinska organizacija ni prav vedela, kako naj včlani organizacijo gorskih vodnikov, ki jih je sama vzgojila, na vsaj enem od sestankov je bila izražena odločna zahteva nekaterih, da se športni plezalci, ki s planinstvom tako in tako nimajo več prave zveze, saj se udeležujejo večidel na umetnih plezalnih stenah in pod varno zidano streho, osamosvojjijo in postanejo samostojna organizacija.

Še več: celo nekatera slovenska planinska društva zadnja leta glasno govorijo o tem, da bi ustanovila drugo planinsko organizacijo, ker v sedanji menda nimajo pravih možnosti za enakopravno delo in ker ni menda predvsem nikoli upoštevan njihov glas.

Ko po starih dokumentih spremljamo razvoj slovenske in drugih alpskih planinskih organizacij, vidimo, da so bile v njihovih zgodovinah takšne razprave kar pogoste, nekatere pa so se spremenile v dejanja in so nekatere dejavnosti ali društva zares postala samostojne organizacije. Tako bo verjetno tudi zdaj: težiti je resda treba k zglednem sodelovanju in dogovarjanju, če pa to ni več mogoče, naj različne poti vodijo do idealnih ciljev.

Marjan Raztresen

toževalci, ki jim, kot kaže, nikdar ne zmanjka besed, kombinacij, razpihovanj, namigovanj, predpostavk, ugibanj . . .

SPOMINI NA VREME

Navajam primer, kako Tomu Česnu med drugim oporekajo tudi zimski solo v Alpski trilogiji (Eiger-Matterhorn-Jorassi).

Ivano Ghirardini v reviji »Rivista della montagna« piše: »Če sledimo uram, ko je plezal, kakor sam trdi, se njegova nočna plezarija in vremensko poročilo za tisti dan niti malo ne ujemata. Po vremenskem poročilu naj bi se vreme poslabšalo ob polnoči, ko je bil Česen, tako sam pravi, še v steni.« (Povzeto po slovenski reviji Ekipa).

Vse kaže, da se plezalec v prihodnosti v steni ne bo več smel koncentrirati na steno, ampak bo moral opazovati vreme in paziti, da še po sedmih letih ne bo pozabil, kakšno je bilo nebo ob posameznih urah dneva in noči v času njegovega vzpona. Če ne bo ravnal tako, se mu utegne zgoditi tako kot Tomu Česnu. Leta 1993 so ga spraševali o smeri v Eigerju, ki jo je plezal leta 1986. Ob pogovoru z novinarji se v tistem trenutku ni mogel natančno spomniti, ob kateri uri se je pred sedmimi leti poslabšalo vreme. Ko so potem njegove besede primerjali z arhivskimi zapisi vremenskih poročil, so ga »ujeli na laži« in po vsem svetu raznesli novico, da je Tomo o svojem vzponu v Eigerju lagal, ne glede na to, da Tomo trdi, da ga je v steni videl sam Ivano Ghirardini iz helikopterja.

Greg Child v svoj članek vključuje tudi poročilo **Adamsa Carterja** v American Alpine Journalu. Ta je leta 1993 priobčil dobro novico za Toma Česna. Urednik Adams Carter je objavil pismo, ki ga je dobil od **Wallyja Berga**, ki je s prijateljem **Scottom Fischerjem** stal na vrhu Lotseja mesec dni po Česnovem vzponu.

Po pogovoru z gospo **Hawley** v Katmanduju je Berg pisal: »Bila sva prepričana, da je Česen glede na njegov opis vrha bil tam. Med drugim je videl oranžno kisikovo bombo na majhni polici.«

Messner je temu ugovarjal: »Doslej je bilo 50 obiskovalcev vrha Lotseja. Česen je lahko vprašal katerega od njih, kaj je na vrhu. Zakaj ni fotografiral oranžne steklenice?«

Kje je tisti obiskovalec Lotseja, ki naj bi Tomu opisal vrh? Bi fotografija oranžne steklenice, zakopane v sneg in meglo, bila dokaz za vrh Lotseja?

POGOVOR Z GOSPO HAWLEY

Greg Child nadaljuje svoj članek v zvezi z razgovorom med Hawleyevo, Bergom in Fischerjem: ». . . niti Fischer, niti Berg, niti gospa Hawley si niso zapisali tega pogovora in danes je

njihov spomin meglen. Fischer se ne spominja več, da bi videl oranžno steklenico . . . , a Berg vztraja pri svoji prvotni trditvi in pravi, da je tedaj, ko je odšel od pogovora z gospo Hawley, imel občutek, da je potrdila Česnov vzpon.«

Leta 1972 sem bila z možem Alešem na obisku pri gospe Hawley v Katmanduju. Spominjam se, da je gospa Hawley ves čas držala svinčnik v rokah in si tudi, medtem ko smo pili čaj, zapisovala vsako pomembnejšo misel. Ne verjamem, da je vestna himalajska kronistka sprejela svoje navade.

Še enkrat sem prebrala Ravniharjevo knjigo »Katedrala Lotse — izpolnjena želja«. **Tomaz Ravnihar** in dr. **Jani Kokalj** sta sedela pri sosednji mizi, medtem ko se je gospa Hawley kake tri ure pogovarjala s Tomom. Na strani 87 v svoji knjigi Ravnihar piše: »Tomo hitro in jasno odgovarja na zastavljena vprašanja, saj je navajen še hujših, še bolj nenavadnih želja korejskega novinarja. Gospa si zapisuje vse potankosti in popiše goro papirja, precej več kot kasneje napiše Tomo o svojem vzponu po južni steni Lotseja.«

Naša novinarka **Marjetka Keršič Svetel** se je lani jeseni dolgo pogovarjala z gospo Hawley v Katmanduju. O vzponu Toma Česna v Lotseju je gospa Hawley dejala v kamero: »Govorila sem z njim nedolgo potem, ko je opravil vzpon. Prišel je v mojo pisarno in imela sva dolg pogovor. Srečala sem ga že leto poprej, ko je preplezal Džanu.

Podal je zelo izčrpen opis okoliščin in podviga, zelo jasen in lahko razumljiv. Verjela sem njegovi razlagi, zakaj ni sestopil po normalni smeri, zakaj je sestopil po smeri vzpona. Jasno je, da je to izjemen alpinist in nobenega razloga ni, da ne bi verjeli, da je sposoben storiti kaj takega. V njegovem primeru to lahko verjamemo.

Nekaj dni pozneje sem govorila z Američanom, ki je bil na vrhu Lotseja — vsaj on je tako zatrnil — po normalnem pristopu, po zahodni steni. Na misel mi je prišel opis zadnjega dela vzpona, ki ga je opravil Tomo. Zdaj se ne spomnim vseh podrobnosti, toda takrat sem se spomnila nekaterih podrobnosti in o njih sem govorila s tem Američanom, Wallyjem Bergom. Wally je neskončno občudoval Česnov uspeh v južni steni. Česnovi opisli so se ujemali s tem, kar je Američan tam ravnokar videl.«

SESTAVNI DEL SLOVENSKEGA MOŠTVA

V nadaljnjem pogovoru je gospa Hawley med drugimi dejala: »Vem, da so primeri, ko so zelo dvomili o ljudeh, če so res opravili vzpon. Zanimali so njihove trditve, pa se je potlej pokazalo, da so bile resnične.« Gospa Hawley je omenila primer Novozelandske **Lydie Brady** pred sedmimi leti. Bradyjeva je trdila, da je bila na

Everestu, a vodstvo odprave je to zanikalo — toda vodstvo ni bilo na gori, ko je ona plezala. Izkazalo se je, da je Lydia govorila resnico.

Ob koncu pogovora z Marjetko Keršič Svetel je gospa Hawley odgovorila na njeno vprašanje, kaj meni o slovenskih plezalcih: »V Sloveniji imate mnogo zelo dobrih alpinistov, že desetletja jih imate. Poznala sem kar dobro Aleša Kunaverja. Bil je alpinist, ki se ti vtisne v spomin. Imate mladi rod plezalcev, ki prihaja. Opravljajo dobre vzpone, kar je krasno. Nekateri narodi so se nekako pogreznili, ničesar pionirskega ne počno v Himalaji, vi Slovenci pa ste še zmeraj na čelu.«

Tomo Česen torej ni kak osamljen meteor, ampak sestavni del slovenskega vrhunškega alpinističnega dogajanja.

Žalostno je, da si sami rušimo svoje mesto na svetovni alpinistični lestvici. Vendar: če bodo v obtožbah proti Tomu Česnu tuji in domači obtoževalci želeli uspeti, bodo vsekakor morali zbrati bolj prepričljive dokaze, kot so jih zbrali doslej.

V dokaz, da Tomo Česen ni bil na vrhu Lotseja, je doslej na voljo le neskončno mnogo besed, kaj je ta ali oni rekel, da je »možno«, »verjetno«, »ni verjetno«, kaj se komu »zdi«, kaj »si ni mogoče predstavljati«, kaj kdo »meni«, kaj »sumi« (citati iz članka Grega Childa).

ISKALCI RESNICE

Tomo Česen je po povratku z Lotseja padel v medijski stroj. Naredil je nekaj napak in z njimi pokazal, da bolje obvlada nevarnosti, ki prihajajo z višav, kot tiste, ki prihajajo z nižav. Kljub vsemu se je brez poškodb izvlekel iz tega medijskega stroja. Ostal je isti Tomo Česen, ista oseba, kot je bil pred Lotsejem. Ne spušča se več v vrtljak besed okrog sebe. Zakaj pa naj bi se? Za dobrim konjem se vedno praši!

Vsekakor je Tomo naredil eno napako:

Medtem ko je s svojim dejanjem stopal v prihodnost, je gledal nazaj v preteklost. Verjel je, da njegova beseda zadostuje kot dokaz, da je bil na vrhu. »Ničesar ne bom dokazoval nikomur« (iz Ravniharjeve knjige), je dejal svojim prijateljem v bazi, preden je odšel na svojo navpično pot. Pozabil je na dejstvo, da je komercializacija naše dobe nezadržno na pohodu in da stopa tudi v gore.

Tomo je pač posebnost svoje vrste, vendar vedno je in vedno bo veljalo pravilo, da izjemna dejanja zmorejo le tisti posamezniki, ki niso ukrojeni po standardnih kalupih.

Tomovo dejanje v Lotsejevi steni je danes izpostavljeno domačim in tujim »iskalcem resnice«. Ti se zanimajo za vse podrobnosti o Tomovih vzponih (zanima jih celo vreme v Eigerju pred sedmimi leti), ne zanima pa jih zvedeti, zakaj se je vendar vse začelo v Tomovi domo-

vini — in na tako zahrbtnen način. Zakaj je vprašanje diapozitivov prišlo v slovensko javnost preko anonimnega neznanca? Tega še danes ne vemo.

»Prihodnost bo pokazala,« trdi Tomo Česen. Prihodnost bo to, upamo, pokazala, vendar do tedaj ne moremo stati ob strani in poslušati nedokazane in nedokazljive obtožbe na račun enega od največjih dejanj v zgodovini gorā.

Ob istih dejstvih se pač vsakdo od nas opredeljuje po svoje, vendar slovenska planinska javnost mora zavzeti neko stališče, saj si tujina molk v domovini Toma Česna razlaga po svoje.

DOGODKI BREZ DOKAZOV

Na eni strani stoji Tomo Česen s svojo besedo, da je preplezal južno Lotsejevo steno do vrha gore. Dokazno gradivo, da je bil sposoben takega dejanja, je njegov plezalski opus pred vstopom v Lotse. To so solo vzponi: triglavka Sfinga (vse tri klasične smeri v enem dnevu), Travnik, Šite, Široka peč; Grandes Jorasses, Walker (6 ur); Linceul (4 ure), No Siesta (14 ur), Dru (7 ur), Matterhorn (10 ur); Jalung Kang, Broad Peak (17 ur), Džanu (23 ur), Lotse (45 ur) in najnovejša smer nad Bohinjsko Belo (nekaj minut), s katero je Česen ponovno potrdil plezalske sposobnosti svetovnih razsežnosti.

Česnova Ženska za nagrado

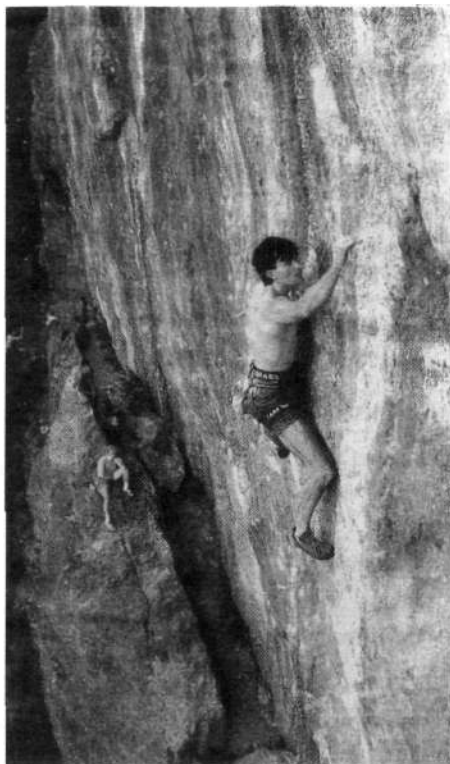
V skupinicah plezalcev je skoraj šepetaje tu in tam padla le kakšna beseda. A tudi če bi bila izgovorjena bolj glasno, ne bi motila. **Tomo Česen** si je nadel slušalke. Poslušal je glasbo **Paula McCartneya**. Zadnje osredotočenje pred vstopom v nekaj manj kot 30 metrov visoko previsno smer v steni nad Bohinjsko Belo.

To so bile zadnje tri minute tri leta trajajočih priprav na plezalsko dejanje, kakršnega doslej pri nas še ni bilo, v svetu pa doslej le pet.

Še preden se je vrhunski kranjski plezalec predal glasbi, ki ga je vodila v steno, je že kazalo, da se bo moral solo plezati brez varovanja v smeri Ženska za nagrado spet odpovedati. Proti steni je gnalo grozeč oblak, silile so se že prve kaplje, vendar se ni ulilo. Stena je ostala suha.

Že lani je Česnu dež preprečil načrte v Ženski za nagrado, letos pa je moral soliranje v tej smeri spet prelagati, ker je šel snemalec **Matjaž Fištrovec** po nujnih opravkih na Češko. V sredo, 13. julija letos, se je naposled izteklo vse po načrtih.

V šestih minutah, še nekaj sekund prej, je bil 34-letni Tomo Česen zmagovalec. Tistih nekaj

Tomo Česen v smeri Ženska za nagrado

Foto: Marko Prezeli

minut plezanja v steni je bil en sam tekoč gib. »Če ne gre tekoče, nimaš kaj pričakovati,« je pozneje povedal Česen. Tako tekoče je bilo videti, da se je nepoznavalcu ta vrhunska plezalska predstava zdela skoraj preprosta.

Ko se je Česen z zadnjim gibom dotaknil konca smeri, je zadonel z vrha stene zmagovit krik: »Je!« Dolgoletne želje so se uresničile. Solo brez varovanja v smeri z oceno 8a ali IX+/X—, Še preden se je Česen spustil po previsni steni navzdol, je znani slovenski alpinist iz Bohinjske Bele **Marjan Manfreda Marjon**, ki je bil do tedaj redkobeseden, menil: »Za to reč moraš biti popolnoma psihično pripravljen. Tehnično je pri nas še kdo sposoben tega. Toda tu ni nobenega varovanja, nobene mreže pod steno.« Marjon je hotel povedati, da se tak poskus konča samo na dva načina — uspešno ali . . .

Ko so plezalci pod steno nad Bohinjsko Belo, ki postaja čedalje bolj znana tudi v tujini, Česnu krepko segali v roke po vrhunskem dosežku, so njegove besede dokazovale, da ni šel v tveganje.

»Temeljito sem se pripravljaj. V zadnjih treh letih sem stopnjeval solo vzpone, lahke smeri pa sem začel že pri sedemnajstih letih. Kdor se tega loteva od danes do jutri, pa veliko tvega. Znal sem se popolnoma osredotočiti. Ostati

Naš problem je torej, ali lahko brez dokaza verjamemo, da je bil ta plezalec — ki je bil pred vstopom v Lotse po oceni Mednarodne alpinistične zveze ocenjen kot »najboljši alpinist sveta« — sposoben največjega alpinističnega dejanja v dosedanji zgodovini Himalaje.

Če tega ne verjamemo, moramo pač verjeti, da Tomo ni preplezal Lotsejeve južne stene. V tem primeru moramo verjeti v vse zgodbe o dveh diapozitivih, ki naj bi jih po povsem nedokazanem mnenju menda Tomo uporabil kot dokazno gradivo za svoj vzpon;

- brez dokaza moramo verjeti vse, kar je **Cveta Grošel** povedala domačim in tujim novinarjem o predaji teh diasov Česnu;
- brez dokaza moramo verjeti vse, kar je o prevzemu teh diasov od Česna novinarjem povedala urednica Vertikal **Dominique Vulliamy**;
- brez dokaza moramo verjeti, da sta bila dva Grošijeva diapozitiva v Vertikalu objavljena s Česnovim sodelovanjem, čeprav sta bila oba objavljena napačno obrnjena — zamenjano levo-desno. Tomo bi jih prav gotovo pravilno obrnil! Poleg tega nobeden od objavljenih diapozitivov nima Česnovih besed v podpisu. Tudi najpomembnejši diapozitiv, tisti, ki prikazuje pogled v Zahodno globel, prinaša urednikov, ne Česnov komentar! Ta se glasi: »Na vrhu je Tomo imel ravno dovolj časa, da je fotografiral Zahodno globel Everesta, da bi dokazal svoj vzpon«;

moraš miren. Če nisi miren, mišice otrde,« je pripovedoval plezalec z najvidnejšim dosežkom pri nas.

Na normalen način je Tomo Česen Žensko za nagrado splezal že zdavnaj, kot pravi sam. »Pred vzponom sem šel le malo pogledat, da dobim gibe v roke,« je pripovedoval Česen o zadnjih pripravah na veliko dejanje. »V torek sem soliral osmico in devetico. Pri osmici nisem bil dovolj sproščen, pri devetici pa bistveno bolj, med plezanjem v sredo, trinajstega, pa sploh. Ocena Ženske za nagrado pa pri solo vzponu ne pove vsega. Ključno mesto smeri je dokaj visoko, skoraj pri vrhu. Zato ni nobene šale.«

Tomo Česen je tisto sredo, trinajstega julija letos, v steni nad Bohinjsko Belo postal prvi plezalec na svetu, ki se je povzpel na osemisočak in splezal še desetico. Po Lotseju se je Tomo Česen začel vse bolj ukvarjati s športnim plezanjem. Njegov seznam solo vzponov v Bohinjski Beli, Dovžanovi soteski in Red Rocksu v ZDA je dolg, zadnji pred rekordnim nad Bohinjsko Belo je bil sedemnajsti, vse pa je kronal z osemnajstim, Žensko za nagrado, vzponom, ki ga je kot naročen nagradil tudi popoldanski zvon iz bližnje cerkve.

Jože Dekleva

373

- verjeti moramo v Messnerjeve »občutke, da je nekaj narobe«. Glede diapozitivov Messner meni, da Česen razpolaga z diapozitivi, ki jih je posnel leta 1989 na Lotse Šaru;

- podpreti moramo Ghiardinijevo zahtevo po avtoportretih v višini nad 8000 metrov in biti soglasni z njegovo obtožbo, da je Tomo šel v Lotse po — denar;

- strinjati se moramo z Grošljevimi sumom, da tudi drugi Česnovi diapozitivi niso Česnovi;

- verjeti moramo, da Viki Grošelj tri leta ni vedel za objavo svojih diapozitivov — Gregu Childu je to objasn timerazlago, da Slovenci beremo le angleške in nemške alpinistične revije in ne francoskih;

- verjeti moramo, da je za objavo svojih diapozitivov Viki zvedel 24 ur potem, ko je Česen na TV izrekel svoje stališče, da zbiranje osemti-sočakov v Himalaji ni nič več novega;

- lahko verjamemo tudi v drugo verzijo, da je Vikiju prišel v roke tri leta star izvod Vertikala na razstavi v Smeltu pol leta prej — jeseni 1992. Vsekakor je v 24 urah po sporni TV oddaji Viki ukrepal »v skladu s svojo vestjo in dolžnostjo do planinske organizacije«. Planinski zvezi je napisal pismo, tujim časopisnim agencijam pa je poslal pisanje, ki ga Greg Child imenuje »dosje«. Ta dosje je v tujem tisku sprožil vihar;
- verjeti moramo, da je v času treh ur, kolikor je Vikijevo pismo na Planinski zvezi ležalo v nekem predalu, mimo poslopja prikoral neznanec, ukradel to pismo in ga predal medijem.

Na koncu vsega pa moramo verjeti, da je Tomo tisti, ki je lažnivec, čeprav nam zdrava pamet govori, da bi resnični lažnivec in načrtovana laž zelo drugače ukrepala kot Tomo, ki očitno ne zna voziti slaloma.

KAJ PA PZS?

Morda stvari poenostavljam, a ne preostane mi drugega. V domačem in tujem tisku sem prebrala toliko besed o Lotseju, da jih ne morem obvladati, zato sem jih preprosto odštela in ostala le pri dejstvih — ta pa so, kot vidimo, zelo nazorna.

Sedaj, ko je smer v južni Lotsejevi steni, ki jo je Tomo posvetil spominu mojega moža Aleša, v veliki nevarnosti pred domačimi in tujimi napadi, sem se odločila, da posežem v dogajanja na domačem in tujem bojišču.

Tomu Česnu njegovega vzpona v Lotsejevi steni nihče ne more vzeti, čeprav kanonada besed poskuša brisati njegove sledove v tej steni.

Nerazumljivo je, da naši alpinisti sedaj pričakujejo, da bo »Tomo kaj ukrenil«. Tomo je svoje naredil. Preplezal je Lotsejevo steno, napisal knjigo, pomagal pri izdelavi filma in pre-

daval doma in v tujini. Kar pa zadeva Grošljeve diapozitive, je tisti del krivde, ki ga pri zadevi resnično nosi, priznal. Na Childovo vprašanje, zakaj tri leta ni opozoril Vertikala, da objavljene fotografije niso njegove, je odgovoril: »To je bila moja napaka«.

Sedaj Tomo ni na potezi. Spregovoriti mora nekdo v imenu slovenske planinske srenje. Zakaj pustimo besedo peščici tujih in domačih posameznikov, da danes brez omejitve sodijo o največjem alpinističnem dejanju? Tujina je dobila neomejen prostor za napade na Lotse, še posebno sedaj, ko se je tudi Tomo umaknil, in po vseh bridkih izkušnjah, ki jih je imel s tiskom, noče več reagirati.

IN DUBIO PRO REO

Napadi iz tujine na Tomovo smer v Lotseju dokazujejo, da je na zahodu mnogo alpinistov, ki jim ni vseeno, da vse tri najtežje prvenstvene smeri ki vodijo na »tretji zemeljski tečaj« Makalu-Everest-Lotse, pripadajo malemu narodu, ki se je tako pozno pojavil v Himalaji — šestdeset let pozneje kot večina »himalajskih« narodov. Tujina si zato prizadeva, da bi tej slovenski trilogiji vzeli Lotse. Napadi tujega tiska na Česnovo smer v Lotseju so zato razumljivi, podpora tem napadom in molk v domovini pa sta nerazumljiva.

Medtem ko grmi iz tujine, ko Ivano Ghirardini celo zahteva, da bi zadevo vzela v roke slovenska policija, ne slišimo doma nobenega odmeva. Morda bi kak planinec-pravnik ob napadih na Česnovo dejanje v Lotseju lahko odgovoril z motom pravniške vede: In dubio pro reo (V primeru dvoma bodi na strani obtoženca). Morda bi tujino in domovino opozoril na eno od osnovnih civilizacijskih pridobitev: vsakdo je nedolžen, dokler mu ni bila dokazana krivda. Tomu Česnu ni bila dokazana nobena krivda. Vse, kar je zakrivil, je bilo to, da je izpostavil svoje življenje v ledeni, plazoviti steni in s svojo smerjo v njej zaključil nečloveške napore naših vrhunskih alpinistov v letu 1981 in izpolnil sanje njihovega vodje. Tridesetletna prizadevanja slovenskega alpinizma v Lotsejevi steni so s Česnovo smerjo dobila svojo potrditev.

Kdo hoče to dejanje izničiti? Nesporno dejstvo je, da so se stvari zamotale na domačih tleh. Tu se morajo tudi odmotati. Tako velikega dejanja pač ne moreta iz slovenske in svetovne alpinistične zgodovine izbrisati dva diapozitiva, ki sama na sebi s samim vzponom pravzaprav nimata nobene zveze.

Septembra in vsaj polovico oktobra bodo »modne« planinske poti okoli »modnih« visokih gor obljubene kot sredi poletja. Toda ali je treba iti ravno na te poti in ravno na te gore, ko na številne druge nič manj lepe slovenske vrhove peljejo osamljene poti, po katerih gre letno le nekaj deset planincev?

HUDA URA OKOLI ŠESTTISOČAKA V GARWALSKI HIMALAJI

BELA NOČ V STENI BHAGIRATIJA 4

MIHA KAJZELJ

Z Matjažem leživa ob gigantskem balvanu, ki se je nekoč davno privalil iz okoliških navpičnih sten. Dobro uležan in daleč največji na ledeniku nama daje občutek varnosti in zavetja pred padajočim kamenjem, ki ga slišiva nedaleč stran. Pravkar se je stemnilo in s polnimi želodci pekoče indijske instant juhe čakava, da naju zajame spanec. Po najinih glavah pa se podi krdelo neurejenih misli; dogodki v zadnjih dneh so šli tako hitro, da nama jih še ni uspelo povsem dojeti. Za nami je New Delhi in omotična vročina nespečnih noči, zakulisje indijske birokracije, nora vožnja v garwalske gore, razpenjeni Ganges in visokogorsko sveto mesto Gangotri, kjer se na prodnatem bregu očiščuje na stotine romarjev; nato ozka dolina rdečega granita in zelenih borovcev, na koncu katere se izpod ledenika vsa umazana in peščeno bela rojeva sveta reka.

MOČI UMIRAJOČEGA LEDENIKA

Po hitri aklimatizaciji na Bhagiratiju 2 sva končno pripravljena pod steno, o kateri sva sanjala zadnje pol leta. Počutiva se močna in stabilna, le vreme je nekam čudno; popoldansko poslabšanje se dolgo noče pospraviti za Shivling, kot je bilo to normalno v prejšnjih dneh. Rahlo zaskrbljena se počasi le umiriva in ob oddaljenem grmenju kamnitih plazov počasi zaspiva.

Pok, pok, pok ... naju zbudi droben dež, ki se je vzel od ne vem kje, da bi nama zmotil spanec. Zlovoljna se preseliva pod balvan, kjer si iz naloženih blokov izoblikujeva kolikor taliko ravno površino za spanje. Dež in klopotanje ledeniškega potoka pa nama ne pustita več zaspati. Z mislimi sva oba že v steni: kako bova plezala po požlejeni skali?

Proti jutru pršenje poneha, pokaže se celo nekaj zvezd, ki nama vzbudijo optimizem. Kako malo je treba, da spet dobiš zagon!

Še v temi si oprtava ogromne tovore in začneva riniti proti steni, loveč ravnotežje po razmajanih skalah. Umirajoči ledenik ima še dovolj moči, da s svojimi mračnimi, ledenimi ustnicami srka vase nalomljeno skalovje, ki je priletelo iz sten naokoli. Začenja se v kotlu, obdanem z gladkimi, monolitnimi stenami, ki se namesto z meliščem začenjajo s položnim granitnim podstavkom, prečesanim od plazov.

Medtem se je zdanilo in kolikor moreva hitro plezava po tem čudnem, zglajenem svetu, da bi čimprej prišla iz nevarnosti padajočega kamenja. Napredujeva pa le počasi, ker naju ovi-

Zahodna stran Bhagiratija 4

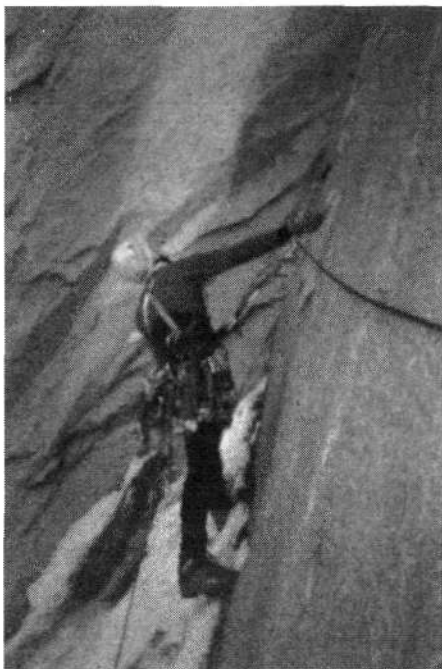
Foto: Miha Kajzelj

rajo požled in pretežki bremen. Matjaž vodi, jaz pa mu sledim s transportno vrečo, ki se mi poveša čez glavo, tako da skal pred sabo sploh ne vidim. Zato lezem za Matjaževimi petami vdano kot tovorno živinče. Na gredini se malo razgledava in izbuljenih oči opaziva, da vreme še zdaleč ni takšno, kot bi si ga želela. Shivling se zavija v vlažne megle, célo ozračje pa preveva neka bolestna zatohlost. Iz skal se cedi požled.

NOČ NA POLIČKI SREDI STENE

Zadnji del do navpične stene varujeva in sredi popoldneva doseževa velik kot, ki sva ga že dolgo gledala. Izčrpana se pripneva na svedrovce, ki so jih zavrtali ob prejšnjih poskusih, morda celo **Franček Knez**. Mokra, požlejena zajeda nad nama pa ni videti prav nič spodbudno. Kljub temu urediva opremo in Matjaž se odloči, da gre naprej. Oklevajoče se loti krušljivega kota in po dveh urah plezanja ves moker doseže stojišče.

Medtem se skozi oblake celo malo posvetli in negotovost za hip izgine. Zaplezam naprej v še tanjšo poklino in med redkimi sončnimi žarki v lepem hrapavem granitu počasi napredujem in na trenutke začenjam celo uživati. Že naju vidim na gredini, ki jo slutim nedaleč nad sabo in

Plezanje v zahodni steni Bhagiratija 4

kjer bova verjetno lahko prespala, ko me naenkrat zajame sneženje. Še ravnokar topla skala v hipu postane vlažna in mokrota, ki sem se je navzel med plezanjem, začne hladiti.

Zabijem dva dobra klina in se spustim navzdol k Matjažu. Skupaj nato sestopiva do kota, kjer sva pustila drugo opremo, in se hitro oblečeva v gore-tex. Vedno bolj sneži in topla barva skale se je že prevlekla z belo sivino. Na ozki polički poleg kota si iz vrvi izoblikujeva skromno sedišče in se priveževa v kline. Čez glavo si povezneva bivak vrečo in si tako izboriva majhen suh prostorček, ki ga grejeva s toploto najinih teles. V tem novem svetu se počutiva prijetneje in si skuha juho. Na površini vreče se sliši nezmanjšan šum gostega sneženja in sprašujeva se, če ne bi bilo najbolje sestopiti. To misel pa hitro opustiva, saj bi v temi zelo težko našla pravo smer, pa še celo noč bi trajalo. Odločiva se počakati jutro.

Takrat nad seboj zaslišiva pok in bližajoče se grmenje. Plaz! V trenutku se še bolj stisnem k steni in z rokami zagrabim vrv, na katero sem privezan. Zajame me neznosna sila pritiskajočih gmot snega, ki me hoče odtrgati z najine poličke. Držim se vrvi kot klopi in nemo čakam, kaj bo. K sreči pritisk počasi popusti in šele takrat me zgrabi strah. Glasno spregovoriva nekaj paničnih, nepovezanih besed, rada bi nekaj storila, zapustila to izpostavljeno točko, a hitro spoznavava, da sva neskončno nemočna. Ponoči, v zasneženi steni, ne moreva nikamor. Ujeta sva na tej ozki polički na robu plaznice, kjer sva vsaj pritrjena na svedrovce.

Počasi se začnejava zavedati resnosti položaja in sprevidiva, da je najina edina možnost preživetja tu. Počakati bova morala jutro, ki bo razjasnilo najino nadaljnjo usodo.

PLAZOVI V GLUHI BELINI

Naslednji plaz je bil malo manjši, sledili pa so še mnogi. S čeladama na glavah sva celo noč upala, da med snegom ne bi bilo kakšne večje skale. Kadar ni bilo plazu, sva z rokami otresala sneg z vreče in dvigala spodnji rob, da je k nama prišel svež zrak, saj sva volumen vreče zaradi višine hitro podihala.

Sneg, ki so ga prinašali vedno novi plazovi, nama je prodril za hrbte in naju začel izrivati s poličke. Čeprav sva imela vedno manj prostora, sva vedela, da je treba zdržati. Pa se človek zelo hitro navadi trpljenja.

Hlad, nemočna utrujenost in občutek, da je najina usoda bolj negotova kot kdajkoli prej, vse to me je privedlo v stanje dremave otopenosti in med posameznimi plazovi sem celo zaspal. Ko sem se zbudil, sem ob sebi začutil Matjaža in ta občutek me je pomirjal. Spominjal sem se vsega, kar sva skupaj preživela v gorah in vedno bolj sem verjel, da se bova tudi tokrat izvlekla. Zelo bo še težko in nevarno, a skupaj bova to zmogla.

Proti jutru se mi zdi, da je že svetlo, a ko pogledam ven, vidim le gluho belino vedno debelejše snežne odeje. Vse je že belo in sneg se je nalepil celo v previse. Matjaž mi pravi nekaj o možnosti helikopterskega reševanja, pa oba veva, da je to le iluzija.

Ko se zdani, se ob novi svetlobi povsem zbudi. Dvigneva najino s stožcem snega pokrito streho in se razgledava po okolici. Vse je tiho in belo, snežiti je nehalo, v zraku je napetost. Ogromne količine snega ki so primrzile na skalo, težijo k temu, da bi se odlepile in se odpeljale navzdol. Pršni plaz naju prežene nazaj v zavetje. Od prestane noči sva precej spremenjena, rdeče oči in hripava glasova nama govorijo, da je treba čimprej dol, čeprav je to v danih okoliščinah precej nevarno. Še ene noči na tem mestu ne bi vzdržala, poslabšanja pa še ni konec.

UJETNIKA UMAZANE MORILSKE REKE

Vstaneva in iz snega odkopljeva nahrbtnike. Opremiva se z najnujnejšim, vse druga pa pospraviva v transportno vrečo, ki jo bova morala pustiti tukaj. Spuščati se začneva po ozkih pasovih med plaznicami in z očmi stalno preiskujeva steno nad seboj. Posameznim manjšim plazovom se umikava kar na vrvi, sidrišča za spuste pa delava pod majhnimi zakloni. Jutranji dvig temperature povzroči vsesplošno proženje plazov. Z vseh delov stene se trgajo

zaplate primrzjenega snega, iz zgornjih vesin pa se včasih utrčajo tudi veliki plazovi, ki imajo struge že izdelane. Zvok plazečih se gmot sploh ne poneha, ampak je kot mrtvaška melodija, ki raste in pada, a se vedno vrača v svoj osnovni ton.

Boriva se kot preganjani živali, na sidriščih puščava vse, kar nama uspe zatakni v krušljivo skalo, do katere se dokopljeva. Plaznice pod nama se lijakasto zgoščajo in nevarno sva se že približala velikim. Njihovi razorani bregovi pričajo o tem, da velik plaz ne pozna šibkosti, prestopa bregove in do gladkega pomete vse, kar je pred njim.

Ko sva ravno pri tem, da bi prečkala srednje veliko korito, se v steni odtrga zares široka zaplata snega. Z očmi spremljiva padajoče gromote in z grozo ugotoviva, da gre plaz točno na najul Zabit imava slab klin in oba se stisneva k njemu. Matjaž mi še reče, naj si prikrijem dihala in umazana reka že teče čez naju. Pritisk, ki nama hoče odtrgati nahrbtnike z ramen, vzdrživa, zdrži pa na srečo tudi klin.

Hitro prečkava plaznico in se pospešeno spuščava po robu največje grape. Do ledenika je ostal še en spust, midva pa imava samo še en klin. Matjaž ga zabije in spustiva se dol.

Vrv zgrabim čez ramo in stečem navzdol po svežih grudah. Rešena sva! Stisneva si roki,

ker sva ostala živa. Oba veva, da še nikoli ni šlo tako za las.

Po prestanih naporih se predava sladkim mislim na bližajočo se hrano in prijatelje. Vračava se poražena, ampak uspelo nama je nekaj velikega. Lažno se opotekava po razmočenem snegu in prav vseeno nama je, če se skale pod nama prevračajo.

Pri velikem balvanu se počutiva kot doma, ura je poldne in javiva se v bazo. Matjaž sporoči, da sva živa in cela in zve, da tudi njim ni prav lepo, da zmanjkuje hrane in da je vse mokro. Doktorja pa se menda borita za življenje nekega Čeha v sosednjem taboru, ki ga je zgrabila huda višinska bolezen in je večinoma nezavesten.

Brezvoljno obsediva v snegu in počasi žvečiva čokolado. V takšno bazo se nama nič ne mudi. Skozi redko sneženje se za trenutek pokaže stena in v velikem kotu pod zajedo se vidi oranžna pika — najina transportna vreča, polna opreme. Še enkrat bova poskusila, si rečeva in zamišljena odtavava v dolino.

Poskus v še nepreplezani zahodni steni Bhagiratija 4 (6193 m), Gharwalska Himalaja v Indiji, 2.—3. 9. 1993, Matjaž Jamnik — Miha Kajzeli (oba AK Vertikala).

NADALJEVANJE OSNOVNEGA IZOBRAŽEVANJA NEPALSkih GORSKIH VODNIKOV

SLOVENSKA HIMALAJSKA ŠOLA

BOJAN POLLAK

Po letu dni prekinitev — lani namreč osnovnega tečaja za nepalske gorske vodnike ni bilo — je letos PZS (oziroma KOTG) nadaljevala osnovno alpinistično izobraževanje za nepalske gorske vodnike. Devetega maja letos so odšli v Nepal štirje inštruktorji in zdravnica kot pomoč za izvedbo 13. osnovnega tečaja. Ta je bil od 12. maja do 21. junija. Tečaj je vodil **Bojan Pollak**, pomagali so mu še **Janez Benkovič**, **Vlado Schlamberger** in **Franc Tamše**, vsi so gorski vodniki, in zdravnica **Anda Perdan**. Z nepalske strani sta aktivno sodelovala **Iman Gurung** in **Kilu Temba Sherpa**, poleg njih pa še inštruktor iz indijskega himalajskega planinskega inštituta (HMI) iz Dardžilinga **Pasang Namgyal Sherpa**.

Na tečaj sta se prijavila kar 102 kandidata, od katerih jih je NMA (Nepalska planinska zveza) izbrala samo 30, po enega iz posamezne trekinške agencije. Med izbranimi je bila tudi ena ženska.

DOLG SEZNAM PREDMETOV

Prvi teden je bil tečaj v Katmanduju, ker so bila

teoretična predavanja in praktične vaje v Baladžuju. Nato so vsi odšli v Langtang. Kraj je izbral organizacijski komite NMA, kot so nam pojasnili, predvsem zaradi manjših stroškov in krajšega časa. Tako se je odvijal glavni praktični del tečaja pri Kjangdžin Gompi v Langtang in v višinskem baznem taboru (5030 m) pod Urgjenmo. Za vajo so se tečajniki z inštruktorji povzpeli na snežno-ledni vrh Urgjenme (5719 m) in na skalni vrh Gočenpoja (5270 m). Če bi bilo v Langtang zgrajeno šolsko poslopje, bi bili pogoji za tak tečaj tu boljši kot v Manangu.

Na tem tečaju so obdelali naslednje predmete: zgodovina planinstva in alpinizma; oprema (osebna in tehnična); vrvi in vozli; gorsko izrazje; priprava vzpona, organizacija odprav, treadingov; geologija in geografija gor; vodnik in klient, delovanje vodnika kot sirdarja (odnos med vodnikom in klientom, odgovornost); vreme in meteorologija; opis in ocena plezalnega vzpona; orientacija; favna in flora v Nepal; taborjenje in bivakanje; nevarnosti v gorah; prehrana v gorah; zaščita narave, ekologija; higiena in osebna higiena; sporazumevanje in radijske zveze; skalno plezanje (prosto in teh-

Na vrhu Gočenpoja (5270 m), v ozadju je Urgjenma (5719 m)

Foto: Bojan Pollak

nično plezanje); varovanje: dinamično, z osmico in s polbičevim vozlom; operacije dvigovanja in spuščanja; vrвна ograja; zabijanje in izbijanje klinov; spuščanje po vrvi: Dülferjev način, osmica, polbičev vozle; plezanje v snegu in ledu; hoja v snegu; ustavljanje zdrsov; uporaba smučarskih palic; uporaba cepina za hojo, plezanje, ustavljanje, varovanje; uporaba derez; varovanje v snegu, navezovanje na vrv za hojo in plezanje v snegu; ustavljanje padlega soplezalca; plezanje v snegu; varovanje v ledu; plezanje v ledu; navezovanje na vrv za hojo po ledeniku; reševanje iz ledeniških razpok; reševanje (sidrišče, improvizacije, reševanje izpod plazov); prva pomoč (višinska bolezen, fiziologija, anatomija, položaji ranjenca, transport ranjenca, tehnike oživljanja, šok, nezavesti, omedlevica, krvavitve, rane, obvezovanje različnih ran, imobilizacija zlomljenih kosti, rane od podplatov do temena, poškodbe sklepov, opekline, sončna slepota, omrzline, podhladitve); nepalska država; nepalska planinska organizacija.

DOBRO SODELOVANJE Z NMA

Slovenski inštruktorji so pred začetkom tečaja pripravili priročnik v angleščini in ga po en izvod dali vsakemu tečajniku in inštruktorju. Zbudil je veliko pozornost (pregledali so ga en indijski, en ameriški in nepalski inštruktorji) in seveda tudi povpraševanje tistih, ki ga niso dobili. Zato smo se dogovorili, da ga bomo za prihodnji tečaj še dopolnili, nato pa ga bodo Nepalci prevedli v svoj jezik.

Izpiti iz vsakega predmeta so bili na koncu prvega dela in na koncu tečaja. Za glavne predmete so bili pripravljene testi, za druge pa so bila napisana vprašanja. Za praktični del izpitov je moral vsak tečajnik povsem dobro uspešno opraviti najmanj enkrat: ustavljanje s cepinom, skalno plezanje v kratki smeri, improvizacijo plezalnega pasu, samoreševanje, spust po vrvi na tri načine, operacije dviganja in spuščanja

Sestop z Urgjenma

Plezalni vrtec pri Kjangdžin Gompi

(reševanje padlega soplezalca), navezovanje na vrvi za hojo po ledeniku, varovanje v snegu (ustavljanje padlega soplezalca), praktično prvo pomoč (položaji poškodovancev, obvezovanje, imobilizacije, ustavljanje krvavitvev in oživljanje), zabijanje in izbijanje najmanj 10 klinov.

Tečaj je bil zelo uspešen. K temu je pripomogla tako NMA, ki se je tokrat izkazala z res odlično organizacijo, kakor tudi inštruktorji in zdravnica, ki so se posebej potrudili. Zaradi tega NMA in PZS že pripravljata sodelovanje za prihodnje tečaje, vendar z mogoče malo spremenjenim konceptom. Na podlagi samo enega tečaja in brez primernih izkušenj ni realno, da lahko nekdo dobi naziv gorskega vodnika. Zato naj bi NMA in PZS uskladila predvsem nazive, ker je snov, obdelana na tečaju, že precej prilagojena novemu konceptu.

Nepalskim tečajnikom ni bilo potrebno za tečaj nič plačati, ker je stroške krila NMA. Slovensko udeležbo je financirala predvsem KOTG PZS. Država Slovenija je za to svojo promocijo in utrjevanje ugleda doslej pomagala samo s prgiščem prospektov, udeleženci pa so sami zbrali še nekaj malega sredstev, da so lahko kolikor toliko dostojno zastopali samostojno Slovenijo.

PIČLA POMOČ DRŽAVE SLOVENIJE

Žal so se ponovili problemi, ki jih je morala ta naša pomoč Nepalju doživljati še v zadnjih letih Jugoslavije. Država, v katere interesu in imenu delamo in izvajamo to pomoč, se obnaša po-

vsem ignorantsko, kot da sploh ni pomemben ugled, ki ga ima Slovenija zaradi te šole v Nepalju in tudi drugod.

Vendar ni tako. Po tej šoli in po tem izobraževanju smo znani praktično po vsem alpinističnem svetu — od Evrope do Združenih držav, od Azije do Avstralije. Vodniki, ki so se izobraževali v naši šoli in z našimi inštruktorji, vodijo, sodelujejo na trekingih in odpravah, kjer se srečujejo s turisti z vseh koncev sveta in tako prenašajo slovensko znanje tudi na druge in s tem tudi naše ime, naš sloves. Te naše tečaje nam zavidajo bistveno številčnejši narodi in bistveno bogatejše države in če ne bo naša država tega dojela in primerno pomagala, nam bodo drugi prevzeli to šolo in te tečaje.

Pa še nekaj »ocvirkov«:

Za vraževerne: To je bil 13. tečaj, uradno se je začel 12. maja, dejansko pa smo začeli s »polno paro« v petek, 13. maja. Mogoče smo ravno zaradi tega imeli odlično vreme.

Za preroke: Pri nas je veliko ugibanj in prerokovanja o letu 2000. V Nepalju smo bili že v letu 2051. Njihovo leto 2000 je res padlo v čas druge svetovne vojne, vendar se zaradi tega njihovega leta 2000 ni zgodilo nič pretresljivega.

Medtem ko je na Nizozemskem (v letalu KLM) še vedno na zemljevidih SFRJ, na Tajskem že ločijo določene stvari in samo Makedonijo tlačijo pod Srbijo (t. i. Jugoslavijo). Toda na nepalskih zemljevidih so že točno označene vse nove države nekdanje SFRJ. Mogoče je tudi to ena od posledic našega dosedanjega sodelovanja.

KRIŽ NA ŠKRLATICI

Letošnjega 26. avgusta je minilo 60 let, ko so na Škrlatici, drugi najvišji slovenski gori, postavili velik križ, ki pa so ga zdaj uradno še neznan ljudje po drugi svetovni vojni podrli. Letošnjo pomlad je bilo nekaj pobud, da bi križ ponovno postavili, vendar glede tega menda čas še ni dozorel. Ob tej okrogli obletnici naj vendarle obudimo nekaj spominov na ta križ v slovenskih Alpah.

NOŠNJA KRIŽA NA GORO

V oktobrski številki Planinskega vestnika iz leta 1934 je med društvenimi vestmi izšla tudi naslednja: »Jeseniška Skala je 26. avgusta postavila na vrhu Škrlatice (2738 m) železen križ, visok 5 m in težak 200 kg, z namenom in napisom: 'Žrtvam planin. T. K. Skala. Avgust 1934.' — Skalaš Korenini je izdelal zanj načrt, naredili so ga Skalaši v tovarni KID na Jesenicah, na vrh ga je znosilo v posameznih kosih 40 Skalašev, ki so donesli tudi še 50 kg cementa in zanj potrebne vode ter križ vzdali v skalo in ga zavarovali z jeklenimi vrvmi. — Zamislil si je ta križ — in ravno na Škrlatici — rajni idealni plezalec **Sandi Wisiak**.«

V marčni številki Planinskega vestnika iz leta 1935 pa je izšel daljši prispevek Jeseničana **Slavka Smoleja** »Kako smo nesli križ na Škrlatico«, kjer piše:

»Tri nedelje po vrsti so se razlegali udarci kladi-va od žive skale vrha Škrlatice; skupina po štiri je hodila tri nedelje pripravljat temelj zamisli in zaobljubi pokojnega tovariša Sandija: križu vrh Škrlatice.

Pred tremi leti se je pokojni Sandi Wisiak pri smuški tekmi z Rožce ponesrečil, pa se je tedaj zaobljubil, da na lastne stroške postavi križ na vrhu Škrlatice, če ozdravi. Ni še doobra okrev-
val, ko je njegovo mlado, tako tesno z dihom naših neskončno lepih gora priraslo življenje ugasnilo pod Planjavo. (12. maja 1933; Pl. V. 1934, 342. Uredn.)

Koncem (26.) avgusta lanskega leta je bilo, ko se je zbirala v dolini Vrat družba, ki naj v karavani poneso na vrh Škrlatice izpolnjenje zaobljube. — Ta večer ni bil večer, kakršni so običajni v planinskih kočah. Danes se tudi harmonika ni napihovala prešerno, veselo; pritajena pesem, ki se je glasila v noč, je skoraj motila nocojšnje praznično razpoloženje. — Z vremenom je kazalo slabo. »Bo li stal jutri križ na vrhu Škrlatice?« so se spraševali obrazi, ko je pričel ob okna, ob streho udarjati dež.

KRIŽ STOJI NA ŠKRLATICI

Tretja ura zjutraj; dežja ni več, oblaki sprhnjujejo, zato je kmalu kar oživel pred Domom. Pol ure pozneje so prve skupine že odšle sklonjenih hrbtov. Jasnina je nižje v dolini pričela pojmati, pričele so se valiti megle, ki so ustvarjale svinčeno zaveso. — Pod Stenarjem nas je že pozdravilo solnce; vstajalo je izza Rjavine, Cmira, da obsije Triglav in poljubi ramena onih, ki nosijo čin zaobljube in dokaz ljubezni do pokojnega tovariša. Težke so bile stopinje; vztrajno so grizle pod seboj pot, ki se je vlekla pred nami dolgo, delj kot navadno.

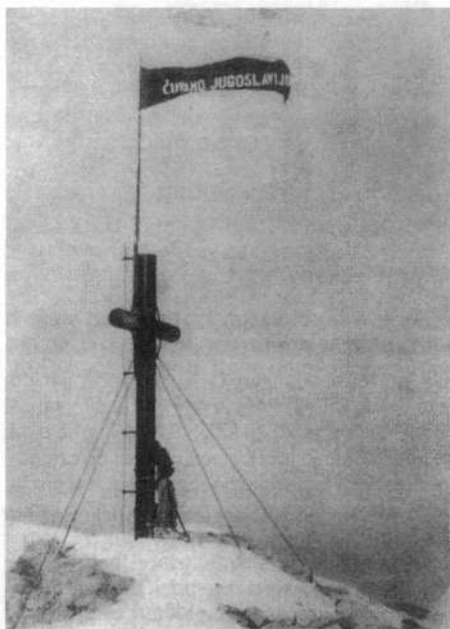
Višje od Stenarja zagledamo nad megleno gmoto, ki se je napravila pod nami in se je valila preko Mežaklje dalje proti Karavankam, čuden naraven pojav, igro narave: na desni in na levi slabo sijočega sonca še dvoje svetlih teles, ki sta žareli v tenkih, štrnastih oblakih. Bil je odsev iz oblačnega morja.

Ko smo se približali ogromni gmoti Škrlatice, je razgovor utihnil, gledali smo sivorjave, mogočne stene, ki so mirno in dostojanstveno čakale, da sprejmejo breme, ki je vedno bolj tiščalo naša ramena. Pričela se je najnapornejša pot; vstopili smo v steno. Trda, neizprosna je stena zrla v naše obraze, zahtevala je od njih kaplje, kaplje . . . Nihče ni izrekel ne besedice; vso pozornost so zahtevali prijemi in stopinje, s katerimi smo se pod težkim bremenom previdno bližali vrhu. Medtem nam je vrh objela megla, ki se je valila iz doline.

Bila je deseta ura, ko so bili posamezni deli križa na vrhu. Pričeli smo z delom in točno ob 12. uri je stal križ močno zasidran na vrhu Škrlatice. — Za hip je solnce posijalo, mi pa smo sproščeni mišic zrla z zadovoljstvom na dovršeno delo, ki bo poznim rodovom pričalo o ljubezni in spoštovanju spomina vseh tovarišev, ki so žrtvovali svoje najdražje ljubljanim planinam v naročje.

Štirideset utrujenih planincev, štirideset od zanosa svetlih obrazov in zadovoljnih src je izpričalo planinski čin: 'Križ stoji na Škrlatici!'

P. S : Križ je visok 5 m; sestoji iz 9 komadov in tehta skupno 200 kg. Do Aljaževega Doma so bili sestavni deli prepeljeni z vozom, kakor tudi ostali material: cement, orodje, vijaki, strelvod, kar je tehtalo tudi okrog 160 kg. Križ je sestavljen iz pocinkanih cevi premera 250 mm in je 4-krat zasidran. Načrte za križ je napravil tov. **Korenini Drago**, izdeloval pa se je v tovarni KID na Jesenicah 6 dni; delo so opravili večinoma člani TK Skala (Jesenice) brezplačno.

Dan po atentatu na kralja Aleksandra na vrhu Škrlatic

Foto: Slavko Smolej

Omenim naj še, da smo tedaj, preden se je križ vzdal v temelj, v njegovo dno dali steklenico s spomenico, ki omenja delo in razvoj jeseniške Skale z imeni sodelujočih pri nošnji križa. «

BLAGOSLOVITEV LETO DNI POZNEJE

V oktobrski številki Planinskega vestnika iz leta 1935 pa je bila pod naslovom »Križ na Škrlatici, blagoslovitev« objavljena naslednja vest:

»Na vrhu Škrlatic (2738 m) so jeseniški Skalaši 26. avgusta 1934 postavili 4 m visok železen križ, zaobljubo pokojnega svojega tovariša Sandija Wisiaka, ki jo je bil storil po nesreči na Rožci, ako bo okreval; okreval je, a preden je mogel izpolniti obljubo, ga je podsul plaz na Planjavi, zvesti tovariši pa so prevzeli in izvršili plemenito obvezo in namenili križ spominu Sandija in vseh planinskih ponesrečencev ter opominu živim planincem.

Na dan 28. oktobra 1934 so štirje pogumni planinci nesli na vrh in obesili na križ črno zastavo z napisom 'Čuvamo Jugoslavijo' — svetla Škrlatica se je odela v žalost in bo žalovala pod strašnim udarcem usode dne 9. oktobra istega leta.« (Tega dne je bil v Marseille izvršen atentat na jugoslovanskega kralja **Aleksandra I. Karadžordževića**; op. ur.)

»Za 4. avgust 1935 pa se je določila blagoslovitev tega pomembnega križa. Kdo ga naj pride blagosloviti, tja gori v Škrlatično višino? Najvišji svečenik sam se je dvignil, škof **dr. Gregorij Rožman** sam, on, ki je kar doma v veličastnem

zboru vazalov kraljice Škrlatic, v Martuljku, sam planinec v dejanju in, če treba, z besedo.

Na predvečer in ponoči je lilo, kakor pač lije v gorah; planinci pa so se zbirali v Aljaževem Domu, nad poldrugi sto se jih je sešlo; tudi prevzvišeni škof je bil že v Domu in je drugi dan (nedelja, 4. avgusta) še pred zoro daroval v kapelici sv. Cirila in Metoda sv. mašo. Medtem je dež ponehal, nebo pa je vse zastrto z oblaki, gore so zavite v meglo do vznožja. Planinci so v dvomu: Ali gremo? Prevzvišeni odloči: 'Seveda gremo. Hodil sem v še hujšem.' — In dvignili so se v pobočje Škrlatic, pa gori v njene prepadne stene in strme žlebove, vseh skoraj dvesto skupaj, škof med njimi kot preprost, jim enakovreden planinec. V pet in pol urah vztrajnega vzpona so bili na visokem, hladnem vrhu; megle so se dvigale. Predsednik jeseniške Skale g. **Miha Čop** je izrekel pravo pohvalo prevzvišenemu in je pozdravil zastopnike planinskega polka, med njimi **dr. Miho Potočnika**, zastopnika Mariborske podružnice g. **Lud. Zorzuta**, Skalaše in druge planince. Po blagoslovitvi križa je škof dr. Rožman naslovil na navzoče in preko njih na vse planince in na ves narod globoko zajete, tehtne in v srce segajoče besede o tovariškem, planinskem, verskem, narodnem pomenu postavitve tega najvišjega križa. Et meminisse iuvabit . . . Ko sta še izpregovorila predsednik osrednjega kluba Skale g. **Franjo Vilhar** in g. Zorzut, so se planinci umaknili mrazu na vrhu v nižje zavetje in so se kmalu popoldne vrnili vsi čili v Aljažev Dom. «

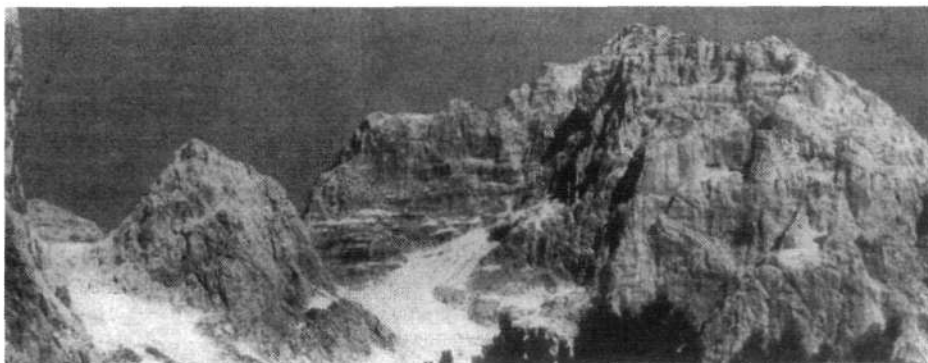
PRIMERJAVA MED VELIKANOMA

Istega leta 1934, ko so na Škrlatici postavili velik križ, je o tej gori v Planinskem vestniku v dveh nadaljevanjih pisal **dr. Josip Ciril Oblak**, planinski publicist in nasploh planinec od glave do pete. O drugi najvišji slovenski gori je tedaj med drugim napisal:

»Ko Martuljkove skupine razen slapa in kota 'Za Akom' še skoraj nihče poznal ni, je Škrlatica že slovela med Nemci kot 'Scharlachwand'. S tem imenom je postala kar popularna. Veljala je kot prava pošastnica, in nič manjša ni bila slava onega (**dr. Kugya**), ki jo je prvi preplezal, kakor onega, ki je prvi zmagal Triglavsko steno.

Danes je tudi Škrlatica z Martuljkovo skupino že skoraj običajna gora, seveda za vztrajnejše, recimo boljše gorohodce, ki še niso tako 'pokvarjeni', da mislijo, da mora biti vsaj na vsake tri ure bolj ali manj udobna kočna na razpolago, a železnih klinov in žic nič koliko . . .

Čim manj zemlje imamo, tem bolj se moramo vanjo poglobiti. Zato moramo zlasti danes v svoji okrnjeni domovini skrbeti, da poiščemo vse njene skrite koticke in bisere in si s tem omogočimo čimveč zanimivih in raznoličnih gorskih partij.

Škrlatica

Foto: Slavko Smolej

Triglav ni vse. Gotovo presega po svojem razgledu vse druge gore — saj je tudi najvišji med vsemi; toda pogled na bližnjo okolico in na vso Julijsko skupino je s Škrlatice zaradi njene dominantnega položaja edinstven. Saj stoji ona takorekoč v sredi pred celo fronto, pomaknjena iz glavne vrste najbolj na sever, dočim je Triglav postavljen proti južnemu robu Julijcev. Škrlatica pa poveljuje s svojim Martuljskim štabom vsemu obširnemu okolju julijskih podložnikov.

Toda dejal bo kdo izmed 'komodnikov': 'Triglav je le Triglav, rabim nanj manj časa in imam na potu na razpolago koč in planinskih gostilen, koderkoli grem.' Saj to je ravno tisto: taki naj hodijo svoja pota, mi krenemo po svojih.

Od Zadnjega Dolka je lepa zveza s potjo, ki vede preko Križa v Vrata: preko Sprednjega Dolka, v katerega moraš hočeš nočeš nekoliko navzdol in iz njega zopet navzgor; tam dosežeš za zelenim robom znano stezo, ki vodi v Aljažev Dom, v oskrbo očeta **Torkarja**.

KOČA POD VRHOM ŠKRLATICE

Sicer: iz Zadnjega Dolka lesti v Spodnjega se ti zdi pravzaprav za malo, ko vidiš pod seboj v spodnjem koncu tako lepo zeleno konto, ki drži na videz naravnost doli na Turkovo planino: kar pogreznil bi se skozi njo do Aljaževega Doma, ki je komaj streljal od Turkove planine. Toda doli za skrajnim vrhom tega kotla je 'Skok', preko katerega ni običajne steze, pod njim pa dolg plaz, takozvani 'Suhi plaz', po katerem je menda dobila Škrlatica svoje prvotno ime. Mislim, da bi se dala preko tega skoka napraviti izlaska prehodna pot naravnost v Vrata, s čimer bi bil prihranjen precejšnji ovinek ob robu Spodnjega Dolka okoli gmote Dolkove Špice, obenem pa bi bila ustvarjena še ena imenitna varianta za Škrlatico zlasti onim planincem, ki bi ne hoteli, prišedši navzgor iz Vrat, na ono stran preko Križke Stene, nego zopet v Vrata nazaj.

Toda, kar še ni, to še bo, čim bo stala kočica tik pod Škrlatico na tako zvanem Kuclju. Nič za to:

tudi pot ob Spodnjem Dolku in nad njim do takozvanih Strmih Polic je nad vse zanimiva; če ne bi imeli za seboj že kakih 9 — 10 ur hoje, bi se odločili za njo tudi v slučaju, da bi bila že gotova direktna pot preko onega Skoka. Saj gre ta daljši izprehod deloma po mehki zemlji, ki omogoča flori najbujnejši razvoj.

Zakaj bi res bila umestna kočica — pod Škrlatico? Da se nekoliko razbremeni Triglav; marsikdo bi potem krenil rajši na Škrlatico, zlasti oni, ki more na poznejši čas odložiti vsakdanji lahki izlet na Triglav. Meni bi seveda bilo za mojo osebo najljubše, da bi ostala Škrlatica taka, kakršna je: nevsakdanja in divja — samotna in tiha; saj si takih točk tolikokrat poželim. Toda taka želja se poraja nekoliko iz egoizma, kaj ne? Temu pa, pravijo, v gorah ni mesta . . .

Skritih mirnih koticov bo v naši mali okrnjeni Sloveniji, na žalost, vedno manj. Tihi oltarji in tajna svetišča v naših gorah — ginejo. Nekaj jih bo še vedno ostalo v okolici Martuljskih Oltarjev, Ponc in Rokavov, dostopnih le izvoljenim. Tudi vsaka smrt nosi v sebi kal življenja, čeprav ne enakega.

Zato le pridi — življenje tudi na Škrlatico!«

Vendar takšno življenje, kakršnega si niti J. C. Oblak ni prav želel, pod Škrlatico doslej ji prišlo: gora je do današnjih dni ostala skoraj takšna, kot je bila tista leta, ko je tja med obema svetovnjima vojnama plezal znani planinec Oblak.

Le tistega križa, ki so ga postavili leta 1934 in blagoslovili leto dni pozneje, ni več: po drugi svetovni vojni je bil nekaterim tako napoti, da so popolnoma pozabili na gornike, umrle v gorah, v spomin katerih so ga postavili, in so pri maščevanju mislili samo na krščanski simbol.

SENCA KRIŽA ŠE OVIJA GORO

Ob tem nam je iz prleških gričev poslala »Vaša 83-letna planinka **Erna Meškova**«, kot se je podpisala, znana ljudska pisateljica in zaljubljenka v gore, tale spomin na križ na Škrlatici:

»Leta 1953 je moj mož Makso (umrl 14. 3. 1969) s svojo planinsko skupino obiskal vrh

Škrlatice. Takrat seveda križa — žal — ni bilo več. Tedaj je v spominsko knjigo zapisal naslednje vrstice:

*Na temle vrhu svojčas križ je stal,
a čas mu ni več tu prostora dal.*

*Glej, senca križa vedno še ovija goro,
po temni noči nam oznanja novo zoro.*

Leta 1959 je moj sin **Maks Meško** iz Koga sam ponovno obiskal Škrlatico in v knjigi poiskal očetov zapis. Našel ga je, pod njim pa je bil naslednji pripis:

»Križ je stal in še bo stal! Jeseniški planinci.«

Takrat so prišli na vrh trije planinci, ki so vedeli povedati, kdo je bil zraven, ko so križ podirali.

Na občnem zboru Planinskega društva v Ormožu je bil letos prebran članek **dr. Mihe Potočnika**, v katerem se častni predsednik slovenske planinske organizacije zavzema za to, naj bi križ ponovno postavili.

Upam, da smo planinci kljub tako dolgotrajnemu enoumju vendarle še ostali dobri ljudje.«

Upati je mogoče, da bo na tej gori nekoč stal tak križ, ki ne bo motil prav nikogar, pa naj bi bil veren ali ne.

TURIZEM, EKOLOGIJA IN PLANINSTVO LAHKO GREDO Z ROKO V ROKI

ČIŠČENJE ČRNIH GRADENJ V TNP

JOŽE BIŠČAK

Slovensko javnost, še posebej pa planince in naravovarstvenike, sta letos razburila vsaj dva dogodka: samovoljni poseg planiškega organizacijskega komiteja, ki je za potrebe svetovnega prvenstva v smučarskih poletih v dolini pod Poncami na območju neokrnjene narave zgradil 400 metrov dolgo cesto in praktično biološko in fizično uničil ta del narave, in načrt, da v imenu podjetništva zgradijo visokogorsko smučišče na enem od najlepših in najbolj ohranjenih osrednjih delov Triglavskega narodnega parka — Vrtaški planini, za kar je v Državnem zboru že vložen poseben zakon.

Človek bi pričakoval, da se bodo odgovorni zganili in ustavili samovoljne posege v zaščitena območja, hkrati pa enkrat za vselej opravili s črnograditelji v Triglavskem narodnem parku. Toda ko se želijo inšpektorji in posamezni občinski sekretarji za urejanje prostora in varstvo okolja postaviti po robu neupravičenim in predvsem gradnjam na črno, postanejo naenkrat sovražniki turizma, birokrati in glavni obdolženci v pismih, ki jih besni črnograditelji pošiljajo predsedniku države **Milanu Kučanu** in ministrskemu predsedniku **dr. Janezu Drnovšku**. Tako se je zgodilo tudi v tolminski občini.

ENCIJAN INC. D.O.O.

Tolminski tržni in sanitarni inšpektor sta letos poslovanje turističnih in »turističnih« delavcev vzela malce bolj pod drobnogled in julija izdala kar nekaj odločb bodisi o prenehanju dejavnosti, bodisi samo o odpravi pomanjkljivosti pri poslovanju. Najbolj ogorčeno sta se na odločbo o prenehanju dejavnosti odzvala nekdanja zdomca **Niko** in **Boža Terstenjak**, ki naj bi, kot trdita, v turistični kompleks v Logu pod Mangartom v Triglavskem narodnem parku vložila več

kot poldrugi milijon ameriških dolarjev. Toliko sta zaslužila na celinskih ZDA in na Havajih, kjer sta se prav tako ukvarjala s turizmom. Vendar tam prek oceana najbrž ne bi gradila na sosedovi zemlji ali pa na črno dograjevala v kakšnem zveznem rezervatu.

Toda pojdemo po vrsti!

Tolminski tržni inšpektor **Valerij Bizjak** je 4. julija izdal Terstenjakovima odločbo, da mora njun Encijan Inc. d.o.o. v Logu pod Mangartom začasno prenehati s poslovanjem do pridobitve ustrezne odločbe. Med inšpekcijskim pregledom 21. junija je bilo namreč ugotovljeno, da podjetje opravlja v isti stavbi (Log pod Mangartom 31) še gostinsko dejavnost oddajanja prenočišč pod imenom Motel Encijan, v drugi, leseni stavbi, ki je začasnega značaja, pa nudita gostom pizze in grill ter v bližnji okolici možnost športno rekreativnih dejavnosti (tenis, odbojko, manjši bazen, savno, smučarsko vlečnico).

Za prenovljeni objekt si je lastnica od tolminskega sekretariata (31. julija 1991) pridobila potrdilo za prenočevanje gostov, toda ko so družinski člani ustanovili družbo Encijan Inc. d.o.o., je odjavila priglasitev oddajanja sob. Ob pregledu so inšpektorji ugotovili, da imata lastnika gradbeno dovoljenje samo za nastanitveni gostinski objekt, za druge objekte (žičnica, tenis igrišče itd.) pa še urejata dokumentacijo. Za noben objekt lastnica (Boža Terstenjak) nima uporabnega dovoljenja, »kar je tudi razlog, da ji pristojni občinski organ ni mogel rešiti vloge«, je zapisal inšpektor.

In potem vik in krik. Terstenjakova sta pisala ogorčeno pritožbo in jo naslovila na različne naslove, češ da je »nezaslišano, da v začetku turistične sezone vaš inšpektorat brez svarila pošlje odločbo o zaprtju objekta, čeprav je vsa dokumentacija v postopku« in da se kaj takega »ne bi zgodilo niti v najbolj diktatorskih časih«.

»V tolminski občini ni nobenega poslovnega človeka, ki ne bi imel velikih težav pri pridobi-

vanju lokacijske dokumentacije. Kako mora imeti en urad toliko moči, da lahko zavira razvoj celotne občine?« sta se razburjala človeka, ki za glavno stavbo na Logu pod Mangartom 31 nimata uporabnega dovoljenja, druge objekte pa sta postavila na črno, in to v Triglavskem narodnem parku! Po njunem naj bi bil za vse kriv mladi tolminski minister za urejanje prostora in varstvo okolja **ing. arch. Božidar Rustja**, ki naj bi razvoj njunega turističnega kompleksa zaviral in vsakič našel kaj, kar pri urejanju dokumentacije ne bi bilo v redu.

PRIMERJAVA Z ZDA IN HAVAJI

Toda Božidar Rustja mora pač skrbeti, da bo TNP ostal tak, kakršnega si želijo naši znanjci — neokrnjen in s čim manjšimi posegi v prostor, prevsem pa z načrtovanimi in ne s črnograditeljstvom. V dolgem odgovoru je zakoncema lepo pojasnil: »Uporabnega dovoljenja za objekt motela nimate zato, ker zanj nikoli niste zaprosili, za športno-rekreacijske objekte pa zato, ker ste jih zgradili brez dovoljenj, na črno. Legalizacije obojega niste najprej uredili zato, ker za predvideno gradnjo niste imeli potrebnega zemljišča v svoji lasti in ste ga pridobivali več mesecev, nato pa tudi zato, ker vas je — kot večino črnograditeljev — prehitela sprememba zakonodaje, ki je odnos do nelegalnih gradenj zaostri.«

Poleg tega je, piše Božidar Rustja, odločbe o zaprtju objekta izdal tržni inšpektor, ker Terstenjakova nista imela ustreznega dovoljenja po zakonu o gospodarskih družbah, občinski sekretariat za urejanje prostora in varstvo okolja pa je v primeru Terstenjak postopal korektno. »Najbrž se boste strinjali, da si tudi v Ameriki ali na Havajih, kjer ste si po enem od vaših prejšnjih pisanj nabirali izkušnje v turizmu, ne more nihče pridobiti dovoljenja za gradnjo na sosedovem zemljišču,« je še menil tolminski minister.

Marsikdo se bo vprašal, zakaj inšpektorji odločb niso izstavili prej, ampak šele med turistično sezono. Načelnik inšpektorata odgovarja, da mora biti vsake solidarnosti enkrat konec in da akcija še ni končana. Izvršni svet Tolmina je namreč že večkrat izrekel kritiko, da inšpektorji ne ukrepajo ob vse večjem številu gospodarskih prestopkov in da je tako ravnanje krivično do podjetnikov, ki so se potrudili in svojo dejavnost podredili predpisom ter gradili legalno in ne na črno.

Lahko samo upamo, da bodo tolminskemu zgledu »čiščenja« sledili tudi drugod — ne glede na to, koliko denarja bo kdo imel. Če si zdomec in če imaš dovolj denarja, še ne pomeni, da lahko počneš v rojstni Sloveniji vse, kar se ti zljubi in da te nihče ne more zadržati, da bi uničeval najbolj ohranjen naravni predel v Sloveniji — Triglavski narodni park.

100 let Kocbekove koč na Molički planini

16. avgusta 1894 — torej pred 100 leti — so odprli in blagoslovili prvo planinsko koč Savinjske podružnice SPD, Kocbekovo koč na Molički planini pod Ojstrico. Zamisel o gradnji te koč je dal **Fran Kocbek** že na ustanovnem občnem zboru 20. avgusta 1893. Na bližnji Korošici je takrat že stalo planinsko zavetišče, ki ga je postavil **J. Frischauf** s pomočjo štajerskega planinskega društva, takrat — l. 1894 — pa je bilo to zavetišče pod varstvom Celjske sekcije DÖAV. Zavetišče je bilo zanemarjeno, zato so se v Savinjski podružnici odločili, da kot izhodišče za obisk Ojstrice postavijo svojo prvo planinsko postojanko, koč na Molički planini. Tudi zato, ker je bil najlepši dostop na Ojstrico skozi Robanov kot.

Svet, na katerem so nameravali postaviti koč, dva ara, je prodal posestnik Moličke planine **Jurij Moličnik** za 5 goldinarjev. Načrt za koč je napravil F. Kocbek po zgledu podobnih koč v sosednjih Alpah. Gradnja te koč je bila zelo zahtevna, saj so les za koč sekali in pripravljali na Vodolah, kjer so postavili tudi apnenico.

Ves gradbeni material so morali znesti dve uri navkreber do Moličke planine. Gradnjo je vodil **Jurij Planinšek**, pd. Kraševac iz Luč, ki je postal prvi varuh koč. Koča je imela dva prostora: pastirski stan (3 x 2 m) in turistovsko sobo (5 x 5,5 m) ter podstrešje z dodatnim prenočitvenim prostorom. Gradnja koč je stala 1408 goldinarjev, čeprav so v predračunu predvidevali le 150 do 200 glđ. V bližini koč je tudi zadosten izvir pitne vode, ki skoraj ne presahne.

Otvoritev koč je bila prava narodna manifestacija. Izletniki so se zbrali 15. avgusta na Ljubnem, od koder so se peš napotili v Luče, kjer jih je svečano sprejela množica ljudi in mladine s slovenskimi zastavami in slavolokom z napisom Dobro došli! Slava vam, ki ste naši! Na poti proti Planinški in Molički planini so izletnike na tamkajšnjih kmetijah sprejemali z mlaji, cvetjem na oknih in s strelji topičev. Zvečer 16. avgusta je bila slovesna otvoritev in blagoslovitev koč. Otvoritve sta se udeležila poleg številnih gostov tudi F. Kocbek in predsednik Slovenskega planinskega društva **F. Orožen**.

Na občnem zboru Savinjske podružnice 29. julija 1894 so na predlog mozirskega kaplana

20 LET JE MINILO OD USTANOVITVE DELAVNEGA DRUŠTVA

SPOMIN NA ROJSTVO PD VIHARNIK

TONE STROJIN

Na idejo, da bi ustanovili planinsko društvo tudi za delavce republiških upravnih organov, sem prišel nekega poznojesenskega novembra 1974. To je bilo obdobje živahnega ustanavljanja različnih sindikalnih PD po podjetjih. Večji državni sistemi, kot PTT, železnica, grafičarji in drugi, so že dalj časa imeli svoja, in sicer zelo uspešna PD, dotirana od uprav oziroma vodstev podjetij.

Zakaj torej ne bi imeli planinskega društva tudi v državni upravi?

Računal sem s kadrovske bazo, saj je državna uprava že takrat štela več tisoč ljudi, pa tudi na finančno podporo izvršnega sveta in sindikalnih podružnic posameznih državnih resorjev, na mrežo poverjenikov, na prostore za sestajanje, na možnosti za predavanja in še na marsikatero ugodnost.

Znano mi je bilo iz Planinskega vestnika (glej PV 1951/228, 1952/81), da se je že nekoč ustanovljalo planinsko društvo Vladne ustanove, ki je na Krimu (1107 m) — takrat na vrhu še ni bilo vojaškega objekta — načrtovalo svojo planinsko kočjo. Dejansko je bilo že izvedenih nekaj akcij, med njimi markiranje nekaj poti na Krim.

Antona Aškerca kočjo poimenovali v čast zaslužnega načelnika podružnice »Kocbekova kočja na Molički planini«.

Postavitve kočje je ugodno vplivala na obisk turistov v ta predel Savinjskih Alp. Prejšnja leta je obiskovalo Ojstrico 15 do 20 planincev, leta 1895 pa je Ojstrico obiskalo že 44 planincev; večina je prišla iz Luč preko Planinška. Kocbekovo kočjo so obiskovali tudi mnogi nemški planinci, ki so hvalili stanje kočje in novo, Kocbekovo pot na Ojstrico po vzhodnem grebenu.

Po prvi svetovni vojni je Slovensko planinsko društvo prevzelo od DÖAV kočjo na Korošici, ki je bila leta 1912 temeljito obnovljena, Kocbekovo kočjo na Molički planini pa so prepustili Ferijalnemu savezu, ki je kočjo popolnoma zanamiral in opustil. F. Kocbek je v protestnem pismu decembra 1929, naslovljenem na SPD, pisal, da ga je »sram, da bi ta planinski brlog še naprej nosil njegovo ime«. Da bi ga potolažili, so na odboru Savinjske podružnice (17. 6. 1930) sklenili, da se dom na Korošici preimenuje v »Kocbekov dom na Korošici«.

Kočja na Molički planini je danes v zelo slabem stanju, kljub temu še vedno kljubuje časom in vremenu, čeprav je opuščena že skoraj 80 let.

Zoran Tratnik

Ker sem bil takrat svetovalec Ustavnega sodišča Slovenije, kjer sem za idejo imel vso podporo, z ustanovitvijo nisem dosti odlašal. Povabil sem k sodelovanju še nekatere, za katere sem vedel ali izvedel, da so navdušeni za gore, da smo imeli nekaj pripravljanih sestankov. Ime društva Viharnik smo določili kasneje.

ZARES GORNIŠKA DEJAVNOST

Če se nekoliko ozrem v tiste čase, smo hoteli s tem planinskim društvom premostiti nepovezanost številnih delavcev republiških upravnih organov, ki smo bili gorniki, vendar se med seboj nismo poznali. Tem smo hoteli dati priložnost, da organizirano hodimo na izlete v gore, kamor sindikalne podružnice niso organizirale svojih izletov.

Dalje smo upali, da bomo s potencialom, ki je bil med delavci republiških upravnih organov, dobili dovolj delovno in podjetno PD, morda celo eno od boljših PD v Ljubljani in Sloveniji. Že v začetku smo se dogovorili, da namen društva ne bo gospodarsko materialna dejavnost, pač pa resnično gorniško izletniška, kulturno propagandna in informativna dejavnost.

Iniciativni odbor PD se je sestajal na več mestih, tudi na PZS, saj so bile zvečer seje v državnih organih zaradi vratarjev (družbena samozaščita) organizacijsko težko izvedljive, zlasti za prihod tistih članov, ki niso bili delavci državnega organa, kjer je seja potekala, ker jih vratar ni mogel poznati.

Kljub vsemu smo kmalu imeli ustanovni občni zbor v stekleni dvorani takratnega Izvršnega sveta Slovenije. Če pomislim, da so bile tam lahko le izredne proslave, sprejemi ali obravnave ustavnega sodišča, potem je bilo PD Viharnik na samem začetku kar lepo sprejeto v vladnih krogih.

Ko sem kot delovni predsednik vodil ustanovni občni zbor, je pred menoj sedelo kar nekaj vodilnih republiških funkcionarjev, ki so se pozneje aktivno vključili v delo društva. Ker sem bil pisec osnutka društvenih pravil, sem jih bil na ustanovnem občnem zboru dolžan obrazložiti. Spominjam se, da se je v razpravi živahno oglašal **dr. Branko Premrov**, takratni sekretar za zakonodajo izvršnega sveta, enako **Jernej Mlakar**, takratni republiški inšpektor za delo. On je tudi postal prvi predsednik planinskega društva Viharnik.

ZAKAJ IME PD VIHARNIK?

Nismo hoteli biti stereotipni in se poimenovali kot stroka ali organ, pa tudi po mestu se nismo

mogli poimenovati. Edini smo si bili v tem, da bomo kot PD delavni, zato je ime Viharnik kot prispodoba iz gora kar ustrezalo predstavi bodoče dejavnosti društva.

Kar na samem začetku smo sprejeli sklep, da izdajamo društveno glasilo — Informator, ki naj bi povezovalo in obveščalo člane društva. Poleg obvestil društva se je Informator izkazal kot odlična integracijska vez. Informator — letos se je preimenoval v Viharnik — je še po 20 letih izhajanja eno izmed najbolj utrjenih in informativnih planinskih glasil v Sloveniji.

Tudi privlečila PD Viharnik so za oči med najbolj privlačnimi obvestili v avlah državnih organov. Po teh obvestilih še ni bil nihče razočaran ali presenečen. Ta obvestila z emblemom viharnika so že na prvi pogled razpoznavna.

Za zimsko sezono smo že v začetku načrtovali planinska predavanja. Prvi dve smo imeli v razpravni dvorani Ustavnega sodišča Slovenije.

Mag. Mirko Kambič, pójem dobrega predavatelja, svetovljanski v besedi in umetnik fotografiranja po motivih, je bil prvi, ki je uvedel naša planinska predavanja. Kolega **Joco Balant** pa je s svojo predstavitevjo ekskluzivnega vzpona na Mt. Kinley na Alaski skušal dati osnovo za začetek alpinističnega delovanja, ki pa se nikoli pozneje ni prav razživelo v društvu.

Morda se bo kateri od današnjih članov vprašal, kdo je pravzaprav ta, ki piše današnje vrstice, s kakšno pravico zapisuje vse to, posebno, če nikoli ni bil ne funkcionar in ne predsednik PD Viharnik. Takim bi rad povedal: čeprav sem dolgoletni odbornik PZS, v bistvu nisem funkcionske sorte, ne zbiralec funkcij. Rad uživam naravo, v družbi sem neopazen, čeprav uživam v njej.

Naj mi bo na zaključku kljub temu ob 20-letnici PD Viharnik dovoljena osebna ocena, da je to

društvo še danes eno od najbolj delavnih v Sloveniji, da se v njem resnično goji pravi planinski duh, tovarištvo in posluš za naravo v najbolj planinskem pomenu besede. Vedno so se v tem društvu našli ljudje, ki so bili motor planinskega dogajanja. To društvo še ni prizadel materialistični gon po planinskem premoženju, pa tudi predispozicije za to — hvala bogu — niso dane. Da bi le tako ostalo!

KORAKI V PRIHODNOST

Naj mi bo dovoljeno zapisati še nekaj za naprej, za prihodnost društva, kajti vsi spomini na preteklost ne bi bili živi, če ne bi mislili na prihodnost.

Osebno menim, da bi PD Viharnik s svojimi člani v nekaterih državnih resorjih lahko vplivalo na področju zakonodajne aktivnosti pri varstvu narave in njenih delov, še posebej gora. To področje je danes splošno urejeno, zakon o varstvu okolja pa v tem pogledu ni dorečen. V društvu so pravniki in ljubitelji gora, ki lahko vplivajo ali dajo kot društvo različne zakonodajne pobude.

Kot drugo naj samo opozorim na možnost pobude, da bi društvo opozorilo na neprecenljivo planinsko dokumentacijo, ki je v Arhivu Slovenije in ni obdelana, ne arhivsko ne planinsko uporabna. Osrednjega planinskega muzeja ne bo, če ne bo zraven Arhiva Slovenije. Gre za dolgoročno nalogo, toda eden mora začeti. Pri tem je pomemben entuziazem, poleg strokovnosti seveda.

Možnosti, da razširi in poglobi svoje delo, ima PD Viharnik objektivno več kot marsikatero društvo. Največ pa je vredno, da ima za to največ pogojev v samem sebi in v svojih članih.

(Viharnik)

Ekološke spalne vreče za planinske koč

Planinska zveza Slovenije in njena Gospodarska komisija se že več let zavedata, kako pomembno je varovanje okolja v gorah. Na srečanjih s planinskimi društvi na sedežu Triglavskega narodnega parka, na Planinskem posvetu o varovanju okolja v gorah leta 1991 in v dokumentih za Skupščino PZS je bilo večkrat poudarjeno in sklenjeno, da v planinskih kočah prenehajo prati posteljnino in da posteljnino perejo v dolini. Za prenočevanje v planinskih kočah zato priporočajo uporabo ekoloških planinskih spalnih vreč (ESV), ki naj sčasoma postanejo obvezne za vse planinske koč, zlasti za postojanke I. in II. kategorije. Tako je že v Avstriji in Nemčiji.

Ker doma ni bilo primernega ponudnika, ki bi lahko takoj in za primerno ceno zagotovil že v

tej sezoni dovolj veliko količino ESV, se je Predsedstvo PZS na pobudo Gospodarske komisije Upravnega odbora odločilo za uvoz enakih ESV, kot jih uporabljajo v svojih kočah avstrijska, nemška in južnotirolska zveza. S tem uvozom bo rešen problem ponudbe ESV za sezono 1994. ESV so težke od 400 do 420 gramov, izdelane so iz 100-odstotnega bombaža, namenjene so večkratni uporabi (so pralne). So enobarvne ali večbarvne.

Ekološke spalne vreče so planinskim društvom na voljo na PZS, tako da jih bodo lahko prodajala svojim članom v društvih ali obiskovalcem v planinskih kočah. V nekaj letih bodo ESV postale obvezne v vseh kočah. V bodoče naj bi planincu, ki ne bo imel svoje ESV, zaračunali ESV v prenočnino. Gost — planinec bo nato ESV seveda zadržal, saj je namenjena večkratni uporabi.

Danilo Sbrizaj

RAZMIŠLJANJE OB TEDNU PRIJATELJSTVA V BAVŠICI

GORNIŠKI TABOR 1994

MARJETKA MANFREDA

Tretje leto teče, odkar sem se ponovno srečala z gorami. Njih tihi klic je prodornejši od najglasnejših avtomobilskih hup v dolini, od najhropnejše glasbe diskotek. S svojo mogočno in silno energijo prebija vse civilizacijske spone in ščite in me vedno znova kot magnet zagradi v najbolj živem delu, v srčki mojega bistva. Njegova moč je strašanska. Obvladuje me vedno bolj in predajam se mu vedno bolj vsa in popolnoma. Ko me gore pokličejo, moram k njim. Moram. Možnosti zavrnitve ni. Pa vendar njih brezpogojna zahteva vzbuja v meni le najbolj radostna in zanesena občutja, ki me nato v brezčasju lahko nosijo proti vrhovom. Čutim, da se predajam življenju samemu, z zaupanjem in ljubeznijo v srcu, vedno bolj.

Pa vendar: kljub vsej radosti, ki mi ga nudi, življenje ni šala. Ima svoje skrite zakonitosti. Želim jih spoznati, se učiti, kako naj se nanje prav odzivam, saj popravnih izpitov v naravi ni; če padem nezavarovana v globino in se raztreščim ob skali, možnosti za drugi poskus ni več.

Spominjam se sestopa s Prehodavcev zgodaj spomladi. Nisem prišla na vrh. Zasneženi vrhovi so me opozarjali: »Marjetka, ne šel! Nisi še dovolj pripravljena!« Poslušala sem njihov glas in se obrnila. Vendar sem si tedaj goreče obljubila, da se bom usposobila za varno hojo po gorah v vseh letnih časih in vremenskih razmerah. In prvi korak k temu je bila letošnja udeležba na gorniškem taboru v Bavšici, ki ga že nekaj let zapored organizira Mladinska komisija pri Planinski zvezi Slovenije.

SORODNI V VEČNOSTI

Počasi sem se približevala taboru. Na desni živahna igra meni še neznanih udeležencev tabora z žogo, spredaj šotorsko naselje. Kar malce tesno mi je postalo ob pogledu na to svojo vojaško platno.

Vodja tabora **Miha Pavšek** me je prvi pozdravil z nasmehom in toplo besedo. Čeprav se je že mračilo, se mi je zazdelo, da je postalo svetleje. Spet eno izmed tistih čudnih naključij, ki to nikakor niso, je hotelo, da smo se v istem šotoru našli Lojzka in Marjan in jaz. Podobni interesi, podoben slog življenja, nekaj skupnih znanec. Sorodni v večnosti.

Vsak človek je predvsem sam. In jaz-sama sem se 14. julija 1994 v večnamenskem prostoru tabora spogledala z drugim človekom-samim. Nelagodje. Bom sprejeta, ne bom?

Z družabnimi igrami smo se seznanili, se sprostiti skozi smeh. Vsak je izžrebal skritega

prijatelja, za katerega je kot dobra vila skrbel ves teden: ga razvajal s sladkarijami, mu preko posrednikov pošiljal dišeče gorske cvetlice, ga oskrbel s pipsom — ali pa preprosto bival v njegovi bližini in mu namenil nekaj tople, človeške pozornosti. Če bi me kdo vprašal, kaj je bilo najzlahnejšega na taboru, bi rekla: prijateljstvo; tista prava topla človeška pozornost in radost druženja, ki jo je žarčil Miha in je skozi njegovo vodenje in vodenje drugih vodnikov postala način našega druženja.

22. julija letos sem se (drugi pa tudi) spogledala z Lojzko, Marjanom, Mihom, Ano, Natašo, Škofom, Katko, Bredo, Miranom, Andrejem, Boštjanom, Tatjano, Markom, Mileno, Gustijem, Darjo... Toplo mi je bilo pri srcu. Še danes me greje ob spominu na vas, čudovite ljudi. Da sem vas smela spoznati in bivati v vaši bližini. Ko sem se še zadnjič ozrla na tabor, je šotorsko sivino osvetljevalo nekaj prijazno rumenega.

Sam program tabora je bil okvirno začrtan; prilagajali smo ga vremenskim razmeram in našim željam. Nekaj vzponov na dvatisočake (Nizki vrh, Rombon, Krmčica), plezalni vrtec v Trenti, ogled jame Srnica in slapa potoka Giljuna pri vasi Plužna blizu Bovca, vožnja z raftom, plavanje v Nadiži, veliko kolesarjenja in ogled nekaterih znamenitosti v Soški dolini: trdnjave Kluze, cerkvic sv. Lenarta nedaleč od nje in sv. Jožefa v Soči . . .

Veliko, veliko lepih trenutkov!

ZBIRALCI KOZMIČNE ENERGIJE

Eno izmed vrhunskih doživetij pa je bilo zame petje v cerkvi sv. Jožefa v Soči. Vrh, ki bi ga brez prelitega znoja ob gorskih vzponih in transformacije energije ne bilo . . . Veličastno! Mravljinci so me spreletavali ob Tatjaninem kristalno čistem glasu, ob vseh naših glasovih, ki so se prelivali med seboj in z nabojem, ki ni bil le čustven, napolnili ta sveti prostor, da je postal še bolj svet.

Marko Pogačnik pravi: »Velike gore so kot velikanski kristali, ki srkajo vase neznanske količine kozmične energije, jo s svojo težo potiskajo v zemljo, iz katere ta energija kot arteški studenci kjerkoli vre na dan, da bi nas, ljudi, oplajali z duhovno energijo.« (Delo, 25. 7. 1994, str. 3)

Z Natašo sva sedeli čisto blizu oltarja, zamaknjeni. Prevzelo naju je nekaj silnega. Marjan z zaprtimi očmi — in blagim nasmehom na ustih. Zaneseni glasovi v cerkvi, ki jo je poslikal **Tone Kralj**, eden od pionirjev slovenskega ekspre-

sionizma, ko si je v obrambi pred fašističnim pritiskom prizadeval za poudarjanje slovenske nacionalnosti in je v svoje slike vključeval prikrita protifašistične aluzije. (Enciklopedija Slovenije, 5. zvezek, str. 374.)

STIK Z NAŠIM JEDROM

Vse se je pomešalo ta dan; preteklost, sedanjost ... Naša pesem je te slike naredila žive in delujoče. Jih napojila z energijo živega narodovega organizma, transformirano v nam neznanu silo, katere namen in pomen je višji in večji, kot si sploh lahko predstavljamo ... Slovenska pesem, nerazdružljiva s tem delom zemeljske oble ... To je harmonija, je stik z našim jedrom: to smo vendar mi!

Motel Encijan: ameriška skupina igra rock, jazz. Krasni fantje so to in lepo igrajo, pa vendar: zakaj me je sram, zakaj zardevam ob zvokih rocka v nedrju slovenskih vrhov?

Čutim Mangart, Jerebico ... neme skalnate gore, ki se me ob tem zatiranju v srcu dotikajo s svojo bolečino ...

Vsi so že odšli. Samo še naša skupinica je sedela za mizo; ni in ni mogla zapustiti tega prostora, vse dokler ni naš »škof« opravil »daritve«, ki mogoče niti ni bila najpomembnejša pri vsej stvari. Mogoče je bilo pomembnejše to, da smo napolnili prostor z duhom, ki je temu kraju vendarle lasten. Napolnili smo ga z zvoki slovenskih pesmi.

Čutim, da nam je bil ta kraj za to hvaležen, ker smo ga vsaj za kratek čas umirili s svojo pozornostjo in ljubeznijo, skozi zvočni dotik, ki je lasten vibracijam tega kraja.

Moj bog, kakšno srečo imam, da živim tukaj, tako blizu vas, prekrasni Julijci, dom Zlatoroga in belih žena!

Tiho in s spoštovanjem se podajam v to sveetišče, domovanje bogov. Ne plašim živali, ne trgam rožic. Sem le nema priča božje prisotnosti na Zemlji.

ZASILNO PRENOČEVANJE V NARAVI JE LEPA GORNIŠKA IZKUŠNJA

BIVAKIRANJE NA PROSTEM

TOMAŽ VRHOVEC

Bivakiranje je pri nekaterih alpinističnih podvigih sestavni del vzpona: tura je pač tako dolga, da se je ne da opraviti v enem dnevu, bivakiranje pa je pogosto tudi pri odpravah v visoka svetovna gorstva. Če vemo, da bomo morali na turi bivakirati, se na to ustrezno pripravimo in s seboj vzamemo potrebno opremo in hrano.

Takšnemu bivakiranju pravimo prostovoljno, načrtovano; manj prijetno pa je prisilno bivakiranje, ko smo nenačrtovano prisiljeni prenočiti na prostem.

KAKO SI UREDIMO BIVAK

V slovenskem gorskem svetu so sicer planinske kočje postavljene na gosto, od kočje do kočje pa do doline je le po nekaj ur, tako da obiskovalci gorá večinoma ne prenočujejo na prostem. Včasih pa je le treba. Nenačrtovani bivak je ponavadi posledica kakšnega nepredvidljivega ali nesrečnega dogodka: lahko zaidemo s poti ali v steni izgubimo orientacijo, se zaplezamo v težjo varianto, v brezpotju pride mo v neprehodno območje, lahko se bistveno spremenijo vreme (brezpotje se zavije v meglo, razbesni se neurje), lahko se zgodi nesreča, lahko naš tovariš na turi obnemo.

V vseh takih primerih se je pogosto pametneje odločiti za zasilno prenočevanje na prostem kot pa brezglavo tavati po temi in izzivati nesrečo. Za bivakiranje se je dobro odločiti tedaj, ko smo

še toliko pri močeh, da se na bivak lahko pripravimo in ko se še toliko vidi, da si lahko izberemo pametno mesto za bivakiranje.

Kako si izbrati mesto za bivakiranje? Najbolje je, če je zavarovano pred dežjem, vetrom in mrazom, pred padajočim kamenjem in tekočo vodo. Naravna zavetja nudijo previsi, votline, jame, pa tudi velika drevesa. Iz kamnov si lahko zložimo zavetni zid. Poskusimo si napraviti ležišče ali pa vsaj sedež, podložimo si ga, tako da nas od tal ne hladi. Pri bivakiranju nam pride prav vsa oprema, kar jo nosimo v nahrbtniku: dragoceni sta bivak vreča in astro folija, obleka iz neomočljivih vlaken, pa anoraki, vetrovke; nahrbtnik sam lahko služi kot del spalne vreče, za izolacijo lahko koristno uporabimo časopis, polivinilaste vrečke in podobno. Zelo dobro je vedno nositi s seboj vžigalice in kos sveče: svetloba in tisto malo toplote lahko skrajšata nočne ure.

Z urejanjem bivaka se za nekaj časa zamotimo, toda ko se enkrat usedemo, nas počasi začne zebsti: z zmanjšanjem telesne aktivnosti se zmanjša proizvodnja toplote.

PO VSAKI NOČI PRIDE JUTRO

Med bivakiranjem je dobro kaj jesti, če nas zebe, se je dobro od časa do časa razgibati. Pri nizkih temperaturah slabo opremljenemu med bivakiranjem ni dobro spati, kajti med spanjem lahko nastopi podhladitev. Bivakiranje je seveda prijetnejše, če smo pod gozdno mejo; tam si lahko prižgemo ogenj, seveda pa moramo pa-

ziti, da ne pride do požara. Če imamo s seboj gorilnik in skledo pa kaj za pod zob, potem je bivak lahko pravo razkošje.

Če prisilno bivakiramo kje v bližini kakšnih zaprtih stavb (stanovi, pozimi in jeseni zaprte planinske kočje, počitniške hiše in podobno), ne vdramo vanje po nepotrebnem, ampak si poiščemo zavetje v pomožnih prostorih (drvarnice, lope, podstrešja). Če pa že moramo vdreti v kakšno stavbo, naredimo to s čim manj škode. Za vlom moramo imeti resen razlog, po vrnitvi v dolino pa je treba poiskati lastnika in mu vso škodo povrniti.

Prenočevanje na prostem samo po sebi ni nič strašnega ali nevarnega; tudi če smo v bivakiranju zaradi okoliščin prisiljeni, je tako — vsaka noč se konča z jutrom. Pomembno je ohraniti razsodnost in izbrati vse svoje izkušnje. Najbolj uporabna izkušnja za prisilno bivakiranje je predhodno prostovoljno prenočevanje na prostem: pravi gornik naj bi kdaj pa kdaj, vsaj enkrat, namenoma prenočil na prostem: da vidi *temneče se nebo prek brbotanja gorilnika*, da sliši, kako se ponoči kruši kamenje s stene, da vidi, kako se zjutraj mraz, ko bledijo zvezde.

LETOS SO ODPRLI KOSTELSKO PLANINSKO POT

POTI PETRA KLEPCA

IVO ŽNIDARŠIČ

Turistično in športno društvo ter krajevna skupnost Kostel so si skupaj s Planinskim društvom Kočevje lani ob 100-letnici obstoja slovenske planinske organizacije omislili praznovanje tako, da so začeli markirati Kostelsko planinsko pot. Letošnjo pomlad so to delo nadaljevali. Pot so trasirali planinci, tudi z nasveti gozdarjev, lovcev in domačinov. Pri tem so pomagali kar številni sponzorji — od trgovskih podjetij, tovarn, agencij in gostišč do domače zdravstvene postaje, gasilskega društva, župnijskega urada in številnih posameznikov.

Kostelsko, ta pogosto zastopavljen slovenski predel, leži v obmejnem območju Kolpe. Na severu je bilo Kostelsko omejeno z naselitvijo nekdanjih Kočevjarjev, Nemcev, ki so se tam kot kolonisti naselili v 14. stoletju, ko so bile tam svojevrstne družbene, gospodarske in prebivalvske razmere z redko poseljenostjo. Nekoč je beseda »hočevje« pomenila velike iglaste gozdove, kjer še danes domujeta volk in medved. Kostelsko se razteza po škrljastem ozemlju spodaj ob Kolpi in njenih pritokih, toda prebivalstvo je bilo tod izključno slovensko. Središče pokrajine je bil včasih trg okoli gradu Kostel, kjer je bil v 14. stoletju sedež župnije, ki se je pozneje preselil k Fari zraven današnje vasi Potok ob Kolpi (238 m) — to je tam, kjer glavna cesta iz Kočevja zavije do obmejnega prehoda Brod na Kolpi. V 16. stoletju so tod naselili uskoke iz Cetinske krajine in Obrovca kot branilce pred Turki. Ker so se Kostelci tudi upirali, so grad Kostel leta 1809 Napoleonovi vojaki porušili.

PIJAČA »ZA MUHTE«

Med 8. in 9. uro se je letošnjega 21. maja v vasi Potok, ki je sosesa vasi Fara, zbralo okoli 380 planinskih pohodnikov, kar je za ta odmaknjeni

kraj zelo veliko. Ob blagoslovu domačega župnika in nagovoru zastopnika planinske organizacije je ženska v kostelski narodni noši slednjemu ponudila škarje, da je slavnostno prerezal trak in tako odprl Kostelsko planinsko pot.

Počasi smo se vzpenjali ob potoku Topli jarek mimo vasi in priimkov Jakišič, ki so tod naseljeni že od leta 1494. Iz posameznih redko posejanih hišic so gledali vaščani, nevajeni tolikšne pisane množice, in zatrjevali, da se nam medvedov ni bati, ker da so jih naprej poslali.

Po dobri večji gozdni poti se vzpenjamo poleg vasi Planina in pod hribom Strožnica z vrhom nad 800 metri nadmorske višine. Mogočni dinarski jelovo-bukovi gozdovi so privabili tudi gozdarske podjetnike. Vidijo se temelji zgornje postaje dvotirne žičnice za hlodovino, ki je obratovala poldrugo desetletje do leta 1927, ko je prišlo do gospodarske recesije.

Sedaj se je kolona pohodnikov že raztegnila. Po lepi utrjeni kamionski gozdni cesti pridemo do lesene hiške in da se ne bi preveč izsušili, pijemo čaj z limono, ki so nam ga pripravili dobri organizatorji tudi še na drugih mestih, na katerih so v svojem arhaičnem jeziku napisali, da je pijača »za muhte«, kar pomeni zastoj.

Tudi tukaj, kjer ni tovarn, se jelka suši. Na sečišču ob cesti leži posekana hlodovina, ki so jo posebni traktorji-vzglobniki z mamutskimi kolesi, od katerih so zadnja, pogonska, oblečena v verige zaradi težavnega terena in drsenja, po pravilnih poteh privlekli do ceste.

Sledi vzpon po skalnati improvizirani poti po odraslem jelovo-bukovem gozdu. Po dobrih dveh urah se vzpnemo na vrh znamenite slojevite, prepadne in v višjem delu razgaljene Kuželjske stene, ki je na južni strani dobro vidna iz doline in kjer je na nadmorski višini 874 metrov tudi ena od kontrolnih točk. Razgled s Kuželjske stene je težko primerno opisati: to je veličastje gorske in gozdnate narave, to je po-

gled na slovensko lepoticu med rekami Kolpo spodaj v ozki soteski in to je tudi pogled proti Snežniku. Tudi druga stran, proti Gorskemu Kotarju, je enaka slovenski strani s strmo obraslimi gorami, iz katerih se sveti kakšna slojevita visoka skala ali kakšna raztrgana vasiča na dnu doline.

S KUŽELJSKE STENE V KUŽELJ

Po ozkem skalnatem, sicer pa z drevjem poraslem grebenu pridemo do znamenitega kuželjskega okna s strmim pogledom na 600 metrov nižjo belo cesto in Kolpo. Ob planinski poti opazujemo pester sestav alpskih in mediteranskih cvetic, saj se tod mešajo vplivi različnih podnebij. Na svetlih mestih vidim mlaj božjega drevca ali božičnega drevesa, zimzelenega drevesa, ki zraste do nekaj metrov višine. Dve modri črti na drevesih pomenita, da je to naravni rezervat.

Po obronkih Kuželjske stene pridemo do nekdanjega zaselka Rake na nadmorski višini 500 metrov na planotici, ki je kot oaza med gozdovi nad Kolpo. Vas je bila med vojno leta 1942 požgana. Že leta 1570 pa je bila tam kmetija. Premišljujemo, kako in od česa so ljudje v tamkajšnji osami prav skromno živeli. Od tod izvira rod Račkih. Eden od starejših otrok pred 300 leti rojenega tamkajšnjega gospodarja **Gregorja (Juraja) Račkega** je bil ded kanonika **Franja Račkega** (1818—1894), pomembnega hrvaškega politika in zgodovinarja.

Kostelski planinski pohod

Pritegnilo me je prijazno povabilo organizatorjev na prvi Kostelski planinski pohod. Čeprav nisem ljubiteljica pohodov, mi je Kostelski pohod pomenil izziv, saj so mi bili ti kraji popolnoma neznani. Pa sva s Petrom sklenila, da se pridruživa pohodnikom. Majska sobota je bila organizatorjem naklonjena, avtobus TO iz Kočevja pa prepoln, ko nas je odpeljal do vasi Potok, kjer je bilo zbranih že precej planincev. Izrečenih je bilo nekaj priložnostnih besed, duhovnik je blagoslovil začetek poti, slavnostno so prerezali trak in že smo se napotili na šesturni planinski pohod. Ob prijavi na startu smo prejeli bilten pohoda z orisom poti in seveda prvi žig.

Široka pot se je pod Planinsko steno začela rahlo vzpenjati. Zadihani smo po uri hoda prišli do gozdarske kočice na Stružnici. Tu so nam ponudili prvi čaj, ki je bil zares dobrodošel, vsaj meni. Hojo smo nadaljevali nekaj časa po ravnem, nato pa strmo navzgor. Tu je moja prvotna zagnanost popustila, kilaža in nahrbtnik sta prispevala svoje. V sebi sem sklenila — kot že tolikokrat in zaman: sedaj bo pa resnično

Spuščamo se po usekani in vijugavi skalni steni, obrasli z listavci črnega gabra in jesena, po dva metra široki poti, po kateri so nekdanji Rački pot potili vse do zeleno modrikaste šumeče Kolpe ali Kupe, kot reko imenujejo tukaj, kjer se slovenski in hrvaški jezik mešata.

Po štirih urah hoje pridemo do središča vasi Kuželj, ki je že leta 1494 imela pet kmetij. Po legendi se vas imenuje po ljudski obrti strojenja kož. Stari zapisi navajajo Kuželj kot kostelsko vas po imenu gradu in celotne pokrajine. Vas je pravzaprav celota z večjim hrvaškim Kužljem, ki je bil nekoč last brodskega graščaka **Petra Zrinjskega**. Tam je bila naša obvezna kontrolna točka s prav tako obveznim čajem, kjer smo v pogovoru z redkimi domačini zvedeli, da so domačini raztepeni daleč naokrog in da je nekaj Kostelcev tudi v Mariboru in njegovi okolici.

Odlepimo se od Kolpe in se ponovno napotimo v hrib proti zaselku Malenca in skozi vas Laze. Tam že vidimo nekatere skrite počitniške hiše oziroma začetke vikendaštva, ki grozi, da bo uničilo še ta predel neokrnjene narave. Vendar je na drugi strani lepo, da nekateri nekdanji domačini, ki zdaj žive po večjih mestih, popravljajo svoje nekdanje domačije in si lajšajo svoja nostalgijna srca.

POHODNIŠTVO NA POHODU

Po ozki gozdni stezici menjaje prečkamo sveži gozd in hudourniške jarke ter predele kraške

potrebno nekaj storiti za zmanjšanje teže! Ta sklep se še ni trdno usidral v zavest, ko sem prisopihala na vrh Kuželjske stene. Tu smo si prislužili drugi žig. Nekateri so posedli naokrog, drugi pa odšli naprej mimo velikega naravnega okna, skozi katerega smo pokukali strmo navzdol na zelenooko Kolpo. Veličasten pogled, že zaradi tega je vredno priti sem gor na najvišjo pohodno točko!

Po obronkih Kuželjske stene smo se spuščali navzdol do Rake. Ob tem spustu je dobro imeti palice, kajti pot je res strma in v deževnem vremenu tudi zdrsna. Med strmim spustom naju je prijazna planinka večkrat ljubeznivo spodbujala. Sodelovala je pri organizaciji kostelskega pohoda. No, oddahnila sem se, ko sem s strmine stopila na levi breg Kolpe. Vsaj nekaj časa smo potem zopet hodili po ravnem. Cesta ob živahni Kolpi je nova, tolikokrat omenjena v dogovorih med domačini in okoljevarstveniki. Je pa naša, slovenska, domačinom ne bo treba več na desno stran reke, na Hrvaško. Kolpa nas je s svojimi brzicami spremljala do vasi Kuželj, kjer smo dobili tretji žig, čaj in bili deležni prijaznosti domačinov. Slovenski in hrvaški Kuželj povezuje most čez vodo. Iz vasi je čudovit pogled na Kuželjsko steno. Bili smo tam

makije z grmičasto ruševino, ki z rdeče spremenjenimi listi prav zažari šele jeseni; tam pa sicer rastejo tudi kraške rože in lilije. Od tam se lepo vidi znan hrvaški izletniški kraj Skrad, visoko železniško in cestno postajališče v Gorskem Kotarju.

Sedaj nas preseneti še zadnji težaven stopničast vzpon, ki pa ni dolg, na Kose. Od tod se samo še spuščamo po utrjeni gozdni poti mimo vasic Planina in Štajer ter po šestih urah in pol prispemo na izhodišče v vas Potok.

Dr. Tomič čestita najstarejšemu pohodniku Hinku. Najmlajši, ki so bili v spremstvu staršev, so bili stari okoli deset let, večina je bila srednjih let, toda kar nekaj žensk je bilo starih od 60 do 65 let in bi jim tudi morali posebej čestitati, kajti ta planinska pot zahteva tudi precejšnjo telesno pripravljenost.

Domačini so se izkazali kot dobri organizatorji. Tudi usmerjevalne table so na primernih mestih. Ko so pohodnikom razdelili izkaznice in lične spominke, so nas odpeljali nazaj v Kočevje.

Na pohode hodijo ljudje zaradi hoje po svežem zraku in po neokrnjeni naravi, pa tudi zato, da med potjo vidijo kulturno zgodovinske in naravne spomenike ter na kraju samem zvedo drobce iz zgodovine pokrajine, po kateri hodijo. Tudi zaradi tega je tudi v Sloveniji pohodništvo spet na pohodu.

zgoraj! Kočevski župan v odstopu **Alojz Petek** si ni mogel kaj in si je ogledoval »svoj teren«, urejanje vodovodnih napeljav. Ves čas med potjo naju je s Petrom seznanjal z dogajanjem in življenjem v teh krajih. Prav rada sva ga poslušala, saj resnično premalo pozna va pokrajino.

Iz Kužlja smo se odpravili proti Lazam in vasi Štajer. Pot je vodila nekaj časa rahlo navzgor, potem pa opozorilna tabla: Kosa, hodi previdno! In res, steza je ozka, mokra, vidi se, da so imeli organizatorji z njo dosti dela. Le kaj neki pomeni beseda Kosa? Nisem dolgo ugibala, obstala sem na koncu ozke steze in se zazrla navzgor, meni se je zdelo, da v samo nebo. Res posrečeno ime za strmi ozki greben, me prešine; kot bi se vzpenjala po kosi, korak za korakom. Počitki so si kar sledili. Priznam, da so me na tem delu poti izdajale moči, spodbujal pa me je pogled na druge pohodnike, ki so se mučili premagovati ostro Koso. Pa je enkrat le konec te ostrine, steza se položi, telo pa odpočije. Še malo navzdol in smo zopet na startu, v vasi Potok. Četrti žig, podpis v kartonček, lesen spominek na pohod in seveda brž k postavljenemu odru, da si pogasimo žejo.

Nova kostelska planinska pot

Skupina zagnancev iz krajevne skupnosti Kostel, ki jo vodi **Anton Selan**, je v začetku leta v okviru PD Kočevje zasnovala in aprila tudi markirala novo planinsko pot. Poimenovali so jo po slovitom gradu Kostel.

Pot se začneja v vasi Potok (nadmorska višina 223 m) v neposredni bližini glavne ceste, ki pelje iz Kočevja na Brod na Kolpi. Po nekaj sto metrih se začne vzpenjati na Stružnico (697 m) in malo pozneje na Kuželjsko steno, kjer doseže največjo višino 874 m. Od tam se spusti v vas Kuželj, se prek Laz rahlo dviga na Koso in se od tam zopet spušča na cilj v Potoku.

Pot je zelo dobro markirana, z zmernimi vzponi in spusti. Poteka v glavnem po kolo-vozi in stezah po travnikih in gozdovih, kjer ni prometa motornih vozil. Dovolj je lepih razgledov in svežega zraka v neokrnjeni naravi. Zahteva šest ur zmerne hoje.

Zadnjo soboto maja jo je prvič preizkusilo 350 pohodnikov. Zadovoljni so bili tako z markacijo in naravo kot z organizacijo in postrežbo prirediteljev. Odslej bodo ta malo znani južni del Slovenije lahko pohodniki spoznavali vsako leto na zadnjo majsko soboto.

P. Sv.

Pohod je seveda uspel. Ves čas je z nami pešal tukajšnji zdravnik **dr. Stanko Nikolič**. Bil je zadovoljen, saj je bilo prijavljenih 350 pohodnikov, kar je lep uspeh, še zlasti za prvi pohod, ki je dolg dobrih šest ur in kondicijsko ne tako lahek. Dr. Nikolič vrsto let živi in dela v teh krajih in iz pripovedovanja o njih je čutili, da jih ima rad in mu je mar zanje. Lepo! Prijazno mi je podaril **Primčevo** knjižico Peter Klepec in njegova dežela in **Žagarjevo** Kostel — ljudje in zemlja ob Kolpi. Vredno ju je prebrati, saj so ti kraji tudi turistično privlačni.

Še stisk rok v slovo in z avtobusom nazaj proti Kočevju. S ceste se nam pogled ustavi na ruševinah Kostelskega gradu, kjer je junija Mercator odprl okrepevalnico. Na levi nas pozdravi slap Nežica. Kamorkoli se oko zazre, vsepovsod zelena oaza — velikanske površine gozdov. V Kočevju se posloviva od veselih planincev, ki so naju gostili z dobro pijačo in razveseljevali s humorjem.

Lepo preživet dan ob dobro organiziranem pohodu, ki so ga omogočili TŠD Kostel, KS Kostel in Planinsko društvo Kočevje in seveda mnogi posamezniki. Pohod bo tradicionalen vsako leto v mesecu maju, so obljubili.

Marinka Petančič Jecelj

NA POTEH MED GORAMI

MILAN VOŠANK

Letošnjo jesen bo pri založbi Didakta iz Radovljice izšel knjižni prvenec Milana Vošanka Na poteh med gorami.

Vošanka že vrsto let poznamo kot sodelavca Planinskega vestnika, nekateri pa tudi kot slikarja. V obojem, v literaturi in slikarstvu, so njegove tematike vedno znova gore, narava in življenje z njima. Sam o svojem delu pravi takole: »Čeprav je moja poklicna, življenjska opredelitev likovna umetnost, pa vendar tudi svoje veselje do pisanja jemljem kot sopotnost skozi bivanje. Gore, slikarstvo in pisana beseda, to je ob družini in prijateljih nenehno del mojih hotenj in življenja.«

Milan Vošank je sicer Korošec, doma s kmetije spod Uršlje gore, vendar že desetletje in nekaj živi na Notranjskem, v Cerknici, kjer si je ustvaril družino in drugi dom in kjer na tamkajšni osnovni šoli dela kot likovni pedagog. Vošankovo življenje je tako razpeto med rojstno Koroško, kamor se nenehno vrača k svojim ljudem in v svoje gore, in deželo ob Cerkniskem jezeru, ki jo odkriva in počasi tudi jemlje za svojo. In takšnih, na ti deželi vezanih, je 57 besedil iz njegove knjige Na poteh med gorami, ki jo odvarja z doživetji na koroških gorah Raduhi, Peci, Uršlji gori in Olševi, zaključuje pa z notranjskima Slivnico in Snežnikom ter seveda s Cerkniskim jezerom. Vmes pa so zapisi o prigodah z drugih domačih gora, hrvaških gora, obmorskih poti in venca Alp tja do Mont Blanca. To so prigode, ki jih je avtor doživljal kot alpinist, kot planinec, kolesar in smučar ali le tihi opazovalec dogajanj v naravi. Knjigo dopolnjujejo reprodukcije Vošankovih likovnih del o gorah in življenju pod njimi.

V Planinskem vestniku po dogovoru z avtorjem objavljamo besedilo iz knjige Na poteh med gorami in reprodukcijo Vošankove slike Stari kozolec nad Bohinjem (pastel). (Op. ur.)

DEŽEVNI BIVAK V SEVERNI TRIGLAVSKI STENI

Ko berem v svoji stari beležnici zgodbo o doživetju mojega prvega bivaka v smeri **Sandija Wisia**ka v zahodnem delu severne triglavske stene, vedno preberem le tisti poslednji del:

Rok, prosi dan, naj traja vsaj še eno uro. Po lahko prehodnih skalah so povzpneva še nekaj raztežajev, potem pa, kakor da je padla zavesa, vsega je konec. Tema. Zadnje metre do sopezalčevega stojišča preplezam tipaje. Le medlo pronica baterijska svetloba v gosto megleno

temo. Toliko pa vendar, da razločiva: spodaj prepadi, zgoraj previsi in vmes ozka polica, na kateri sva obstala.

Obeta se nama huda noč!

Vendar še tipam naprej, posvetim na vsak stop in prijem na polici, vse je mokro in gladko, odurno. Previden in napet sem do bolečin svojih živcev. Prijatelj vpije, naj zabijem klin, toda kam, ljubi bog, kam vendar, ko pa je vse pečevje okrog mene gladko in brez vseh razpok.

Zdajci Rok ugasne svojo baterijo, da v hipu izgubim občutek, kje sploh je. Skozi mene šine grozljiva bolečina obupa, izgubljenega sredi velike stene v črni noči. Postane me strah, vpijem proti prijatelju. Rok me z zamolklim glasom, kakor da prihaja od neke neznane in daleč, prepričuje, da me vendar vidi, naj mirno nadaljujem s plezanjem. Toda jaz ne, rotim ga in šele ko spet prižge lučko odrešitve, pomirjeno tipam naprej po polici, dokler ne pridem do nekakšnega vogala, za katerim osvetim široko gredino.

Na peščenem prostoru pod previsi se mi izteče vrv. In sedaj, kot da se je v meni nekaj prelomilo: vsega mi je dovolj, tega tveganja nad prepadi, te brezizhodnosti... Tu bova preživela noč. Saj, bog vedi, kje sva, morebiti prav blizu ali pa še kako daleč od vršnega roba stene.

Zabijem štiri zanesljive kline.

Rok še sveti z baterijo v steno nad nama, še si ogleduje za potjo naprej, dokler se tudi on ne odloči za bivakanje.

Sedaj še ne razmišljava, ali kakor da nočeva govoriti, kako bova prestala to noč. Opravka si dava s kladivi, ko v peščena tla počasi in preudarno skopljeva raven prostor, kamor položi va nahrbtnike in vrvi, čez vse pa napneva še bivak vrečo. S seboj imava še, kakšna sreča, dežne plašče in velik kos polivinila. Kar tako, za vsak slučaj sva jih vzela, sedaj pa se hvaležno zavijava vanje.

Medtem pa neutrudno in vse bolj dežuje.

Še oklevava, še preverjava, če sva zadostno privezana na kline, potem pa je treba pod bivak vrečo, v negotovost dolgim nočnim uram naproti. V nahrbtnikih izbrskava še zadnjo čokolado in nekaj bonbonov.

Sveča nama hitro ugasne in tudi baterije velja varčevati. Redkobesedni pogovor nama počasi zamira. Le dež enakomerno udarja v noč. Kako prijetneje bi bilo poslušati to škropotanje neke v toplem seniku!

Moja pravljica o lepotah bivakanja je to noč sesuta in nič. Ko v najina utrujena telesa skozi

Milan Vošank: Stari kozolec nad Bohinjem, pastel

premočena oblačila hitro prodira mraz in po kakšni uri zgroženo zaslišim, kako Rok prične glasno trepetati.

Odkar sem prebral prvo knjigo o gorah, Svetinovo Steno, sem vedno znova v teh berilih s posebnim zanimanjem iskal doživetja, ko so gorniki prenočevali na prostem. Bivakirali. Kaj vse so doživljali: od prijetnih uric na širokih polnicah do mrzlih in dolgotrajnih trpljenj sredi odprtih sten. Nemalokrat je šlo tudi za preživetje. Pa vendar, ni me še znalo izučiti o pravi resnici; v teh bivakiranjih sem iskal samo najlepše: noči pod zvezdami, tišino gora, lepa jutra . . .

Resnico doživljam to noč. Prišla je hitro in nepričakovano, kakor v porog moji naivnosti. Moral bom vzeti v zakup še to drugo plat gora ali pa vse skupaj pustiti!

S preišljevanjem o vsem mogočem, kar mi pač pade na pamet, skušam odvrčati mraz, mokroto, misel na dolgo noč. Trudim se celo zaspati. Toda kruta realnost je seveda neizbežna: to noč pač ni moč sanjariti, spanca ni, le kratka dremavost na trenutke in spet trepet v mrazu. Vrinjajo se mi misli o domačih, o vsem tistem toplem in prijetnem svetu tam zunaj, tam daleč onkraj gora nekje. Pa saj je vse zaman, te dolge ure bo treba pretrpeti!

Ob najinem vzponu po smeri Sandija Wisiaka v Severni triglavski steni že vse od začetkov ni bilo, kot bi moralo biti. Proti Steni sva z Rokom odšla šele sredi dopoldneva. Dež popoldne in noč poprej, dež zjutraj, ploha še na poti do stene, toda kratka razjasnitev, ko so se grebeni in vrhovi prikazali v vsej svoji lepoti, je bila dovolj, da sva se neugnana, mlada alpinista takoj odločila za plezanje.

Po nekaj sto metrih vzpona se je spet hitro pooblačilo in pričelo deževati. Pa da bi se tedaj vračala? Ah, kje pa, trmasto in s toliko volje sva hitela najprej! Takrat sva bila še prepričana, da bova izplezala.

Čas pa vendar beži. Le vse bolj glasno in vse dalj trepetava od mraza, boče naju kamenje in čez previse zalivajo slapovi vode. Nenadoma me Rok vpraša po uri. Okrog polnoči mora biti, sklepam in si seveda tudi verjamem. Ob štirih se bo že svetlikalo v novi dan.

V mislih mi zapoje popevka: Vse mine, tudi moje bolečine . . . Spomin mi odhiti proti Ljubljani, v študentsko življenje. Ples na brucovanju koroških študentov zaživi pred menoj. Kako smo bili veseli, razigrani! Kje si sedaj, Mojana? Zakaj bežiš, zakaj skrivaš svoj obraz? Počakaj, skupno pot imava! Zdrznem se, filmskih slik je konec. Kliče me Rok. Tako iznenada sem menda utihnil. Da ni kaj narobe z menoj? Ne, dragi prijatelj, seveda ni, le pretrgal si moje sanje! Mraz me ob trepetu prisili še v tiho stokanje. Célo telo me boli. V noge me grabijo krčji, zdi se mi, da prstov ne čutim, vse je kakor otrplo. Takšen mraz, pa sredi avgusta! Mar bo to najin sodni dan?

Sredi trepeta se mi vrinja misel: Ko pridem iz tega domov, bom samo ležal in se grel, nikamor več ne grem. Pa ta misel že pritepeno zbeži pred vse glasnejšo zavestjo: Tako lažješ sam sebi, gore ti vendar pomenijo preveč in prav dobro veš, da boš kmalu spet obstal pod steno, pod goro, da jo preplezaš, se povzpeš nanjo! Ne, ne, se še brani poteptana misel, nikamor več, potem pa le dokončno izginja in slika gore v barvah zahajajočega sonca prekrije vse dvome.

Pričenja naju skrbeti, kako bova zjutraj izplezala. In to je dobro. Dobivava najino borbo z razbesnelo naravo in s samim seboj. Razmišljava o življenju, ki naju čaka.

Rok je prepričan in kar verjamem mu, da sva pod vrhnjim grebenom Stene. Razvzemava se, govoriava o vseh dobrotah spodaj v toplem Aljaževem domu: najprej bokal čaja, nato dvojni pasulj s slanino in klobaso, potem pa pivo, prvo, drugo, tretje . . . juhuhu, že kar pretirava! Pa le za kratko, ko spet izmenično trepetava in stokava v vse hujšem mrazu. Le dež, ta pa je ponehal.

Počasi, prav prepočasi, komaj zaznavno se je tam od vzhoda nekje le pričelo svetlikati. Opažujem to igro svetlobe: najprej ugledam obris svojih kolen, nato zaznam modro barvo trenirke in rdečo barvo bivak vreče . . .

Torej bo vendar minilo to trpljenje!

Sedaj nama obema kakor v veselju odrešenja uspe zaspati za nekaj minut.

Končno je prišla ura, ko sva lahko odgrnila bivak vrečo in se zazrla v čemerno jutro. Mukoma se postavljava na noge. Premražena in otrdela govoriava trepetajoče besede, celo vriskati poskušava, pa se lahko le utrujeno nasmejiva drug proti drugemu.

Vse mine, tudi moje bolečine . . .

Dolina Vrat je zalita z gosto, sivo belo meglo. Le nad Cmirom vse bolj rde barvne jutranje zarje.

V prijateljevem nahrbtniku na najino veliko veselje odkrijeva jabolko in celo še nekaj medu. Kakšno razkošje!

Ta noč je bila huda preizkušnja obeh. V takšnih nočeh se dogaja marsikaj. Gospa s koso naju je obsla!

Nad nama je le razčlenjeno ne prestrmo pečevje.

— Nedeljsko jutro! — zapoje Rok.

PLES V MEGLI

Zgodnje jutro v koči Oberwalderhütte.

Nemirna vetrovna noč mi ni pustila spati. S prvo svetlobo sem pokonci, moram ven, na zrak. Prijatelji še vsi trdno spijo, ko se potihoma odpravim, vzamem še cepin in dereze ter se skozi temne hodnike prepipam do vhodnih vrat.

Na pragu butne vame mrzel piš vrtinčastega snega. Le nekaj korakov naredim, ko kočo že zastro zavese megle. Ostanem sam sredi snežne beline, ko le veter zateglo tuli. Postavam na mestu. Neodločno. Naj se vrnem v kočo, naj se podam v neznano? Zdajci se megle razkade in prav blizu ugledam spihan greben, na njem pa postavljenega kamnitega možica. Tu bo pot. Nekaj v meni, neki klic, mi začne dopovedovati, naj se napotim po grebenu, naj grem pogledat, kaj je tam najprej. Tu se mi ni bati ledenih razpok, le na snežne zamete lahko naletim.

Poslušen sem, slep in gluha opozorila podivjanih sil narave, sledim notranjemu klicu v sebi. Dvesto, tristo metrov poti je že za mano, ko naletim na novega skalnatega možica. Postanem še odločnejši. Greben me vodi nekam navzgor. Medtem mi vetrovne megle odkrijejo še nekaj okolice. Spoznam, da pravzaprav hodim med vzporednimi grebeni. Kaj je med njimi, ne morem zaznati. So le snežne udorine ali celo ledne razpoke, me prvič danes na tej poti zaskrbi? Še grem počasi naprej, toda notranji glas, ki me je še malo prej opogumljal, me sedaj začne svariti. Saj res! Kaj vendar hočem, kam sploh grem? Odgovora ni, odgovor je v vetru, ki tuli brez prestanka. Mar me ta neznana pot ne vodi proti vrhu Johannisberga, soseda Grossglocknerja, kakor se medlo spominjam z zemljevida, ki smo ga sinoči preučevali? Toda ne vem, nisem prepričan. Le tolažiti se pričnem. Še malo, pa bom iz meglenega morja, zgoraj že zdavnaj sije sonce in pot mi bo odprta. Oh, smešne misli! Saj vendar vidim, kako se megla spet gosti. Pa tudi snega je vse več, da ponekod le s težavo ostajam na grebenu, ko mi varljivo upanje še daje toliko moči in volje, da nadaljujem pot.

Nenadoma me prešine grozljiv občutek, ko vidim le še kak meter pred sabo, da hodim po grebenu, ki je ožji in ga z obeh strani obdajajo prepadi. Prekleti norec, saj se še vrniti ne bom zna! Ples v megli se grem! Čuden je ta ples brez soplesalke, ki me zapeljuje in vabi v megleno pogubo. Kaj mi je danes, da se ne znam upreti tej ponoreli neznanki? Toda ne, ni še konec, spet je sreča na moji strani! Megle se razkadajo, posije blede sonce, da vidim, kje sem obstal: prepadov ni. Le skalna rebra in zasnežene strmine. Moram naprej!

Pred seboj v snegu zagledam nekaj dolgi, črni lisi podobnega. Kaj je spet to, kdo me spet preizkuša? Naj pogledam od blizu! S cepinom otipavam teren pred sabo, počasi se pomikam proti neznanu črnini, pri duši pa me prične stiskati. Obstanem na robu ogromne ledne razpoke. Pravzaprav se zavem že na snežni strehi nad njo. Stran! Hitro odskočim, srce pa mi razbija. V hipu pregledam okolico. Glej, tam naprej je še ena razpoka, še večja, pa še ena in še ena! Labirint! Toda te razpoke vsaj vidim, koliko pa je še onih, manjših, nevidnih, prekritih s snegom!

Ves sem zgrožen in prestrašen. Kljub mrzlemu vetru mi je pošteno vroče. Bom našel izhod? Da, že vidim! Zašel sem s skalnatega grebena tam na desni. Takoj nazaj!

Medtem se je megla spet zgostila. Zapeljani norec, zakaj ne moreš odnehati in se vrniti? Ne morem, ne znam, preveč dokončno sem v igri! Spet se pogumno vzpenjam po grebenu, precej dolgo mu sledim, dokler se megla popolnoma

ne zgosti. Sedaj pa — se mi mar dozdeva ali je res, razločiti v tej črni megli tako ne morem več ničesar — je mogoče, da sem ustavil korak ravno na robu prepada? S cepinom nekajkrat sunem predse, naredim še korak ali dva. Toda ne! Mar se mi že blede? Greben je vendar tu, strmo pred mano, nikjer nobenega prepada. Toda kaj pa grozljive podobe tam nekje spodaj? Ah, bodi no pameten! To so le trenutki obupa in pretvar!

Še hočem naprej. Res sem zaslepljen od neznane soplesalke v megli. Ko veter le malo prečisti okolico, spet iščem poti. Ampak korak je vse počasnejši, nekaj čudnega se dogaja z mano: omreženemu od bujne domišljije se mi še kar prikazujejo v megli tiste grozljive podobe iz prepadov.

Cepin v moji iztegnjeni desnici pred mano ne najde več opore. Razpoka? Ne vem, kaj je v

resnici, samo v hipu, kot bi me s kolom po glavi, sem trezen, prebujen od pijane zaslepljenosti meglenega plesa. K vragu soplesalka, ki se ne pusti ujeti! Dovolj, dovolj je te norosti! Kaj sanjarim o soncu na Johannisbergu? Le nazaj, le nazaj!

Tečem po svojih stopinjah, dokler jih še ni zasul sneg. Tečem brez prestanka, tedaj pa . . . Mar je to privid ali resnica? Ali sem še vedno v prevari skušnjave? Slepeča svetloba sonca, trga-joče se megle in visoko tam zgoraj — beli stožec — vrh Johannisberga. Postojim. Samo se mi smeje . . . Kako je vse nepredvidljivo!

V žepu vetrovke otipam orglice. Zaigram. Ne vem, ali se mi samo dozdeva ali je res. Še žvižgajoči veter utihne, kakor da je prisluhnil moji pesmi.

Na planincih sončece sije, na planincih lušno je . . .

PRAVLJICE IZPOD SKUTE, GRINTOVCA IN KOČNE

SPOMIN NA JESENSKO DARILO

NEŽA MAUER

Pod pojmom 'darilo' imamo vsi kar precej ustajljene predstave: zavojček s pentljo in roža; steklenica in roža; lična šatulja in podobno (lahko sami dalje naštevate).

O, saj vsi želimo ustreči obdarovancu — toda malokdo zares posluša, kaj si ta želi; še redkeje kdo o tem razmišlja . . .

Spet sem bila enkrat na Jezerskem pri jezeru. Željno sem se ozirala navzgor proti Grintovcu in Skuti ter mislila na — Ledine.

»Greste spet mal' gor?« me je nekako mimogrede vprašal **Dane Jagodic**, doma prav tam iz jezerjanske Sibirije (malo višje od jezera, kjer pozimi nekaj mesecev ni sonca). Poznava se že precej let. Vem, da dela v Preddvoru in da je v prostem času — kot radi rečemo — tudi lovec in gorski reševalec, občasno tudi predava o reševanju ponesrečenih v planinah; da, celo igra na domačem odru — in ne vem, kaj še vse. Na Jezersko zahajam že četrto stoletja, poznam dosti domačinov in dosti lepih kotov tam okrog. Posebno domače se počutim pri Tonejčevih in na šoli.

Ozrta sem se navzgor k visokoraslemu Danetu in rekla: »Bi šla. A nisem najboljšega počutja.«

»A bi spet po slovenski na Ledine?«

»Kam pa drugam,« sem se nasmehnila; vsi tod okrog že vedo za moje vsakoletno romanje.

»Kdo še gre?«

»Hodim sama.« Najbrž je vprašal zaradi lepšega; saj to tod vedo (odkar mi je tudi hčerka odrasla).

»Grem z vami. Lahko že jutri. Nedelja je.«

»Zapravljanje časa. Med mojim 'vzponom' ste vi lahko že vrh Grintovca.«

»Še vedno bom porabil manj časa, kot če vas potem rešujemo,« se je napol nasmehnil, napol posmehnil.

Tako me je odrešil celo hvaležnosti. V glavi so mi zapele in zacingljale jeklenice proti Ledinam.

»Ob sedmih kreneva. Jesen je. Ne bo vročine,« je bil kratek in že je odšel.

Obsedela sem na klopci ob jezeru in pestvovavala to dragoceno darilo. Najljubše darilo.

Jesensko jutro: rahlo sivkasto s tu in tam prižganimi ognji jesenskih bukev, višje gori so žarela tudi svetlejša plamena macesnov. Seveda ni manjkal rezek hlad — in bil je celo dobrodošel, kakor hitro se je stezica začela vzpenjati. Bunda in nahrbtnik sta me težila in čevlji — kot da niso moji. Postala sem in jih natančno pogledala: res niso bili moji. Zamenjala sem jih s hčerinimi in so me neprijetno grebli po petah. Sezula sem najprej enega, nato še drugega in cepetala po trdih opetnikih, da me je spremljevalec — ali reševalec — Dane vedno bolj dvomljivo pogledoval, češ: če bo danes prišla do skal, bo dobro. Na kaj več ni računati.

No, čevlji so se vdali in prišla sva do skal. Skrbni spremljevalec je privlekel iz nahrbtnika varovalno vrv in vponko za jeklenico. V mislih sem zastokala: Kaj, še to breme? Že lastne kosti so mi tokrat bile pretežke. In sem se uprla: »Hvala za skrb, Dane! A mene sploh ni strah. Samo počasi bova hodila.«

Dlani so se oprijele jeklenih vrvi in čevlji so voljno legali na kline. Vsa sem bila v skalah; nič drugega nisem mislila — kaj šele govorila, saj sem imela z dihanjem dovolj opravka.

Prilezla sva do **mojega** počivališča. Da, tu sem pred leti célo uro sedela in poslušala planinski koncert neznanega pevskega zbora pri Češki koči. Kako je odmevalo od skalnih sten in neba: bila sem v najveličastnejši koncertni dvorani. Počivala pa sem tukaj vsakič, naj sem lezla sama ali — pred leti — s hčerjo.

Postala sem, se na varnem prostoru obrnila, se naslonila na steno in se — željna lepote in od-diha — ozrla naokrog.

»Kar naprej! Kar naprej! Saj je samo še kratek žleb — pa sva med rušjem...«

Kaj me le poučuje, saj znam pot na pamet! Kam se mu tako mudi? Morda se boji, da mi sile in volja usahnejo... Nuja v njegovem glasu me je prisilila k vdaji: on dela uslugo meni. A duše ne preteša: brez prejšnjega veselja (tudi brez osvežitve, ki jo dá počitek) sem se z vsemi štirimi vlekla navzgor. Že sem bila pod vrhom: z levico sem držala klin, z desnico sem poprijela višje po jeklenici, prestavila levo nogo skoraj pod brado in poskusila zvelič svojo »vrečo«

navzgor. Tedaj me je v desni rami ostro zasekalo — in potezna moč je padla na nič. Obvisela sem kot ujeta vrana — drugim za svarilo. Ni me zgrabil strah, le vedela sem: če bi bila sama, bi se morala vrniti do počivališča, pa z žganjem in gladenjem nekako prepričati tisti živec v rami...

»Ne gre. Dane, pomagajte!«

Trdno je uprl dlan k steni; levo nogo sem prislonila ob njo, zastavila niže in se tako »po kosih« povlekla kvišku.

Obsedela sem na rušju: malce začudena, malce utrujena in malce prazna. Počasi se je vame nacejala srečica.

Dane je že davno odbrzel navzdol čez Žrelo k Češki koči, kjer je bil prav to nedeljo cilj gorskega teka. Ne, tega res ni smel zamuditi. Mogoče me je tudi zato priganjal...

Jasen septembrski poldan je bil komaj mlačen — in težko sem si predstavljala, da sem si nekoč ob spustu prav na teh jeklenicah opekla dlani. Tudi kočna na Ledinah (Vadine pravijo domačini) me je sprejela hladno. Komaj mimogrede jo je obliznilo sonce. Smučišče pod Skuto je s svojim bliščem spominjalo na prelep zimski dan.

Snežišča na severu Slovenije

Geografski inštitut Slovenske akademije znanosti in umetnosti v Ljubljani je na pobudo pokojnega **prof. dr. Antona Melika** v letih 1949 in 1950 v času najnižjega stanja snežišč, to je v mesecih septembru in oktobru, zbiral največ na snežiščih v Kamniških in Savinjskih Alpah dokumentacijo o teh snežiščih. Obe leti so ugotavljali lokacijo in nadmorsko višino snežišč, leta 1949 pa so ugotavljali tudi največjo dolžino in širino snežišč. Leta 1949 sta zbirala dokumentacijo **Vladimir Klemenčič** in **Dušan Košir**, leta 1950 pa **Vladimir Klemenčič**, **Drago Meze**, **Igor Vrišer** in **Vid Zor**.

Po teh podatkih je bilo leta 1949 v Kamniških in Savinjskih Alpah 28 snežišč. 18 snežišč smo našli nad dolino Ravenske Kočne, štiri nad dolino Makekove Kočne, tri nad Logarsko dolino, dve nad Matkovim kotom in eno južno od glavnega grebena Kamniških in Savinjskih Alp pod ostenjem Skute. Najvišje snežišče je bilo severno od vrha Kokrske Kočne, najnižje pa na nadmorski višini približno 1400 metrov nad Matkovim kotom.

Po podatkih iz leta 1950 je bilo v Kamniških in Savinjskih Alpah 47 snežišč. 21 snežišč so našli nad Logarsko dolino, 17 nad dolino Ravenske Kočne, šest na južni strani glavnega grebena Kamniških in Savinjskih Alp nad dolino

Kamniške Bistrice, dve nad dolino Makekove Kočne in eno nad dolino Matkovega kota. Najvišje snežišče je bilo v severnem ostenju Kočne, najnižje pa na nadmorski višini približno 1100 metrov pod zahodnim delom severne stene Planjave.

Iz navedenih ugotovitev je razvidna velika razlika med številom najdenih snežišč v obeh letih. Osupne posebno razlika med številom snežišč, najdenih v obeh letih nad Logarsko dolino (tri leta 1949 in kar 21 leto dni pozneje). Vzrok za to razliko je lahko ta, da opazovalca leta 1949 nista posvetila dovolj pozornosti predelom Grla, Planjave in Babe (Lučke).

V obeh letih, leta 1949 in 1950, so se pojavljala snežišča na šestnajstih istih lokacijah, in sicer na dvanajstih nad dolino Ravenske Kočne, na dveh nad Logarsko dolino, na enem nad Matkovim kotom in na vzhodnem vznožju Skute. Snežišča nad dolino Ravenske Kočne so bila pretežno na Zgornjih Ravneh nad Češko kočjo, nad Logarsko dolino sta bili snežišči pod Štajersko Rinko in Ojstrico, nad Matkovim kotom je bilo snežišče na območju Škafa, pod vzhodno steno Streže (Skute) pa je bilo snežišče, ki leži južno od glavnega grebena Kamniških in Savinjskih Alp.

Geografskemu inštitutu Antona Melika, Znanstveno raziskovalnemu centru SAZU v Ljubljani, se zahvaljujem za dovoljenje, da uporabim dokumentacijo, ki jo hrani omenjeni inštitut.

Dušan Košir

Brez odlašanja sem se spustila po lovski poti navzdol in se ustavila šele nizko nad kamnitim plazom. Tam so rastle pritlikave, od neurij in snegov poležane planinske bukve. Sedla sem med rogovile in se gugala: bilo je tako milo toplo in sladko samotno ob cingljanju nevidnega izvirka nekje pod Babo.

Čim lepše nam je, tem hitreje teče čas. Jesensko popoldne je bledelo in čudilo me je, da Daneta še ni od Češke kočje. Dogovorila sva se namreč, da se skupaj vrneva do Mikčevih, od koder sva se napotila. Odločila sem se, da bom čakala do mraka, če bo treba. Te poti in potke navzdol poznam. Tudi v luninem siju.

In zasanjala sem se v resnično pravljico, kot je bil povedal Mikčev gospodar; mogoče je od tedaj minilo desetletje, morda dve. Tiste pozne zime je pritisnil silen mraz. Po ravenski Sibiriji in skalnih poličkah je ležal kristalen sneg. Ob nenadni odjugi so debeli oblaki prinesli dež in kamnite stene v sklenjenem objemu od Kočne, Grintovca, čez Dolgi hrbet, Štruco, Skuto, Križ, do Male Babe so se dobesedno oblekle v led. Na noč se je nebo obrisalo in nanj se je pripeljala polna luna. Srebrno bela svetloba se je razlila na ledene stene, se odbijala od zrcalno

gladkih površin in se podeseterila. Sredi noči je bilo tako bleščeče svetlo, da si lahko v hiši ob oknu bral knjigo. Kako je svet žare! Kot da ni ta naš, vsakdanji. Kdor je videl, ne pozabi. Nič čudnega, da Jezerjani kljub skopi naravi le težko odidejo v druge kraje.

Iz sanjarjenja me je zdramil hlasten tek navzdol po stezi. Da, bil je Dane: veder, a dokaj prepoten, kar me je začudilo. Pa je povedal, da je s Češke »skočil« domov v dolino, pa spet po Slovenski smeri navzgor — no, in zdaj je tukaj.

Če ne bi bila tako nasičena planinskih lepote, bi se mi ob njegovi zmagoslavni moči najbrž inako storilo. Tako pa sem se le zahvalila za enkratno jesensko darilo in pospešila sva v dolino.

Letošnja pomlad na Kredarici

Povprečna temperatura letošnjih pomladanskih mesecev na Kredarici je znašala — 2,1°, pomladanska višina padavin pa 401 mm. Bila je za 1% pod normalno vrednostjo. Pomlad je bila — gledana skozi povprečne vrednosti — pretopla in skoraj normalno namočena. Podrobnosti o posameznih mesecih so naslednje:

Ekstremne temperature posameznih mesecev so bile v mejah doslej znanih ekstremov. Marčni temperaturni maksimum je znašal 5,4° (dne 24. 3), aprilski temperaturni maksimum je bil rahlo višji — znašal je 5,6°, izmerjen pa je bil zadnji dan v mesecu. Majski temperaturni ekstrem, ki je bil izmerjen 16. dne v mesecu, je znašal 7,2°. — Minimalne mesečne temperature so bile znatno nad doslej znanimi minimalnimi ekstremi. 18. marec je bil letos najhladnejši dan na Kredarici. Minimalna temperatura tega dne je znašala — 12,6°. Aprilski temperaturni minimum, — 13,8°, je bil zabeležen 6. dne v mesecu. Najhladnejši dan v maju je bil 6. maj, ko je znašala minimalna temperatura — 8,0°.

Mesečni temperaturni povpreček za marec je bil — 2,0°. Bil je kar za 5° nad normalno vrednostjo, to je nad dolgoletnim povprečkom. Aprilski mesečni temperaturni povpreček je bil najnižji med vsemi pomladanskimi povprečki na Kredarici. Znašal je — 5,1°. Mesec je bil za 0,5° hladnejši od vseh doslej znanih aprilskih temperaturnih povprečkov Kredarice. Majski temperaturni povpreček letos pa je bil pozitiven; znašal je 0,9° in je bil potemtakem maj za 1,1° pretopen.

Oblačnost, sončni sij in padavine so med seboj povezani. Heliograf na Kredarici je marca registriral 164 ur sončnega sija, kar je 44 % njego-

Sodelavci PV, preberite!

Sodelavce Planinskega vestnika vljudno prosimo, da skupaj z vsakim prispevkom za naše glasilo pošljejo na posebnem listu papirja napisane svoje osnovne podatke, ki jih računovodstvo potrebuje, ko izplačuje avtorske honorarje. To so ime in priimek, natančen naslov prebivališča, občina stanovanja, matična številka (EMŠO) in številka žiro računa. To seveda ne velja za stalne sodelavce Planinskega vestnika, katerih podatke uprava PV že ima. — Tisti stalni sodelavci, ki zadnji čas niso prejeli avtorskega honorarja za svoje prispevke, naj pošljejo vsaj svojo EMŠO, ki jo uprava PV nemara še nima. Ko bo to urejeno, ne bo več nepotrebnega razburjanja zavoljo avtorskih honorarjev. - Hkrati prosimo sodelavce in dopisnike, naj nam sproti sporočajo svoje pripombe in dopolnila tako na vsebino revije kot na svoje lastne prispevke. Nekatere od prispevkov moramo namreč zaradi pomanjkanja prostora krajšati, vendar nobenega ne krajšamo tako, da bi izgubil osnovno vsebino ali poudarek. Sporočajo naj nam tudi, če ne bi redno prejeli avtorskega honorarja, ki ga izplačamo za vsak objavljen prispevek.

Uredništvo PV

vega maksimalnega možnega trajanja v tem mesecu. Marec je bil sorazmerno jasen. Povpreček njegove mesečne oblačnosti je znašal 5,7 desetine pokritosti neba, medtem ko znaša njegov dolgoletni povpreček 6,3 desetine pokritosti neba. Skupno je v tem mesecu padlo v sedmih dneh 45 mm padavin, izključno kot sneg. Maksimalna debelina snežne odeje je bila skromna, saj je merila samo 290 cm dne 4., 5. in 6. marca.

April je bil bolj oblačen; mesečni povpreček njegove oblačnosti je preračunan na 7,3 desetine pokritosti neba. Sicer pa znaša njegov dolgoletni povpreček 6,9 desetine pokritosti neba. Heliograf je v tem mesecu registriral 116 ur sončnega sija, kar je komaj 28 % njegovega maksimalnega možnega trajanja. Skupno je v 18 padavinskih dneh padlo 156 mm padavin, kar je 109 % normalne aprilske vrednosti. Padavine so ta mesec padale še izključno kot sneg. Snežna odeja, ki je ležala ves mesec, se je zvišala na 370 cm (18. in 19. aprila).

Zadnji pomladanski mesec je bil najtoplejši. Njegov temperaturni povpreček, ki je bil kot prvi v tem letu pozitiven, je znašal 0,9°. Bil je za 1,1° nad dolgoletnim povprečkom. Mesečna povprečna oblačnost je bila enaka dolgoletnemu povprečku. Znašala je 7,0 desetini pokritosti neba. Sonce je Kredarico obsevalo 168 ur, kar je 36 % maksimalnega možnega trajanja obsevanja Kredarice v tem mesecu. V skupno 17 padavinskih dneh (13 dni s sneženjem, 4 dnevi z dežjem) je padlo natančno 200 mm moče, kar je 130 % normalne vrednosti. Snežna odeja je ležala ves mesec, najvišja je bila prvi dan v mesecu, ko so namerili 335 cm.

France Bernot

odmevi

Razhajanje planinskih poti

V marčevski številki PV, letnik 1994, **Marjan Raztresen** pod naslovom »Razhajanje planinskih poti« omenja tudi domnevno podvajanje dejavnosti Gorske reševalne službe s takšno službo v slovenski vojski oziroma TO. O tem naj bi med drugim razpravljali na drugem planinskem forumu 2. januarja letos na Brdu pri Kranju. Četudi so dejavnost, dogajanja in dosežki slovenske GRS izrednega pomena predvsem za gorsko enoto slovenske vojske, moramo vsa kršna podvajanje ali konkuriranje dejavnosti GRS v slovenski vojski odločno zanihati. Res pa je mnogo stičišč med dejavnostjo GRS in slovensko vojsko, ki jih želimo poudariti.

Vključevanje vojske v naloge zaščite in reševanja je opredeljeno tako v veljavnem Zakonu

o obrambi in zaščiti (50. člen) kot tudi v predlogu novega Zakona o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami. Vojska naj bi prevzemala predvsem naloge reševanja v primeru naravnih in drugih nesreč, še posebej na področju varstva in reševanja iz snežnih plazov. Za takšne naloge se slovenska vojska uri in je za njihovo izvajanje tudi opremljena.

V slovenski vojski, zlasti pa v njeni gorski enoti na Bohinjski Beli je zaposleno precejšnje število častnikov in podčastnikov, ki so člani GRS. Pojavlja se tudi vse več vojakov na sluzenju vojaškega roka, ki so bodisi pripravniki ali člani GRS. Vsi ti s svojim znanjem in izkušnjami odločilno prispevajo k usposobljenosti in pripravljenosti slovenske vojske za bojevanje v gorah.

Ena izmed temeljnih opredelitev slovenske vojske je bila in je, da na področjih, ki so v nacionalnem pogledu v Sloveniji že razvita, uživajo ugled in imajo izdelano svojo doktrino, te doktrine uporablja tudi slovenska vojska. To velja tako za področje alpinizma, GRS, smučanja in še mnogo drugih dejavnosti. Menimo, da je tako izražena obojestranska korist, saj gre za pretok nacionalnih tradicij, dosežkov in dejavnosti in ne nazadnje tudi za izražanje nacionalnega ponosa. V praktičnem smislu to pomeni prenašanje pridobljenih strokovnih izkušenj in znanj iz civilnega življenja v vojsko in obratno. Takšna praksa je prisotna v mnogih državah in njihovih sodobnih vojskah.

Posamezni starešine in vojaki slovenske vojske se urijo tudi za izvajanje reševalnih akcij v gorskem svetu. Ta dejavnost je posebej potrebna in pomembna zaradi varnosti samih pripadnikov slovenske vojske, saj se posebno gorske enote urijo predvsem v gorskem svetu, kjer lahko pride tudi do nesreč. Prav gotovo za slovensko planinsko organizacijo in GRS ni zanemarljiv podatek, da se z osnovnimi gorniški in reševalnimi znanji med sluzenjem vojaškega roka seznanjajo skoraj tisoč slovenskih vojakov.

Posebno področje sodelovanja slovenske vojske v dejavnosti GRS je področje helikopterskega reševanja v gorah. Doslej je slovenska vojska s svojim helikopterjem sodelovala v eni reševalni akciji GRS, decembra lani na Košuti. Vojaški helikopter je bil vključen v reševanje na zahtevo zdravnika — reševalca GRS glede na stanje ponesrečenke in glede na dejstvo, da so vremenske razmere omogočale le instrumentalni način letenja. Reševanje v gorah z vojaškimi helikopterji v Sloveniji še ni normativno urejeno. Zagotovo pa omenjena reševalna akcija pomeni kvaliteten korak naprej pri reševanju s helikopterjem v naših gorah.

Sicer pa je potrebno poudariti, da je sodelovanje slovenske vojske s slovensko GRS doslej bilo izredno dobro in izredno kvalitetno. Poseb-

no gredo zahvale za to Komisiji za GRS pri Planinski zvezi Slovenije. Upamo pa, da smo tudi v slovenski vojski po svojih močeh in zmožnostih pripomogli k obojestransko dobremu sodelovanju.

Takšno sodelovanje iskreno želimo razvijati tudi vnaprej.

Republiški štab za TO

Ne pripeti se le človeku, temveč tudi ženski!

Nekaj sicer ne tako bolečega kot **Daretu Humarju** (PV 7/8 1994) se je pripetilo meni in moji prijateljici **Teji Kete**, sedaj por. **Kovač**, pri tako imenovani Lipenjski kapelici.

Ko greste iz Vipave — bolje rečeno iz vipavskega Gradišča — po Griži na Plaz in potem proti Nanosu, se tam poti delijo: ena gre proti Lipam, druga proti Margonu in Abramcu. In tam stoji v gozdu majhna s kamnitimi škrlicami pokrita kapelica, bolj znamenje. Notri ni kakih znamenitih slik, le različne papirnate podobe in križi. Nevešča roka kmečke ženice je s svinčnikom zapisala na steno: »Če že ne veruješ, pusti božje reči pri miru.« Kapelico znotraj kdo kdaj okraši s smrečjem. Večkrat so jo celo poskušali popravljati, a ker je daleč od vode, so bile težave.

Neke januarske nedelje, sončna je bila, sva se s prijateljico Tejo odpravili do Lipenjske kapelice. Preden sva prišli tja, sva si s poti ogledovali razgled na griče. Pokazala sem ji vas Planino pri Ajdovščini, ki je na visokem in razglednem griču. Pokazala sem ji tudi cerkev in povedala, da je bil patron te cerkve sv. Kancijan bržkone zelo svet, a ima vseeno dvomljiv sloves. Ker goduje 31. maja, prinese bolhe in mu pravijo »boljši patron«.

Še sva bili v besedi, ko sva prišli do kapelice. Vendar nisva utegnili zmoliti niti enega očenaša, ker se je v naju zagnal cel roj drobnih mušic, ki so se zadrževale v smrečju. Pikale sicer niso, kje pa so se vzele konec januarja, mi še danes ni jasno. Teja je trdila, da je to najbrž maščevanje sv. Kancijana.

Nada Kostanjevič, Vipava

iz planinske literature

Nova obleka za star vodnik

Jože Dobnik, Slovenska planinska pot, Planinski vodnik, Planinska zveza Slovenije, Ljubljana 1994. Uredil in opremil **Ciril Velkovrh**.

Dobili smo docela uporabno sedmo izdajo vodnika po Slovenski planinski poti, ki se ga bodo množice slovenskih planincev brez pridržka

razveselile in ga v tihi načrtovalski ali spominjavski urici pobožno prelistavale, k njegovim slikam pa primaknile še svoje, tako da bosta veselje in potešenost točno tam, kjer morata biti. Torej je tudi osrednja pomembnost knjige tam, kjer si jo želimo, in kar ostane pripomb, so bolj obrobno drobnjakarstvo kot, po Cankarju, »udarec po sredi čela«.

O pridnosti avtorja in urednika ni da bi dvomil, vendar sta oba zašla tu in tam v rahlo eksotiko. **Jože Dobnik** se je pogumno zapisal kot avtor in seveda ni nobenega dvoma, da je sedmo izdajo tudi napisal, vendar prav tako ni dvoma, da stoji in ramah avtorjev prejšnjih izdaj. Tega seveda ne taji, vprašanje je le, ali je njegovo ime kot prvi podatek v knjigi stoodstotno upravičeno.

Nekoliko nejasen in sporen je tudi naslov Slovenska planinska pot, zakaj mišljena je slovenska planinska pot št. 1, ob spočetju pred štiridesetimi leti zamišljena kot »slovenska magistrala« in po odporni slovenski lahkomišelnosti takoj sfižena v »transverzalo« — pod tem imenom je v slovenski planinski zavesti previharila vsa desetletja svojega obstoja; a ker bi na svetih slovenskih tleh radi opravili brez tujih besed, se je rodila »slovenska planinska pot št. 1« (na terenu tudi markirana s št. 1). Če zdaj tehničirani zapis avtorju ni všeč, naj bi poskusil s pridevnikom »osrednja«. Pomensko zožiti naziv SPP samo na eno pot, namreč na hrbtenico Maribor—Triglav—Ankaran, se občuti kot majhna jezikovna samovolja ali celo nasilje. (Ali druge poti in druge transverzale v Sloveniji niso slovenske planinske poti?)

V nasprotju z varčnostjo v naslovu pa je avtor v besedilu vodnika pogosto kar preveč zgovoren in z radodarnim ponavljanjem v planinskem besednjaku že od nekdanjih utrjenih superlativističnih izrazov, ki z brezprizivno indoktrinacijo pošiljajo bralcu po hrbtu rahel okultni srh, dosega seveda tudi brezprizivno navdušenje za svojo stvar. Kdor se od tega navdušenja distancira, si je svoje notranje razklanosti in zavrnjenosti sam kriv. Svetli cilji širokih množic ostajajo, brez njega in mimo njega.

Podobna socrealistična otožnost veje tudi iz Spremnih besed, kjer se ČLOVEK piše z velikimi črkami — takoj se spomnimo, da smo nekoč gradili »socializem s človeškim obrazom« — in kjer se, glede na to, da je bilo (in je očitno še) za napredne ljudi krščanstvo prepovedano, pokliče na pomoč pri razlagi sveta še starejša starogrška USODA (ravno tako usodno veliko izpisana), ki pa vpriči uspešnih aspiracij po vseobjemajoči »fraternité« (ki pa ni zapisana ne z velikimi ne z malimi črkami, a je razvidna iz fejsfantovske brezpriimkovne navedbe hude gneče prijateljev, znancev, sorodnikov in pomočnikov), podkrepljeni s kolonami

vedrih planincev na prvi in zadnji platnici (prizori socialistično srečnih množic, ki jih Dobnik nadvse rad slika), postaja malodane brezzoba.

Vedrost še poraste, ko bralec izve, da avtor, žal, ni mogel ponovno »opraviiti načrtovane poti od Robanovega Kota prek vrhov Savinjskih in Kamniških Alp do Jezerskega. Te poti . . . mi tokrat ni uspelo prehoditi; zato sem se moral zateči k spominom, ki pa sta mi jih pomagala obuditi odlična vodnika **Petra Ficka** za Kamniške in Savinjske ter **Tineta Miheliča** za Julijske Alpe«. Nenavadno je, da vodnik po Julijskih Alpah budi spomine na prehojene poti v Kamniških in Savinjskih Alpah. Tine Mihelič verjetno svojemu vodniku sam ne pripisuje tako široke uporabnosti.

Razumljivo je, da tako velika ladja, kot je ta vodnik, pelje s sabo tudi kako smet ali luknjo v podu, ne da bi to opazila. Vendar gre teh nekaj smeti in lukenj na rovaš prešibkega sodelovanja med avtorjem in urednikom. Stran 2 je precej ugankarska (tehniziranost je tu videti sprejemljiva), stran 6 pa je vsaj do polovice narobe: **Janka Glazerja** v knjigi menda ni, prav gotovo ne na str. 125, kot nas hoče prepričati tukajšnje kazalo, kajti tam je **Menart**, za katerega ta stran trdi, da je na str. 208, a je tam **Potočnik**, pač pa sta na str. 104 **Andrej Beg** in **Rudi Klinar**, ki tu sploh nista navedena, kazalo pa trdi, da je na tisti strani **Julius Kugy**, ki je v resnici na str. 229.

Seznam fotografij in njihovih pripisov na str. 230 je oštevilčen, fotografije v knjigi pa ne. Naravno je, da pripisi spadajo k slikam, in ne, kot nekateri tukaj, tudi dvesto strani stran. V resnici fotografije tudi niso na navedenih straneh, pač pa nasproti tem stranem, kajti fotografije niso paginirane. Kaj pomenita rimski številki I in IV pod seznamom, ni jasno. In kaj kaže naslovna slika, tudi ne vzemo. Pripis »Vrh gore je bel kažipot očem (Janez Menart)«, ki je sicer v pesniškem soglasju z motivom, je le besedno-umetniška spremljava slikovne impresije in ni v ravnotežju s fizikalno realističnim pripisom k sliki na zadnji platnici, ki prizor geografsko natančno locira: »Na poti med Komno in Dolino Triglavskih jezer«.

Str. 231, enako oblikovana in v enakem tisku kot vodnik, nima z njim nobene zveze. Verjetno gre za (prikrito?) reklamo. Toda z odkrito reklamo na naslednji strani ni tako.

Pregledni zemljevidi za stranjo 233 gredo v nasprotnem redu kot besedilo vodnika. (Učimo se šteti nazaj: od VI. do I.) Zakaj ta kolizija? In če nas na str. 233 skušajo številke 2, 3, 4/5, 6, 7, 8 prepričati, da bomo na teh straneh našli zemljevide, moramo oporekati: zemljevidi so na (nepaginiranih) straneh 234—240.

Rubrika »Literatura« na str. 241 in naprej, ki je razdeljena na »Knjige« in »Zemljevide«, in ru-

brika »Planinski vodniki« na str. 244 (ki po tej klasifikaciji očitno niso knjige, medtem ko Planinski vestnik na str. 242 je) se bôdeta med sabo tako, da je pet knjig, navedenih na str. 241, ponovljenih na str. 244 (to pa je že kar polovica te strani), ni se pa našel prostor za Sto slovenskih vrhov, ki utegnejo biti nekoliko bolj planinska knjiga in za SPP nekoliko bolj relevantna kot Sto naravnih znamenitosti Slovenije iz iste serije. (In **Petra Skoberneta** so dosledno prekrstili v Škoberneta.)

Besedilo vodnika je tiskano v dveh širinah; ožji stavek je umaknjen za tri znake. Uporabnik bi pričakoval, da so v ožjem stolpcu obrobne pripombe, pojasnila, zanimivosti, znamenitosti, zgodovina, fosili, in da je osnovni vodniški tekst v širokem, »močnem«, »vodilnem« stolpcu. Ne, tu je nasprotno! (Nekaj umske gibčnosti in upornišva proti konvenciji s strani bralca se sme pričakovati.)

Kar se tiče vsebine, bi lahko kako stvar dopolnili ali popravili. Zakaj, recimo, ne bi šli na Vajnež (str. 97), ko pa nas pelje naša SPP deset minut pod vrhom? Zakaj ne bi iz več ali manj istih razlogov stopili na Hruški vrh in Babo (str. 102), in zakaj ne bi v razširjeno SPP (str. 245) uvrstili taka odlična vrhova, kot sta Vrtača in Kepa? Tista »lesa« na str. 103 je Lahov preval, in Goreljše so malo višje in nekaj drugega, kot piše na tej isti strani, in Dovje se slovnično veže s predlogom na, ne v: na Dovje(m). (Pravilno na str. 230: na Dovjem in z Dovjega.) Ko hodimo po Trenti (str. 144), ne bi škodilo pogledati **Berginčevo** spominsko ploščo, Štegovnik pa naj bi dokončno pisali tako in ne več »Stegovnik« (str. 79). Domačini naj imajo tudi zadnjo besedo pri Grohotu in Kalškem Grebenu v škodo tu zapisanima »Grohatu« (str. 55) in »Kalškemu grebenu« (str. 230). S slovenskim pravopisom so že od nekaj razvpite težave, vendar naj bi se le oprijeli pisave Kranjska Gora in opustili »Kranjsko goro« (str. 103). Kaj pomeni »nova pot med Kamniškim sedlom in Skuto« (str. 15), ni jasno; v vodniškem besedilu (str. 67—69) ni opisana kot taka. Tudi ni jasno (vsaj prvi hip, a vodnik nikakor ne sme biti ugankarski), zakaj pri Pregledu poti (str. 19) ni oštevilčena vsaka točka. Besedovanje naj bi bilo malo manj učiteljsko gostobesedno. V stavku »Velika Kopa je drugi najvišji vrh Pohorja in je le za meter nižji od najvišjega Črnega vrha« je beseda »najvišjega« odveč.

Toda, kot rečeno, avtor kaže žilavo ljubezen do navdušujočih superlativov kot tudi do reelekcije vedno istih vodilnih »besednih tovarišev«. A kot tudi rečeno: uporabnost in zanesljivost knjige nista v njenem strženu zato nič manjši, avtorju je treba zanju čestitati, knjigo pa ljubiteljem te vrste priporočiti.

Stanko Klinar

Sledi

Pred seboj imam zajeten zbornik PD Dr. Gorazd Zavrnik **Sledi**, poimenovan po istoimenskem glasilu, ki ga društvo, ustanovljeno jeseni 1983, izdaja že deset let in iz katerega je ponatisnjenih precej prispevkov, vrednih ponovne objave, branja ali ponovnega študija.

O tem obdobju nam največ pove uvodnik glavnega urednika **dr. Marjana Kordaša**, ki je vreden branja tudi zato, ker nam priključ v spomin neko obdobje, ki ni zanimivo samo za Sledi, člane društva in planince, temveč za vse nas, ki smo mu bili priča in ga sodoživljali.

PD Dr. Gorazd Zavrnik je zgled društva, katerega glavna planinska dejavnost je hoja po gorah. Spričo tega je razumljivo na prvem mestu poglavje **Opisi poti**. Gre za zglede opise **dr. Andreja Mašere** in njegov namen, da gornike »opozori na atraktivno zvrst plezalnih poti«, pri čemer uvodoma omeni nepopolno razvrstitev po nomenklaturi Planinske zveze Slovenije, ki plezalne poti sicer pravilno uvršča med zelo zahtevne poti, kar pa je lahko »zelo zavajajoče in tudi nevarno, saj se plezalne poti po težavnosti med seboj dejansko močno razlikujejo«. Avtor ne kritizira, da bi kritiziral, marveč hkrati ponudi in tudi uporabi svojo, podrobnejšo delitev na malo zahtevne, zmerno zahtevne, zahtevne, zelo zahtevne in izjemno zahtevne plezalne poti. V okviru te delitve obdela 10 plezalnih poti v Kamniško-Savinjskih Alpah, 3 poti v Karavankah, 14 poti v naših (Vzhodnih) Julijskih Alpah in 4 poti v Zahodnih Julijskih Alpah. Tisti, ki smo nekatere teh poti že doživeli, se med branjem vračamo v minule dni, primerjajoč svoje vtise in navedbe avtorja. Drugim bodo opisi prav gotovo spodbuda za dobro pripravo in vodilo na pot, hkrati pa opozorilo, da se s tako zahtevnimi pristopi na gore ni igrati, saj trenutne (snežne, vremenske, zdravstvene) razmere lahko privedejo do ne-rešljivih, usodnih zapletov.

V poglavju **Gorniška problematika dr. France Malešič** skrajno učinkovito povezuje teme s področja tehnike hoje in gibanja v gorah oziroma na plezalnih poteh z izborom iz svoje Kronicke smrtnih nesreč v gorah. V zelo poučnem opisu Brana — priročen hišni vrh pa sporoča, da je lahko primerno visoka, navidez krotka gora tik nad lahko dostopno planinsko kočjo, h kateri se zlasti konec tedna stekajo množice planincev, sila nevaren cilj neukim in površnim gornikom, ki ne upoštevajo stvarnih razmer, saj je doslej terjala že 28 smrtnih žrtev. Končno nam **Nuša Durjava** v prispevku **Seminar za planinske vodnike** zelo nazorno predstavi trenutke s seminarja planinskih vodnikov in preverjanja njihove usposobljenosti.

Posebno priznanje zaslužijo pisci poglavja **Strokovni članki**. Te bi moral temeljito obdelati, dojeti in pogosto obnavljati vsak gornik, da bi razumel, kako deluje njegovo telo in da mu ne bi delal sile. **Dr. Lovro Stanovnik** je prispeval *Kako dihati*, **dr. Marjan Kordaš** »ima na vesti« *O preživetju človeka v nekaterih izrednih razmerah*; Napor; Od krča do recepta za doziranje soli v gorah, priredil je tudi referat **dr. Matije Horvata** Prilaganje alpinistov na višino in prevedel članka **dr. Franceta Cokana** Hiponatremija in **dr. Charlesa C. Houstona** Višinska bolezen. **Dr. Andrej Baraga** je prispeval znani spis *Kaj če me piči kača*. Kot rečeno — o teh prispevkih ne gre delati povzetkov — prebrati jih moramo v celoti, še tako bomo laiki imeli več kot preveč dodatnih vprašanj.

Potem ko smo se seznanili z nekaterimi cilji, ošvrknili tehniko hoje in šolanja vodnika, se zatopili v usode ponesrečenih gornikov, sledijo za zaključek še **Literarni zapisi** — pisana bera doživetij v gorah in razmišljanja, ki zgovorno potrjujejo, da so med hojo v gorah vsaj toliko kot mišice udeleženi tudi možgani, v katerih še dolgo ali kar za vselej ostajajo vtisi in spomini, vredni truda, da jih zapišemo in posredujemo širšemu krogu ljubiteljev gora.

Levji delež spet nosi dr. Marjan Kordaš s prispevki *Črni sneg*; *Zabeležke*; *Spodrslijaj*; *Meja je, ni meja*; *Langdale Pikes, Helwellyn*; *S Teleksovo stotnijo žensk na Triglav*; *Dan spominov na Mali planini*; *Nenavadna izvidnica ali kdo naj vodi vodnika*. Profesor **Stanko Klinar** je prispeval *Medvedji dol in njegov Stol ter Triglav, kralj Julijskih Alp*, **Lojze Ihan** *Zabeležke*, **Tanja Kobolt** *Septembrski sneg in dr. Kristijan Jezernik* *Triptih*.

Mehko vezani zbornik formata 14x20 cm ima 287 strani. Založilo in izdalo ga je PD Dr. Gorazd Zavrnik iz Ljubljane. Glede na vsebino ga mirno lahko priporočamo kot odlično, vestransko vzgojno čtivo.

Pavle Šegula

Slovenske gore — Ojstrica

1. julija 1994 je izšla priložnostna znamka »Ojstrica«. Motiv: »Ojstrica v poletnem soncu«, fotografija: **Matevž Lenarčič**, besedilo: **Jože Dobnik**.

Pred nami je čudovita znamka naše gore, ki jo je že v tridesetih letih prejšnjega stoletja občudoval znani potopisec **Seidl**. Pred nami je tudi izredno bogat opis gore. V lepih, izbranih besedah nam g. Dobnik predstavi Ojstrico in razgled z nje ter opiše, kdo so bili prvi, ki so stopili na vrh itd.

Vendar ne samo to; v besedilu nam predstavi **dr. Johannesa Frischaufa** (1837—1924), univerzitetnega profesorja iz Gradca, velikega ljubitelja Savinjskih Alp, s katerim se je srečal

že leta 1868, in velikega podpornika Savinjske podružnice SPD.

Avtor poudari, da je bilo z Ojstrico in Savinjskimi Alpami tesno povezano življenje in delo **Fra-na Kocbeka** (1863—1930), organizatorja planinstva, načelnika SP SPD in publicista. Avtor opiše njegovo delo in delo Savinjske podružnice SPD.

Pred nami je bogata zgodovina planinstva in opozorilo na našo prelepo goro.

Obenem pa lahko zapišemo, je znamka izšla v spomin na 60-letnico smrti dr. Johannesesa Frischaufa, na 16. avgust 1894, ko je bila svečana otvoritev Kocbekove kočice na Molički planini, zgrajene kot protiutež nemški koči na Korošici, in na leto 1894, ko sta Fran Kocbek in **Miha Kos**, soustanovitelj Kamniške podružnice SPD, izdala Vodnik za Savinjske planine.

Se bomo spomnili teh jubilejev?

Franc Ježovnik

Zbornik ob 40-letnici PD PTT Ljubljana

Neumorni in vsestransko predvsem publicistično dejavni gornik **Jože Dobnik** je zbral in uredil jubilejni zbornik ob 40-letnici Planinskega društva PTT Ljubljana, ki je ob lanskem jubileju izšel z letošnjim majskim datumom. V tem več kot 120 strani debelim zborniku knjižnega formata je pregledno in natančno, kot je natančen urednik, predstavljenih predvsem zadnjih deset let društvene zgodovine, katere velik del bi bil brez te publikacije ob poznejših preverjanjih vsekakor mnogo siromašnejši, marsikateri del pa nemara celo za vedno izgubljen.

Čeravno je urednik v prvo polovico zbornika uvrstil nekaj priložnostnih nagovorov, spomin-

skih zapisov, spominov za zaslužne preminule društvene člane, potopisov z društvenih izletov in tur po domovini in predvsem bližnji tujini ter celo nadvse prikupen humorističen spis in nekaj pesmi, je osrednji prispevek tega zbornika vendarle Kronika Planinskega društva PTT Ljubljana 1984—1993 izpod peresa Jožeta Dobnika. V sliki in predvsem v besedi, največ pa s statističnimi podatki je kronološko predstavljeno prav vse, kar se je pomembnega ta čas dogajalo v tem društvu in njegovih odsekih, vključno z vsemi imeni, ki sodijo v takšno kronologijo. Navedena so vsa društvena vodstva teh let, natisnjena vsa priznanja, ki so jih društveni člani v tem obdobju prejeli za svojo planinsko dejavnost, napisana imena in priimki prav vseh ljubljanskih poštarijev-planincev, ki so v teh letih prehodili katero od planinskih transverzal (če pa je kdo katero večkrat, je za vsako leto posebej natisnjeno, kolikoli jo je), če pa je kdo za večkrat prehojemo isto transverzalno pot prejel kakšno posebno priznanje, je tudi to posebej napisano — in ni malo tistih članov PD PTT Ljubljana, ki imajo doma bogate zbirke takih značk.

Ob navdušenem ploskanju taki publikaciji in predvsem takemu zbiralcu informacij in avtorju lahko tudi globoko vzdihnemo: Ko bi imelo vsako slovensko planinsko društvo takega človeka, kot je Jože Dobnik, bi bila slovenska planinska zgodovina do zadnjega podatka že zdavnaj natančno popisana. Ker takih ljudi ni prav veliko, te zgodovine menda še precej časa ne bomo imeli.

M. R.

Priročnik o plazovih

Konec preteklega leta (1993) je znana ameriška založba The Mountaineers, 1011 SW Klickitat Way, Seattle, Washington 98134, USA izdala nov priročnik o plazovih **The Avalanche Handbook**. Avtorja sta **David McClung** in **Peter Schaerer**, oba upoštevana pisca strokovne literature o plazovih. Format mehko vezane knjige je 18,5 x 23 cm, obseg 266 strani, cena nekaj manj kot 40 USD.

Knjigo zelo točno opredeljujeta dve kratki recenziji.

Predsednik Ameriške zveze poklicnih strokovnjakov za plazove **John Montagne** izreka avtorjema čestitke za publikacijo, katere vsebina zajema vse pomembno sodobno znanje. Slednje bo v prid tudi laikom; z vsebino bi se morali obvezno seznaniti tudi smučarji, gorniki, projektanti, varnostniki in vsi, ki imajo opravka z zasneženimi strminami.

Podobnega mnenja je predsednik Kanadskega združenja za plazove **Bruce Jamieson**. Priročnik pohvali kot temeljito, sodobno branje za

strokovnjake s področja plazov in dragocen vir tehničnih podatkov za izvajalce zimskošportnih dejavnosti.

Sam bi rad opozoril na natančno in preprosto podano snov. Pojasni nam marsikaj takega, za kar smo doslej zaman iskali odgovor. V tem je največja vrednost priročnika, ki črpa snov iz številnih novejših znanih del tovrstne ameriške in svetovne literature.

V 1. poglavju na kratko spoznamo škodo zaradi plazov, nekaj zgledov in vidikov ogroženosti zaradi plazov.

V 2. poglavju se seznanimo z dejavniki, ki vplivajo na vreme v gorah.

V 3. poglavju spoznamo, kako nastane sneg, kaj se dogaja v ozračju in v snežni odeji, seznanimo se s preobrazbo različnih vrst snega.

V 4. poglavju zvemo, kako nastane plaz in vse najvažnejše o pojmi, ki zadevajo plazove, vštveši osnove o ledenih plazovih, o plazovih snežne brozge in osipih s streh — strešnih plazovih.

V 5. poglavju je na vrsti teren, na katerem se trgajo plazovi, opis gibanja in učinkov plazu.

V 6. poglavju se seznanjamo z osnovami ocene stabilnosti snežne odeje.

V 7. poglavju je na vrsti opozarjanje pred plazovi.

V 8. poglavju je govor o varnostnih ukrepih in reševanju, o iskanju z lavinsko žolno, psi, drugimi napravami in metodami.

V 9. poglavju se avtorja razpišeta o varstvu pred plazovi, v katerem ne manjka podatkov o namernem proženju plazov, občasni in trajni zaščiti, zaščiti pred živim snegom in drugih. Tem izvajanjem sledi 9 prilog:

A: Merske enote.

B: Zgled za opazovalce vremenskih in snežnih razmer.

C: Sodobni sistemi za klasifikacijo snežnih kristalov.

D: Klasifikacija plazov po velikosti.

E: Poročila o plazu.

F: Zgledi za stabilnost snežne odeje, lestvice, lestvice nevarnosti plazov.

G: Mednarodna klasifikacija plazov.

H: Zgledi postopkov za proženje plazov.

I: Literatura.

P. Šegula

Zbornik za mladinske vodnike

Odbor za vzgojo in izobraževanje pri PD Domžale je izdal Zbornik tez in predavanj z izpopolnjevanja za mladinske planinske vodnike z njihovega zbora v Domžalskem domu na Mali planini 8. in 9. aprila 1994. Zbornik je uredil **Borut Persolja**. Povzetki predavanj so iz Prve pomoči (**Klaudia Urbančič**), Samovarovalni komplet na zavarovanih poteh (**Peter Pehani**)

in Nekaj osnov o tehniki gibanja v snegu in ledu (**Boris Mlekuž**). Samovarovalni komplet naj bi imel s seboj vsak planinec, ki hodi po takih poteh, kjer se to lahko uporablja, toda pri nas je tega še malo videti, kot ugotavlja avtor.

V tem kompletu je kovinska ploščica s šestimi luknjicami, ki je tu poimenovana uničevalec energije. Pa menda res ne? Do sedaj so pri fiziki učili zakon o ohranitvi energije. Energija se lahko pretvarja iz ene oblike v drugo, da se uniči, pa ne vem. Tu pride do hitre spremembe energije (verjetno na nepovračljiv način), zato entropija sistema naraste. Diagram ima navedeno maksimalno silo okoli 20 kN brez in le 5 kN s ploščico v malo daljšem času. V razlagi piše, da pri zaustavljanju bremena teže 85 dN (»dekanjutnov« ali 0,85 kN — »kilonjutnov«) ali mase 85 kg s 5 m nastopijo obremenitve na meji vzdržljivosti človeka. Sila, ki nastopi pri uporabi ploščice, je okoli štirikrat manjša. Zadnji Plezalni priročnik, izdan v samozaložbi, piše tudi, »kakšna ‚fizika‘ deluje in kaj narediš«. O silah pri padcu precej razlaga in vse sile navaja že v kN. Le včasih se mu zapiše teža (to je sila) namesto mase (str. 36, 41) ali pa jo kar izenači z maso (str. 40). Verjetno je tu res bolje uporabljati sunek (impulz) sile, ki nastopi na planinca, z varovalnim kompletom pa je višina padca manjša kot pri plezanju.

Urednik zbornika je prehitel KVIZ, ker še ni izdal čistopisa v Obvestilih in/ali v samostojni brošuri formata A5 Pravil o enotni kategorizaciji vodnikov PZS z dopolnili, ki so že in ki še niso objavljena v Obvestilih PZS. Delno je izpolnil 34. člen in je tako objavljen Seznam kategorij, ki jih lahko pridobijo planinski kadri, preglednica števila vodenih po kvalifikacijah za posamezno kategorijo vodenja, za nameček pa so še tabelarično podane dodatne zahteve za izpit ustrezne kategorije. Ti dodatni pogoji so vezani na čas pet let pred izpitom. V prehodnih določbah so zapisani ostri pogoji za MPV in PLV, GV, registrirani v letu 1991, dobe najvišjo kategorijo avtomatično. Pogoji se nanašajo nazaj za pet let, ko se o njih še ni vedelo. Marsikdo bi lahko svoje delo drugače usmerjal, če bi te pogoje poznal.

Brošurica je izšla le v 150 izvodih, tiskanih na okolju prijaznem papirju. Vredno jo je prebrati. Prva pomoč je, na primer, dobro napisan opomnik, ki ga je treba večkrat obnoviti, pa še kaka novost je zapisana. Za hojo po zasneženih gorah ni nič napačno kaj prebrati o cepinu in derezah. Krpelj za lažjo hojo pa ne omenja, čeprav so včasih kar koristen pripomoček, da se tako globoko ne udira. V PV je bilo pred leti tudi o njih nekaj zapisanega. Dokler brošurica ne poide, se da dobiti v PD Domžale.

B. J.

Planinstvo v našem kraju

Tak je naslov brošure, ki jo je izdalo PD Zabukovica ob 100-letnici Planinske zveze Slovenije in kot piše na prvi strani, je prirejena po raziskovalni nalogi OŠ Griže in dopolnjena z izvlečki iz arhiva PD Zabukovica. Zapisan je glavni urednik **Viljem Kotnik ml.**, tehnični urednik je **Mirč Petrovc**, uredniški odbor pa **Franci in Magda Ježovnik, Franci Žagar, Milan Polavder, Srečko Čulk ml. in Breda Veber**. O letu izdaje in nakladi ni najti zapisa.

V brošuri je zapisana kratka zgodovina društva od ustanovitve dalje. Zapisani so začetki planinske šole, za katero velja omeniti, da je zanjo vodstvo pripravilo res dobra skripta in jih v takratnih možnostih razmnožilo še za druge planinske šole v občini. Napačno je zapisano članstvo za **B. Jordana**: bil je in je član PD Polzela. Skupno pa smo izvajali PŠ v naši občini.

Svojestveno je zapisana kratka zgodovina Savinjske planinske poti in njenih dveh izdaj vodnikov. Zaradi popolnosti bi kazalo zapisati, da je prvi zemljevid narisal **Jernej Veber** po TK 100 izdaje leta 1930. Pri prvem opisu poti je sodeloval še **Štefan Korošec**. Piscu planinske zgodovine bo potrebno še kaj prebrati in bi se je ne smel lotiti kar »prepisovalno«. Prvi zapis je objavil PV 1973/146 izpod peresa **Draga Kumerja**, jih je pa še nekaj. Škoda, da to ni zapisano. Pa tudi žiga na vrhu Krešice ni bilo nikoli. Zadnjič, ko sem bil na vrhu pred dvema letoma, je na samem vrhu res še ena markacija, pa upam, da malokdo ve zanjo. Sestop proti opuščeni in razpadajoči kapeli sv. Gervazija in Protazija pa ni enostaven.

Velika planina ni Čemšeniška planina. Z naše strani je Velika planina z najvišjim Črnim vrhom (1204 m). Pri neobveznih točkah sedanje poti je grad Žovnek, s katerega si je nekdo za spomin že odnesel žig. Zapisati bi bilo potrebno (če je sploh kaj potrebno zapisati zanamcem), kako so markirali prvo traso S poti. Morda pa je le bolje, da gre to v pozabo. — Pri planinskih postojankah se je napačno zapisalo Brložan ali Brložno, ki je lep hrib za jesenski sprehod. Vendar je sedaj začetek S poti na Šentjungrti, gori v Ložniškem gričevju, kjer je planinska postojanka PD Žalec.

Škoda za dolino je, da ni več planinskih orientacijskih tekmovalnj. Tudi orientiring so gojili in narisali celo karto. Na zadnji strani je zapis zaščitenih rastlin. Na Mrzlici naj bi po Kocbeku raste tržaški svišč, kar je vsekakor snov za raziskovalno nalogo. Kateri zaščiteni jeglič raste na Mrzlici, ni zapisano. Ni pa zaščiten navaden zlati koren, ki je bil pred leti (1949). Ta je že marsikomu prizadel težave, saj na razglednici, ki se dobi na Mrzlici, ni ta. Verjetno raste navaden zlati koren (*Aspodelus albus*); tako je že davno zapisal naš **Kocbek**, ki je sedem let poučeval kot podučitelj v Žalcu in obiskoval

Mrzlico. Žal med zaščitenimi vrstami ni zapisana tisa, ki jo je kar precej na severnih pobočjih Kamnika, tudi pod stenicami, nad katerimi si je Kocbek hodil odpravljat vrtoglavo. Na manjših »balvanih« na Kamniku se danes urijo mladi športni plezalci, bližnji Kotečnik pa ima že nad sto smeri in nekaj jih šteje v sam vrh težavnosti. Skromni bivak na Kamniku je letos star 20 let.

B. J.

Gora Oljka v raziskovalni nalogi OŠ Polzela

Med nalogami, ki so jih v minulem šolskem letu napisali učenci osnovnih šol, izstopa raziskovalna naloga Osnovne šole Polzela »Razvoj turizma v našem kraju«. Naloga je bila nagrajena na srečanju mladih raziskovalcev Slovenije na Dobrni in je prejela zlato priznanje, na predstavitvi raziskovalnih nalog občine Žalec pa se je pokazalo, da je naloga najboljša v občini. Del naloge je posvečen planinstvu.

Polistajmo po nalogi!

Uvodni teoretični del govori o oblikah turizma, o pogojih za razvoj turizma itd. Med naravnimi pogoji poudarjajo, da ima to območje vse pogoje za turizem, v empiričnem delu naloge pa navajajo odločitve, da so raziskavo omejili na območje, kjer so se že zelo zgodaj začeli pojavljati zametki turizma:

— Gostilna Orešnik — furmanska in flosarska gostilna;

— Gora Oljka — romarska in planinska postojanka;

— Novi Klošter — center turizma grajske gospe med obema vojnama.

Kar zadeva planinstvo, so mladi raziskovalci povezali romarski in planinski turizem in obdelali Goro Oljko.

Tu se nam odkriva pojav, ki ga v planinski organizaciji vse premalo poudarjamo: poiskali smo stare romarske točke, romarske cerkve, in ob njih stare, razpadajoče cerkvene zgradbe. Zgradbe smo preuredili v planinske domove in ohranil se je obisk ne samo vršacev, na katerih ti objekti stojijo, temveč tudi cerkvá. Nešteto je teh primerov, od Kuma in Homa do Gore Oljke.

Se nam priznava ta trud, saj je bila večina zgradb obnovljena s prostovoljnimi delom?

Opis Gore Oljke pričenjajo mladi raziskovalci s podatki, kdaj se je ime Gore Oljke prvič pojavilo v zgodovinskih dokumentih, govorijo o množičnih romanjih na goro, o gradnji prve cerkve med leti 1754 in 1757 itd. Pišejo o tem, da je Gora Oljka »preživela že marsikaj: zaprtje in skorajšnja 'razprodajo' leta 1788, požar leta 1837 in še en požar leta 1933, dve svetovni vojni z odvzemom zvonov in v zadnji z izropanjem...«

Opisu cerkve sledi opis »cerkvene hiše na Gori Oljki«. Pod cerkvijo stoji prostorna hiša; sprva je bila last cerkve, ki jo je dala v najem gostilničarjem.

Po vojni, leta 1952, je bilo na Gori Oljki v cerkveni hiši planinsko zavetišče. Raziskovalci so našli podatek s turistične konference, ki je bila leta 1954 v Mozirju in je sklenila, da obnovijo turistično postojanko na Gori Oljki, »ki je za Savinjčane in Celjane isto kot Šmarna gora za Ljubljančane, le da jo še daleč prekaša z lepimi in velikimi razgledi«. Postojanko je prevzelo PD Celje 6. marca 1955 (PV 1955, str. 251).

Cerkvena hiša je bila nacionalizirana in PD Polzela je prosilo za dodelitev te stavbe.

Sledi zgodovina PD Polzela, ki je bilo ustanovljeno 26. 4. 1959. Leta 1961 so pričeli graditi planinski dom na Gori Oljki in 29. 6. 1963 so ga predali namenu, vendar je dom kmalu prevzelo Gostinsko podjetje Braslovče, ki ga je dajalo v zakup in leta 1981 je bil dom na robu propada. PD Polzela je doživelo hudo krizo. V nalogi je objavljeno poročilo o delu predsedstva UO PZS iz leta 1964, ki govori tudi o krizi v društvu. Po nekaj letih so krizo prebrodili.

Objavljeno je vabilo predsedniku skupščine občine Žalec in drugim, da bi si 29. 8. 1981 ogledali dom in se dogovorili, kaj napraviti. Da je dom v obupnem stanju, kaže dokument (tudi objavljen v nalogi) iz avgusta 1981 »Kaj napraviti«.

Dom, ki ga je prejelo društvo na podlagi odločbe Izvršnega sveta Skupščine SR Slovenije z dne 18. 5. 1981 (tudi objavljena), so lepo obnovili in je zaživel.

Opis doma pokaže, kako so mladi raziskovalci poiskali dokumente in svoje delo lepo dokumentirali.

Poleg dokumentov so objavljene slike, nalepke, odtisi žigov itd. Svečana otvoritev obnovljenega doma je bila 25. 9. 1982 ob 10-letnici Savinjske planinske poti.

Mladi raziskovalci so organizirali okroglo mizo o razvoju planinskega turizma na Gori Oljki. Vabilu so se odzvali **Stane Štorman**, dolgoletni predsednik PD Polzela, **Vili Vybihal**, sedanji predsednik PD Polzela, in **Božo Jordan**, čigar delo seže na različna področja planinstva in je znan po opisih poti in po materialu, ki ga ima in kar nudi obilo virov za nalogo. Iz zapisov s te okrogle mize vzemo morskaj, tudi to, koliko je zaračunal vodnik za vodstvo od Mozirja do Gore Oljke: 3 krone, kar bi bilo danes 450 tolarjev.

V nalogi so našteje vezne poti, ki vodijo tudi na Goro Oljko. Prva je bila Savinjska pot, sledila je Šaleška, zadnja je Transverzala po poteh Andraža in Slovenska geološka pot. Zelo priljubljena je akcija »Štirje letni časi«, tu so pohodi itd.

V nalogi najdemo tudi poglavje »Vzgoja mladih planincev« in »Gora Oljka, čudovita razgledna

točka«. Kocbek je leta 1903 zapisal, da se z Gore Oljka vidi 64 cerkva!

Ob zaključku poglavja o Gori Oljki so mladi raziskovalci zapisali: Gora Oljka je naš planinski biser, ki vabi tako romarje kot planince in ljubitelje čiste narave.

Naloga je bogata s slikami, omeniti moramo literarne priloge in bogato dokumentacijo, ki je priložena v fotokopijah, od časopisnih člankov do različnih odločb.

Planinci smo dobili bogato zgodovino enega izmed društev in bogat vsestranski opis ene izmed postojank.

Mladi raziskovalci so uporabili 31 različnih virov od Planinskih vestnikov do Kocbekovih Savinjskih planin iz leta 1903.

Franc Ježovnik

društvene novice

Janku Filiju v spomin

3. avgusta je minilo leto dni, ko smo se na pokopališču pri sv. Urhu v Tolminu njegovi najbližji, sorodniki, nekdanji sodelavci, znanci in planinski prijatelji poslovili od **Janka Filija**. Tolminske planince je zapustil njihov dolgoletni aktivni član, planinski tovariš in velik ljubitelj narave.

Janko Fili se je rodil leta 1907 v Tolminu pri Ahametju, knjigovezu in malem kmetu. Brezskrbno otroštvo mu je prekinila prva svetovna vojna, ki jo je preživel v begunstvu na Korškem. Po vrnitvi je v Tolminu obiskoval osnovno in meščansko šolo. Že kot mladenič je v tistih časih občutil stopnjevanje raznarodovalnega pritiska italijanskih oblasti in v njem se je utrdila močna narodna zavest. Zaveden Slovenec je ostal tudi v vseh kasnejših življenjskih preizkušnjah.

Šolanje in uk trgovskega poklica je nadaljeval pri stricu v Celovcu. Od tam ga je življenjska pot vodila nazaj v Tolmin, kjer je bil kmalu poklican na služenje vojaškega roka v Rim. Po odsluženju je odšel v takratno Jugoslavijo in se zaposlil v Celju kot trgovski pomočnik. Čez nekaj let pa je odprl lastno trgovino, kjer je delal do leta 1941.

V Celju je bil aktiven član in odbornik v društvu primorskih emigrantov »Soča« in pri »Sokolu«. Tu je spoznal tudi svojo življenjsko sopotnico Vero, tudi emigrantko, doma iz Barkovelj pri Trstu.

Razpad Jugoslavije ga je zatekel v primorskem bataljonu v Karlovcu. Nemci so ga iz Celja izgnali. Uspelo mu je priti v Ljubljano, kjer je preživel vojno in bil ves čas terenski sodelavec OF. Po končani vojni je več let služboval v Kopru, kjer mu je bila zaupana organizacija oskrbe v coni B.

Leta 1953 se je ponovno vrnil v Tolmin in se zaposlil pri Grosistu, leta 1957 pa kot vodja prodaje v Salonitu v Anhovem, kjer je ostal do leta 1966, ko se je upokojil.

Tak je bil zunanji okvir njegovega življenja. Jančo se je sicer ukvarjal z vrsto dejavnosti, med najljubšimi pa mu je bilo zbirateljstvo, zlasti filatelija. Bil je tudi eden od tistih, ki je imel celotno zbirko Planinskih vestnikov od prve številke naprej.

Predvsem pa je bil z dušo in srcem planinec. Že kot mladenič se je leta 1923 včlanil v takratno Posoško planinsko društvo. Med bivanjem v Celju skoraj ni minila nedelja brez planinskega izleta. Večkrat je pripovedoval, kako se je z vrhov Kamniških in Savinjskih Alp hrepenče oziral proti domačim tolminskim goram, Krnu, Bogatini, Škrbini, Voglu in Rodici, ki so bili takrat s krivično mejo ločeni od Slovenije. Prehodil je vse gore takratne Slovenije.

Po vojni je bil med bivanjem v Kopru eden od pobudnikov in soustanoviteljev Planinskega društva Koper.

Po vrnitvi v Tolmin leta 1953 se je takoj vključil v Planinsko društvo Tolmin in že leta 1955 postal njegov predsednik, kar je ostal do leta 1965. V tem času je bil pobudnik za gradnjo prve razširitve koč na planini Razor, kar je bil v

tistih časih glede na skromna materialna sredstva velik podvig.

Veliko skrb je Janko Fili namenjal tudi urejanju odnosov znotraj društva, s sosednjimi planinskimi društvi in Planinsko zvezo Slovenije. Bil je med pobudniki za ustanovitev meddruštvenega odbora planinskih društev Primorske in bil izbran za njegovega prvega predsednika, kar je ostal polnih 12 let.

Intenzivno je gojil stike med društvi in Planinsko zvezo Slovenije, bil je pobudnik številnih srečanj, udeleževal se je občinskih zborov in društvenih srečanj. Vedno je znal povedati veselo in spodbudno misel za boljše medsebojno sodelovanje društev in planincev.

Aktivno planinsko udejstvovanje je ohranil in visoko starost. Med 60. in 70. letom je prehodil Slovensko planinsko pot, po 70. letu pa Pot prijateljstva treh dežel in Gorenjsko transverzalo. Vedno je poudarjal, kako važno je krepiti medsebojne prijateljske stike in sodelovanje med planinci različnih narodnosti, ki jih družijo in veže skupna ljubezen do gor in narave. Velikokrat je trdil, da smo Slovenci lahko tisti, ki znamo povezovati ljudi med seboj in da bi po planinski liniji lahko prispevali pomemben delež k združitvi Evrope, temu malemu svetu prelepih naravnih lepot, kjer bi ljudje ne glede na narodno pripadnost živeli v prijateljstvu.

Veliko je lepih spominov, ki nas vežejo na pokojnega prijatelja Janka Filija. Spremljajo nas na gorskih stezah in poteh, po katerih je tolikokrat v svojem plodnem življenju usmeril svoj korak.

V srcih mu želimo miren počitek v domači grudi ob vznožju tolminskih gora, ki jih je vedno tako ljubil, in nežno šumenje njegove najljubše planinske reke Soče naj mu bo večna uspavanka.

Jože Mežnar

Za objavo primerni prispevki

Kljub pogostim prošnjam, naj sodelavci svoje prispevke za Planinski vestnik pošiljajo bodisi natipkane na pisalni stroj, bodisi natisnane z računalniškim tiskalnikom, občasno še vedno dobivamo na roko napisane prispevke za objavo. Ker niti uredništvo, niti uprava Planinskega vestnika nimata pisarniške moči, niti denarja, da bi lahko take prispevke dala v tipkanje in nato tako natančno berljive v tiskarno, moramo, žal, na roko pisane prispevke zavračati, čeprav bi vsaj nekatere od njih zelo želeli natisniti v osrednji slovenski planinski reviji. Objavljali bomo torej samo tiste prispevke, ki bodo prispeli v uredništvo v primerni obliki, kar stalni sodelavci PV sicer že dolgo vedo in to dosledno upoštevajo.

Uredništvo

V spomin Bernardu Bratožu

Sredi maja je odšel **Bernard Bratož**, starosta goriških planincev. Julija bi dopolnil 84 let, od katerih jih je skoraj petdeset posvetil delu v Slovenskem planinskem društvu v Gorici. V društvo je namreč pristopil kmalu po njegovi obnovitvi, v

januarju leta 1946. Ves čas je bil zraven kot delaven član, odbornik, organizator, predsednik in dokler ga bolezen ni uklenila za zidove domače hiše, tudi kot častni predsednik.

Doma je bil pokojni Bernard v Podnanosu, nekdanjem Šentvidu, tam, kjer se začne sončna in proti jugozahodu odprta Vipavska dolina,

vendar pa je že od mladega živel v Gorici, kamor so ga poslali v zavod kot vojno siroto. Zaposlil se je na področju trgovine in združništva in je ta poklic opravljal skoraj do svojega sedemdesetega leta.

Gore so mu pomenile veliko in je te občutke znal prenesti tudi na generacije mladih in mlajših planincev v krogu goriškega SPD.

Med vojno je v mestu opravljal pomembne naloge terenca, odgovornega za zbiranje materialne pomoči za narodnoosvobodilno gibanje. Nikoli ni veliko govoril o tem, ker se mu je to pač zdelo nekaj, kar je bilo treba storiti, dolžnost do lastnega naroda.

Pred nekaj leti ga je zahrbtna bolezen postopoma prisilila k mirovanju. Najhuje je bilo, kljub ljubeči skrbi žene Anice, da ni mogel več v hribe, v svet, ki mu je pomenil prostost, svetlobo, življenje. Zadnja želja, da bi se še enkrat podal na Triglav, je ostala neizpolnjena.

Pogreb Bernarda Bratoža je bil 12. maja na goriškem pokopališču. V imenu goriških planincev je ob odprtem grobu spregovoril **Vlado Klemše**, ki je med drugim dejal:

»Po vrhovih naših Julijcev, v Karniji, v Dolomitih, na Učki, na našem Čavnu, na vseh vrhovih, ki ste jih in smo jih skupaj obiskali, utripajo ta čas žarnice, ki smo jih tam pustili, skrite pod kamni. Prižiga jih čudežna energija, ki ima svoj izvor v srcih in mislih ljudi, ki imajo radi gore in naravo, ki imajo radi ljudi, ki pod temi gorami živijo.

To je tista energija, o kateri ste nam na vrhovih, z resnostjo in šalo, pripovedovali, da je in da obstaja. Danes ugotavljam, da to drži. Spomin se vrača za nekaj desetletij nazaj. Pred očmi imam prizore s številnih vzponov, planinskih krstov, veselega kramljanja in pripovedovanja zvečer v kočah. Drugi se vas spominjajo kot organizatorja, kuharja, šoferja, vodnika na nepozabne izlete v Dolomite. Takrat, ko v čudovite gorske doline še ni vdrl množični turizem. Se spominjajo vesele kompanije Zorzutove, Ciklaminčkove, Marinčičeve. Pred očmi imajo obraze dr. Kocjančiča, Rolicha, Kumarja, Jožice, številnih drugih, ki so v težkem obdobju, vendar z izjemnim navdušenjem in zagnanostjo postavljali trden temelj našemu planinskemu društvu. Nekateri so po razmejitvi ostali v Novi Gorici in postavili na noge tamkajšnjo planinsko družino. Morda kdo od takratnih udeležencev izletov v Dolomite skrbno hrani tudi ciklostiran listič, ki ga je na izletih tiskala potujoča tiskarna. Skrbno in ljubosumno, saj je v njem skritega veliko lepega, veliko lepih trenutkov. Tistih trenutkov, ki nam pomagajo živeti.

Nisem edini iz srednje generacije, ki ste mu pomagali odkrivati čudoviti svet gora in narave, pomagali spoznavati lepoto in čuda drobnih stvari, ki jih srečaš na planinski poti, ceniti in spoštovati vztrajnost in delo ljudi.

Vse to ste znali prenesti na druge, tako naravno, brez mnogo besed, postopoma. Vse to sem spoznal šele čez čas, po nekaj letih. Ko sem tudi razumel, kako zelo ste ljubili gore in da bi brez njih težko premagovali vse težave in tegobe življenja.

Hvala za dragoceno sporočilo, ki ste ga prenašali na nekaj generacij mlajših in mladih planincev v več kakor štirih desetletjih vašega delovanja v okviru goriške planinske družine, v katero je vgrajenih veliko vašega dela! Bili ste zraven od prvih obnovitvenih korakov ob koncu vojne, dokler vas bolezen ni uklenila za zidove domače hiše in je hrepenenje po gorah postalo še silnejše.

S hvaležnostjo se vas bomo spominjali!

Soprogi, gospe Anici, Ediju in Nadji ter drugim sorodnikom izrekamo iskreno sožalje.

Mirno počivajte!«

Pod ugaslim vulkanom

Dne 5. marca letos je minilo že 90 let od ustanovitve Šaleške podružnice Slovenskega planinskega društva v Šoštanjju. Ta je v letih pred 2. svetovno vojno označila številna pota na svojem območju, zgradila razgledni stolp na Špiku, leta 1933 pa tudi kočo na Smrekovcu, ki jo je potem, žal, pobrala vojna vihra. Po vojni so jo obnovili planinci iz Zgornje Mežiške doline in PD Črna na Koroškem jo danes uspešno upravlja.

Ko smo pred leti s planinci iz občin Ravne na Koroškem, Mozirje in Velenje razmišljali o skupnih akcijah, smo se hitro zedinili, da nas lahko povezuje ugasli vulkan Smrekovec, čeprav je prometno malo odmaknjen od glavnih transportnih poti. Odločili smo se za srečanje vsako drugo soboto v juniju ne glede na vreme, kar propagiramo tudi v koledarju akcij PZS. Planinci iz Mežiške doline naj bi prišli čez Kramarico, iz Gornje Savinjske doline čez Mozirске planine in Kal, iz Šaleške in še drugi zainteresirani pa iz smeri Šoštanjja oziroma Šentflorjanskega grabna.

Letos smo pohod izvedli že petič. Šoštanjskim in velenjskim planincem se je pridružila tudi večja skupina iz Maribora pod vodstvom **Francija Rajha**. Pri gostilni **Grebensek**, ki je dokaj znana točka na Evropski pešpoti št. 6 in vodi od Hamburga do Opatije, smo imeli brezplačen čaj in uraden start. Nadaljevanje poti je bilo možno bodisi po poti mimo kmeta **Podojstrška** in prelaza Honca v dno doline Štajerske Kramarice oziroma kar po cesti v Bele vode. V Belih vodah rastejo nove hiše, gospodarska poslopja in vikendi. Tudi na znano romarsko točko Sv. Križ (1044 m) je že nekaj let asfalt s sedla, povezati bo še potrebno odsek Savinek—Honca. Kaj bi dejal **Lovro Kuhar-Prežihov Voranc**, če bi spet obiskal te kraje in pripravljval nadaljevanje knjige Od Kotelj do Belih vod?

Sledil je še vzpon skozi gozd in pašnik do opuščene kmetije **Brložnik**, kjer se tudi letos pase večje število živine. Pogovor z ostarelim pastirjem Nandetom je bil zanimiv, pa tudi pretresljiv. Zaradi bolezni bo letos izpregel. Je pa živa kronika dogajanja na planini.

V *Domu na Smrekovcu (1377 m)* je vladalo prijetno vzdušje. **Toni Žizmond** je v posebno vpisno knjigo vpisal 99 novih obiskovalcev in odtisnil žig. V petih letih jih je bilo 451. Brez pohoda bi jih prišlo največ nekaj deset. Tudi znan oskrbnik **Viktor Povsod-Fika** je gostom urno stregel. Zaradi bolezni v družini mu je priskočila na pomoč kar planinka **Zinka Ribič**.

Kdor je želel, se je lahko podal še na travnat vrh *Smrekovca (1569 m)*, ki slovi po lepem razgledu. Tokrat ga žal ni bilo, pa drugič! Na povratku si je bilo mogoče ogledati še notranjost cerkev na Sv. Križu in se ustaviti v gostilni **Savinek** v Belih vodah.

Večina udeležencev je pohod zaključila pri Grebensku. Prijazno osebje se je res potrudilo in pripravilo kar 10 različnih vrst jedi. Nihče tudi ni ostal žejen. Za razvedrilo je igral Savinjski trio. Čas za postanek je kar prehitro minil. Stari in novi znanci so si ob zvokih harmonike še pomahali v slovo.

Naslednji, 6. pohod na Smrekovec, najvišji vrh občine Velenje, bo spet v soboto, 10. junija 1995. Pri organizatorju PD Šoštanj sta letos največ postorila **Maks Korošec** in **Vinko Pejovnik**. Pokrovitelj pa je bil Gorenje Servis Velenje.

Miroslav Žolnir

Maša pod Storžičem

Malone 500 planincev in domačinov izpod teh gora je v soboto, 16. julija letos, prišlo k Domu kokrškega odreda na Kališču pod Storžičem, ki so ga planinci iz Kranja leta 1959 postavili na nadmorski višini 1540 metrov. Prišli so, da bi prisostvovali praznovanju ob 95. obletnici ustanovitve Kranjske podružnice Slovenskega planinskega društva, maši za ponesrečene v gorah in blagoslovitvi te planinske postojanke.

V lepem poletnem vremenu, ki je le popoldne vrh dvatisočaka Storžiča zavilo v megle in oblake, so s terase pred kočo na kratko spregovorili predstavniki krajevne skupnosti in turističnega društva Bašelj ter predsednika Planinskega društva Kranj **mag. Franc Ekar** in kranjskega izvršnega sveta **Peter Orehar**. Osrednji dogodek je bila vendarle velika péta maša, ki jo je ob asistenci štirih duhovnikov daroval škof **Alojzij Uran**, ki je zatem še blagoslovil to planinsko postojanko. V daljši pridigi je poudaril nekatere vrednote, ki jih ima planinstvo za človekovo duhovnost. Pevci, predvsem iz vasi pod Storžičem, so med mašo vseskozi ubrano prepevali cerkvene pesmi, po maši pa so skupaj s pevci iz Preddvora zapeli še marsikatero slovensko narodno pesem.

Preden se je uradni del praznovanja končal, je predstavnik domačinov iz Bašlja, vasi, ki je najbližja Kališču in Storžiču, pred zbranimi »dal na znanje« partizanskim borcem, da domačini od nekdaj to planinsko kočo imenujejo le Dom na

Kališču, kar bi lahko pomenilo, da bo ta dom pod upravljanjem Planinskega društva iz Kranja kmalu izgubil oznako »Dom kokrškega odreda«.

Med obiskovalci praznovanja pod Storžičem sta bila tudi nekdanji slovenski notranji minister **Ivan Bizjak**, sicer domačin izpod Storžiča, ki se je od doma najprej napotil na vrh Storžiča in šele potem na Kališče, in triglavski župnik **France Urbanija**.

M. R.

Študenta zmrznila na Šar planini

Redni naročnik na PV in planinski prijatelj **Boško Jovanoski** iz Tetova nam sporoča žalostno vest, ki je presunila ljudi pod Šar planino, še posebej številne planince.

Med 5. in 7. junijem letos je bilo na Šar planini izredno slabo vreme, spremljano z meglo, dežjem in močnim vetrom. Vmes je tudi snežilo. Trije študentje iz Skopja, ki sicer živijo v Dragašu, so vseeno krenili iz Tetova na Šar planino. Planinski izlet so želeli povezati s potjo v Dragaš na drugi strani planine. Pot jih je vodila skozi vasi Urvič in Jelovjane, pa čez Džinibeg, ko sta jih megla in snežni vihar prestregla v bližini Karabunarja pod Titovim vrhom. Zgrešili so prelaz proti Dragašu, tavalii v krogu in zaradi izčrpanosti in slabe opreme sta dva zaradi podhladitve zmrznila. Tudi tretji je dobil številne zmrzline.

Titov vrh, 2747 m, z znamenito »kulo« na vrhu konec letošnjega maja (le teden dni pred opisano nesrečo).

Foto: Boško Jovanoski, Tetova

Čeprav se je tedaj pomlad že krepko nagnila k poletju, pa so takšni vremenski obrati na Šar planini pogosti in brez solidne planinske opreme ne kaže iti v planino.

Vojko Čeligoj

Posvet o radijskih zvezah v GRS

Bržkone si je danes že težko zamišljati obsežnejšo in zahtevnejšo organizirano dejavnost v gorah brez uporabe radijskih zvez, pa naj gre za podvige posameznikov ali množične dejavnosti. Tega se dobro zavedajo v slovenski GRS, ki poleg drugih aktivnosti na tem področju vsako leto zbere reševalce in strokovnjake s področja radijskih zvez na rednem letnem posvetu o zvezah v GRS. Letos je bil v začetku junija na Kriški gori, že sedmič po vrsti, sodelovalo pa je petintrideset udeležencev.

Začetki uporabe radijskih zvez v GRS pri nas segajo v leto 1952, ko so ob snežnih ujmah na Tolminskem od tamkaj reševalci vzpostavili in vzdrževali zveze z Ljubljano. Začetnik radijskih zvez v GRS je bil **dr. France Avčič**. Njegovo delo je kasneje nadaljeval **dr. Tone Jeglič**, zatem pa neumorno dolga leta **dipl. ing. Pavle Šegula**. Sredi sedemdesetih let je bil izdan projekt »Zveze GRS«, ki pa je bil delno realiziran šele leta 1982 z nabavo ročnih radijskih postaj »Storno«. Ob dokaj birokratskem obnašanju pristojne uprave v Beogradu je frekvenčni kanal za uporabo odstopil takratni RSNZ. Poleg operativnih zvez za izvajanje reševalnih akcij je ob pomoči RSNZ začelo sredi osemdesetih let nastajati omrežje GRS za klic v sili z radijskimi postajami v planinskih postojankah po vseh slovenskih gorah. Zaradi pomena radijskih zvez v dejavnosti GRS je bil leta 1988 ustanovljen odsek za zveze, ki od tedaj skrbi za razvoj, vzdrževanje in uporabo radijskih zvez.

Danes omrežje radijskih zvez GRS predstavlja edino omrežje zvez, namenjeno izključno gornikom. V omrežje je vključenih 52 radijskih postaj za klic v sili, ki so stalno povezane z 12 dolinskimi postajami na sedežih organov MNZ. S preko 100 radijskimi postajami pri reševalcih in v vozilih razpolaga vseh 17 slovenskih postaj GRS. Z njimi so opremljeni helikopterji letalske enote policije, ki opravljajo reševanje v gorah. Omrežje deluje na dveh frekvencah v dvometrskem valovnem področju. Za potrebe alarmiranja reševalcev ga od leta 1989 dopolnjuje še RDS sistem enosmernega klica RTV Slovenije in podjetja »Teleray« s tridesetimi pozivniki, s katerimi razpolagajo vse postaje GRS, posebno pa še zdravniki, vodniki lavinskih psov in del vodstva Komisije za GRS.

Od letošnjega posveta o zvezah v GRS je organizacija bogatejša še za prenosno napravo sistema »Mobitel«, ki jo bodo uporabljali zdravniki GRS v času dežurstev med visoko planin-

sko sezono. Napravo je zdravnikom GRS na posvetu izročil predstavnik podjetja **Mobitel**. Kako zmanjšati čas med nesrečo v gorah in trenutkom, ko so o nesreči obveščeni reševalci, je problem, s katerim se ukvarjajo vse gorske reševalne službe v svetu. Istemu problemu je bila posvečena tudi tematika posveta o zvezah v GRS na Kriški gori. V okviru novo nastajajočega slovenskega sistema zvez za zaščito in reševanje »ZARE« naj bi dobile prostor tudi zveze GRS.

Reševalci vidijo problem novega sistema predvsem v pokritosti gorskega sveta, saj je sistem prvenstveno naravnano k urbanim okoljem in prometnicam, zahteven pa bo tudi prehod iz sedanjega na novi način obveščanja ob nesrečah v gorah. Po sklepu zadnjega zasedanja IKAR lani v Kranjski Gori tudi naša GRS proučuje možnosti uporabe sistemov mobilne telefonije za gornike za potrebe klica v sili. Predvsem si IKAR obeta rešitev v prihajajočem evropskem GMS (Global Mobile System), sistemu mobilne telefonije, ki bo presegel državne meje. Ob obstoječih sistemih javne mobilne telefonije pri nas, »Mobitel« in »Camus« (RTV Slovenija), kaže, da bo tudi sistem GMS prinesel isto pomanjkljivost — naravnano bo k naseljem in komunikacijam, slabo pa bo pokrival gorski svet.

Sicer pa je posvet prinesel tudi nekatere spodbudne zaključke. Vse kaže, da bo po dolgih letih Planinski zvezi Slovenije le uspelo pridobiti frekvenco za tako imenovani »gospodarski kanal«. Ta bo predvsem namenjen komuniciranju za oskrbo planinskih postojank, vzdrževanje planinskih poti, popravilo tovornih žičnic, namenjen pa bo tudi vodnikom in alpinistom za posredovanje in izmenjavo potrebnih informacij. Izbrana frekvenca bo omogočala uporabo istih radijskih postaj, kot jih uporablja GRS, kar bo najracionalnejša rešitev, zmanjšala pa se bo tudi uporaba omrežja GRS za namene, za katere ni postavljeno. Na posvetu je Elektrotehna — ELZAS predstavila novo radijsko postajo »Motorola« GM 300, s katero bo že letos pričela GRS zamenjevati dotrajane in iztrošene naprave v svojem omrežju, omogočala pa bo tudi vključitev v prihajajoči sistem »ZARE«.

Janez Kavrar

20-letnica Šaleške planinske poti

10. oktobra 1994 bo dvajset let, kar so prizadevni planinci PD Velenje odprli Šaleško planinsko pot. Sledili so planincem Savinjske doline, ki so že prej odprli Savinjsko planinsko pot. Obe poti odpirata popolnoma nov svet Dobrovelj in Paškega Kozjaka, ki je bil poprej planinsko zelo slabo znan, je pa poln prelepih razgledov in nam odkriva bogato preteklost. Savinjšani so želeli, da bi ob 20-letnici podelili

2000. značko za prehojeno pot. Ni jim uspelo. Do sedaj je pot prehodilo 1645 planincev, v letošnjem letu 34.

Tudi Velenjšani želijo, da bi ob jubileju podelili 2000. značko. *Jim bo uspelo? Do sedaj je pot prehodilo 1896 pohodnikov.*

V »tekmovanju« krepko vodijo Velenjšani. Vendar to ni pomembno. Pomembno je, da so tako Savinjska planinska pot in Šaleška planinska pot kot vse poti, ki so bile kasneje odprte in ki so iskale vzor v prvih dveh poteh (Vinskogorska, Andraška . . .), dosegle namen, ki so ga zapisali Velenjšani: »Pot ima namen, da bi občani iz naše in sosednjih občin, še posebno mladina, bolje spoznali svojo domačijo, se tam razgibali in duhovno obogatili.«

Savinjšani čestitamo ob 20-letnici in obljubljam, da bomo odšli na Šaleško pot, Velenjšane pa vabimo na Savinjsko pot.

Franc Ježovnik

27. srečanje PTT planincev Slovenije

Srečanje je bilo v nedeljo, 12. junija 1994 na Goričkem v Petrovcih v turističnem domu Pindža. Vreme nam ni bilo naklonjeno, toda pravim planincem vreme ne sme skaliti razpoloženja.

Organizatorji so bili mariborski PTT planinci. Za mesto srečanja so izbrali Goričko. Skozi zarašena avtobusna stekla smo opazovali to našo najbolj severno pokrajino. To je nizko, položno gričevje z dolgimi, enakomerno visokimi zaobljenimi slemenimi, dvignjenimi v kopaste vrhove, drugod pa znižanimi v široko usločene prevale. Zemlja ni preveč rodovitna, glavni pridelek sta žito in krompir. Približno tretjino gričevja pokrivajo gozdovi. Najznačilnejši je borov gozd, mnogo je brez, jelš, hrasta in bukke. Zemlja in toplota prijata sadnemu drevju, za vinograde pa tla niso najbolj primerna, pa tudi razmere pod nekdanjo ogrsko upravo niso pospeševale vinogradništva.

Pripeljali smo se na Trdkovo; iz Ljubljane so prispeli kar trije avtobusi. Domačini so nas sprejeli s prekmursko gostoljubnostjo. Ponudili so nam dobro domačo slivovko in kruh, namazan z zaseki in sesekljano čebulo. To nam je teknilo!

Nad vasjo se dviga 404 metre visok Srebrni breg, le malo dalje pa je tromeja. Tja smo se tudi namenili kljub dežju in kljub blatni poti. Vsi se seveda tega podviga niso lotili in so raje počakali na varnem v avtobusih. Lep zgled nam je dal generalni direktor PTT Slovenije **Janez Gril**.

Pot je bila pravi izziv za vse pohodnike in za ljubitelje nevsakdanjih, nenavadnih dogodivščin. Res je nekaj posebnega, ko vlečeš svoje korake iz blata, se loviš po drsljivi poti za obrobno grmovje in korajžno prijemlješ z dlanmi veje

črnega trna ali robidovja. Dež ti škropi za vrat, kolona z odprtimi pisanimi dežniki in pelerinami pa se kot kača vije zdaj navzdol, zdaj navzgor.

Na vrhu, kjer je tromeja, je kamnita piramida. Kadar je lepo vreme, je tu gotovo rajsko lepo. Klopce stoje naokoli, razgled pa seže daleč po okolici vseh treh držav. Menda se od tu vidi avstrijsko gričevje v Graški dolini in madžarska nižina proti Blatnemu jezeru. Tisti dan je na žalost kar deževalo. V premeru kakih štirih metrov okoli piramide je bilo eno samo mehko zdruzasto blato, a gneča za slikanje ob piramidi ni bila zato nič manjša.

Nazaj grede so nekateri ubirali obvoznice skozi gozd, vendar zato niso bili nič manj blatni.

Z avtobusi smo se s Tvrčkove odpeljali skozi deževno pokrajino v Petrovce. Tu je bilo v domu, ki mu domačini pravijo Pindža, srečanje planincev. Po uradnem delu, ki je obsegal krajše in daljše govore vseh pristojnih in pomembnih mož iz PTT organizacije kakor tudi soboškega župana, je bil nastop članov kulturnega društva Pošta Maribor. Zaigrala nam je tudi pihalna godba PTT Maribor v svojih čudovito lepih rdečih uniformah. Za zabavo je kasneje poskrbel ansambel Diamanti iz Murske Sobote s humoristom **Pištekom**. Lačne želodce smo potolažili s prekmurskim bogračem, telečjo obaro in gibanico.

V bližini, proti Murski Soboti, so Sela s kulturnozgodovinsko znamenitostjo. To je rotunda — okrogla, iz opeke sezidana romanska kapela iz 13. stoletja. V programu nam je bil sicer obljubljen njen ogled, a na Pindži je bilo preveč prijetno, da bi pravočasno odšli, zato nam je kasneje ostalo časa samo še za vrnitev.

Upam, da bo drugo leto srečanje planincev PTT Slovenije spet tako posrečeno izbrano v kakšnem še neraziskanem, premalo poznanim, pa vendar tako lepem končku naše Slovenije.

Ivanka Korošec

Po botanični poti

Planinsko društvo Kranj je 12. junija letos organiziralo strokovno srečanje gorskih stražarjev in povabilo tudi tiste, ki se po službeni dolžnosti ukvarjajo z varovanjem narave, to so predstavniki gozdarskih javnih služb, lovskih družin itd. Pot je bila programirana od Kališča (pod Storžičem) do Zaplate, lovske koč v Hudičevem borštu (Kozorog Kamnik) in nato proti Javorniku, Potoški gori in do sv. Jakoba. Ta trasa je junija eno od najatraktivnejših rastišč alpske flore, ki je še skoraj v prvobitnosti. Vreme na nedeljo, 12. junija, je bilo izjemno slabo — dež, sneženje, veter, vendar se je kljub temu zbralo 12 udeležencev in tudi strokovna sodelavka, profesorica botanike, vrhunška alpinistka, edina Slovenka, ki je osvojila vrh Everesta **Marija Štremfelj**. Na srečanju »trmastih in

neustrašnih« se je vendarle oblikovalo nekaj zaključkov kot tudi opozoril oziroma stališč:

- Zakonodaja o varovanju planinske flore ima premalo planinskega cvetja uvrščenega v zaščito.
- Na širših območjih ugotavljajo komercialno nabiranje zelišč (planik, svišča — korenin).
- Status gorskih stražarjev ima samo simboličen pomen in bi morali takšno nadziranje vendarle zakonsko obvladovati. Sedaj tudi lovec, ki naj bi imel nekoliko večjo avtoriteto, to rešuje le z obveščanjem policiji.
- Posebno aktivnost in preventivo bi morali nameniti varovalnemu gozdu, kajti naraščanje erozije povzroča neposredna večanja melišč, to pa zmanjšuje in zasipa gozd in drugo floro. Obenem zmanjšuje tudi življenjski prostor divjadi.
- Naravovarstveniki so na tem srečanju opozorili na divjo ovčerejo brez pastirja in preventive. Podana je bila zahteva po organiziranem in strokovnem pašništvu.

Slišati je bilo še množico pobud, idej, konkretnih predlogov, kako obvladovati množični obisk v gorah, ki smo ga v bližnji preteklosti tako uspešno povzročili, vendar pa smo pri tem na vzgojo velik del pozabili. S takimi razpravami se je skupina razšla: eni v dolino, drugi pa na lovsko kosilo v lovsko kočo Hudičev boršt, kjer je **Peter Jugovic** s sodelavci pripravil lovsko, planinsko in gorskoreševalno srečanje.

Franc Ekar

Na Ojstrico po Kopinškovi poti

Kdo ne pozna Ojstrice, te lepe piramidasto ošiljene gore v Kamniško — Savinjskih Alpah! Kadar je nebo čisto, po dežju, si ne morem kaj, da ne bi stopila na most prek Savinje v Celju. Tako lepa je videti od tam in čisto blizu! In ko jo pozimi pokrije sneg, je naravnost veličastna. Veličastna je tudi iz Logarske doline, kadar zrem v njeno severno ostenje.

Za planince je gora dostopna iz različnih smeri. S Korošice, pa iz Logarske doline. Alpinisti jo naskakujejo po severni steni. Med vsemi je prav gotovo najbolj atraktivna drzno speljana grebenska pot, ki jo je pred več kot pol stoletja zarisal in se s tem dejanjem za vedno zapisal med nesmrtni znani celjski alpinist **Andrino Kopinšek**.

Andrina že dolgo ni več, ostala pa je njegova, Kopinškova pot na Ojstrico. Kadar se katerikoli planinec pohvali, da je bil na Ojstrici, posebej s ponosom poudari, da je šel po Kopinškovi. Dvakrat sem osvojila vrh gore po tej poti. Poleti seveda in v spremstvu vodnika, ki me je na najboljši izpostavljenih mestih varoval in mi razlagal, kako je ta smer prava poslastica pozimi oziroma zgodaj spomladi, ko je še vsa zasnježena. Zlasti nad severno steno, kjer preprosto ne

Pomladanski plaz, prek katerega pelje Kopinškova pot na Ojstrico

smeš zdrsniti. Za takšen vzpon v takšnih razmerah, je potrebna ustrezna oprema, nekaj znanja in pogum.

Neko lepo nedeljo v letošnjem letu sva se s prijateljem odločila za vzpon. Snega je bilo še dovolj in obetala se mi je avantura, ki jo lahko doživiš samo v gorah.

Pri Domu planincev v Logarski dolini sva si oprtala nahrbtnika. Prvič v življenju sem imela na njem zataknen cepin. Pa ne za okras, kot ga nosijo nekateri planinci, ko se poleti podajo na Raduho! Tokrat bom spoznala njegov osnovni pomen in namen.

Dobre pol ure sva potrebovala do Koče na Jami pod Ojstrico, kjer se je pred vhomom že pretegovalo nekaj planincev. Tudi dva »alpinista« sta vsak s svojo steklenico piva v rokah zrla v steno Ojstrice in iskala pravo smer vzpona.

Koča na Jami, kot jo imenujejo domačini, je med najstarejšimi v slovenskem gorskem svetu. To je eno od tistih prijetnih planinskih domovanj, kjer se planinec resnično počuti kot planinec. Popila sva vsak skodelico čaja, potem pa sva se zagrizla v strmino pod Krofičko na sedlo Škrbina. Predramilo se je gorsko cvetje. Vzravnali so se mladi macesni, ki so ječali pod težo snežne odeje. Spremljala naju je pomlad v svojem polnem zamahu. Pod Škrbino se je v soncu lesketala obsežna snežna zaplata, ki je segala vse do vrha sedla.

Naredila sem prve korake s cepinom. Tudi na vrh me je navezal moj vodnik: nekaj zaradi varnosti, predvsem pa, da se kaj naučim, mi je pojasnil.

Na vrhu sedla, na Škrbini torej, se ponuja lep razgled v Robanov kot, pa na Raduho in na Veliki vrh nad Korošico. Pobočja so bila zasnežena, sneg pa trd, zbit, tako da sem le s

težavo zabadala ratišče cepina. Toda bila sem na vrvi in ni me bilo strah, kajti vodnik je deloval samozavestno in ravnala sem se po navodilih in nasvetih. V dobri uri sva prilezla na strmo plazišče nad severno steno, od koder pogled objame celo Logarsko dolino in vršace nad njo vse tja do Obirja.

Toda ni bilo časa za občudovanje lepot teh gorá. Pred nama je bil najtežji, najzahtevnejši del vzpona. Do vrha je od tod še kakšnih 100 višinskih metrov. Poleti, ko je strmina kopna, je steza lepo vdellana v melišče okrog skalnega roba nad Škarjami in potem še v nekaj zavojih na vrh. Toda ko je zasnežena in ko na snežišče posije sonce, je mogočno lepa.

Vodnik je urezal stopinje za raztežaj vrvi in ko sem prispela do njega, se je premaknil še za enkrat toliko. Potem bi morala prek grebena na naslednje snežišče, tu pa je Drago (tako je ime vodniku) Kopinškovo pot nekoliko spremenil. Pravokotno na najino smer sva zavila skozi strm dobro zasnežen kuloar in prilezla direktno na vrh Ojstrice. Čisto po urniku od koč, je dejal Drago in mi čestital za podvig.

Ker ni bilo sledov v snegu, sva to pot če že ne prva, pa vsaj med prvimi v letošnjem letu opravila midva. Zame je bil to res podvig. Na poti sem spoznala marsikatero večšino, kot uporabo cepina, ravnanje z vrvo in nekatere oblike varovanja. Seveda to ne pomeni, da stvari sedaj obvladam. Imam pa izkušnjo več, da bom morda Kopinškovo pot v zimskih razmerah nekoč zmogla sama.

V Logarsko dolino sva sestopila skozi Škarje. Tudi po snežiščih. Vsako snežišče z dovolj strmim naklonom je nevarno, me je opozarjal Drago. Toda če pravilno ukrepaš in si pri tem zbran, ni razloga za zdrs, ki sicer botruje številnim nesrečam na zasneženih pobočjih.

V dolini sem zmagoslavno zrla na Ojstrico ter si risala in iskala pot — Kopinškovo pot. Zmogla sem jo, tudi v teh razmerah in pogojih, za kar se zahvaljujem **Dragu Žlofu**, planinskemu vodniku. Na koncu pa še tole:

Gore so nevarne in skrivajo pasti. Toda tisto oguljeno reklo, da gora ni nora, da je nor tisti, ki gre gor, bi obrnila in dejala takole: »Gora resnično ni nora, toda tisti, ki gre po pameti gor, ni nor. Noro — neumno je le takšno razmišljanje«.

Ljiljana Markovič

Lovrečičeva pot na Pomjan

Obalno planinsko društvo Koper je v soboto, 18. junija 1994, organiziralo planinski pohod na Pomjan. Kljub slabemu vremenu se je rekreacijskega izleta po Lovrečičevi planinski poti na Pomjan udeležilo kar lepo število planincev. Med njimi so bili tudi sorodniki pokojnega **Vinka Lovrečiča**, ki je bil 12 let predsednik Obalnega planinskega društva.

Prav njemu je bil posvečen ta planinski izlet, saj je bil on tisti, ki je hotel približati planinarjenje istrskim planincem. Zato je že leta 1980 predlagal, da bi obalnim planincem omogočili planinarjenje po domačih istrskih gričih. Bil je prvi, ki je to idejo uresničil, tako da je izbral in s pomočjo planincev uredil in označil planinsko pot od Kampela pri Kopru do Pomjana. 19. aprila 1981 je bila otvoritev te poti v organizaciji planinskega društva Obala in planinskega društva Tomos. Izleta se je takrat udeležilo 21 družin in 138 posameznikov, ki so prejeli družinska in posamezna priznanja oziroma značke.

Po 13 letih smo obalni planinci v spomin na preminulega predsednika Vinka Lovrečiča, ki je umrl pred šestimi leti, organizirali pohod na Pomjan. Pred tem smo uresničili njegovo željo,

da bi to planinsko pot razširili tako, da bi postala krožna oziroma dvosmerna. Cel mesec pred pohodom so planinci izbirali, določili in označili za spust s Pomjana novo traso, ki poteka s Pomjana mimo Manžana, Kampela—Brdo in Kampela do izhodiščne točke pri Potoku. Na obeh smereh so vneti planinci na počivališčih postavili štiri klopce ter dobro očistili in označili celotno pot.

Na Pomjanu so v gostilni pri Tomšiču imeli spominsko prireditev, na kateri je **Karlo Kocjančič** spregovoril o liku pokojnega predsednika društva, **Darko Butinar** pa je predstavil novo planinsko pot ter orisal napore za njen nastanek. Folklorna skupina iz Kopra je popestrila spominsko svečanost.

Nato so se planinci spustili po novi smeri do izhodišča, od koder so uživali v lepem razgledu nad Koprom.

Med potjo so sklenili, da bodo pot primerno opisali in opis objavili ter s tem omogočili vsem ljubiteljem hojo po tem delu Istre.

Darko Butinar

Planinski dom Vagon

Gotovo si doslej niste mogli predstavljati, da bi bilo mogoče v odsluženem zaprtem tovornem železniškem vagonu urediti zelo prijeten planinski dom z nekaj posteljami. Tak planinski dom obstaja in se imenuje Vagon. Stoji nedaleč od Varaždina na Hrvaškem, oddaljen od vasi Črešnjevo komaj en kilometer. Do te planinske postojanke se je mogoče pripeljati tudi z avtom.

Pobudo, da bi nedaleč od vasi Črešnjevo v zaselku Ledinec na dostopnem in prijetnem kraju navaden star železniški vagon uredili v planinski objekt, je dal zaslužni varaždinski planinec,

Planinski dom v tovornem železniškem vagonu

Foto: T. Jagačić

zdaj že pokojni **Vladimir Majnarić**. Njegova zasluga je, da je pred nekaj leti Hrvaško planinsko društvo Željezničar iz Zagreba podarilo ta vagon Hrvaškemu planinskemu društvu Dugi vrh, ki ga je v Varaždinu ustanovil pokojni V. Majnarić, veliko zaslug za to, da so ta vagon preuredili v planinski objekt, pa ima kolektiv Hrvaških železnic v Varaždinu na čelu z direktorjem **Stjepanom Gorskim**.

Če bi vas službena pot ali zasebno potovanje zanesla v Varaždin, obiščite planinski dom Vagon! Pred njim ni nikoli železniške zapornice. Za planince in njihove prijatelje je ta dom odprt ob sobotah in nedeljah, druge dneve pa po dogovoru na naslovu HPD Dugi vrh, 42000 Varaždin, Hrvatska.

Tomislav Jagačić

Planinski tabor v Vratih

Mladinski odsek PD Radovljica je tudi letos organiziral planinski tabor. 23 navdušenih mladih planincev se je 10. julija zbralo v Vratih v Aljaževem domu.

Program dela za ves teden smo začeli uredniševati takoj. Že za naslednji dan smo se dogovorili za prvi pohod. Zjutraj smo šli vsi proti Luknji, bolj vzdržni pa so nadaljevali pot proti Bovškemu Gamsovcu. Pogled nazaj nam je obstal na ostenju triglavske Severne stene in na mogočnih skalnih vrhovih Cmira in Stenarja, ki obdajata dolino. Pod nami je bila kot na dlani vsa dolina Vrat prav do Mojstrane.

Drugi dan smo jo mahnilo novim doživetjem naproti. Po brezpotju po lovskih stezah proti bivaku II nas je varno vodil **Stanko Kofler**. Veseli smo bili, da nam je posvetil nekaj svojega delovnega dne v Vratih, saj smo tako lahko spoznali gorski svet, kjer so doma le gamsi in gorske cvetice, pot pa kažejo prazne kamnite struge hudournikov in lovske steze.

Robi, Uroš, Mitja in Dejan so to jutro pod vodstvom načelnika MO **Braneta Zupanciča** šli proti triglavskim stenam. Čez Plemenice so jo z vso »korajžo« mahnilo na Triglav. Seveda so bili zvečer junaki dneva in mlajšim kar niso mogli pričarati te skrivnostne poti. »Drugo leto pa drugi štirje, velja?« je odmevalo ob našem planinskem domovanju.

Kar dva dneva smo namenili Kriškim podom s tamkajšnjimi Kriškimi jezeri. Skozi lep bukov gozd, po široki grapasti Sovatni, v številnih serpentinah, po grušču med čudovitim bogastvom rastlinskega sveta smo korak za korakom prihajali bližje vrhu. V stenah Bovškega Gamsovca smo opazili gamse, ki so za trenutek upočasnili naš korak. Toliko novega, toliko lepega smo med potjo doživljali, da je bilo ves čas slišati: »Poglej to! To je triglavska roža. Tam je Kredarica, tam zadaj Rjavina!«

V Pogačnikovem domu so nas prijazno sprejeli. Vrata gostoljubnosti so nam odprli na stežaj.

Tudi naši mladi planinci jih niso razočarali, saj so bili od vseh deležni le pohval zaradi lepega obnašanja v planinski koči. V varnem zavetju Pogačnikovega doma smo popoldne doživeli še nevihto, kar nam je obetalo nov lep dan.

Res je bil. Mimo Kriških jezer smo šli proti Križu. Previdno smo hodili po kamnitem svetu in varovali drug drugega. Kamorkoli je segel pogled, je bil veličasten, saj je bilo nebo kot umito. Posebno doživetje je bilo razgledišče na vrhu 2410 metrov visokega Križa. Drug drugemu smo rekli, da smo med srečnimi, kaj več si ob teh lepotah nismo mogli povedati. Po kratkem počitku in malici ob navzočnosti kozorogov je vsak po svoje spravljal to lepoto v svoje spominske predalčke. »Razor, dolina Krnice, tam zadaj je Peč, pa Dobrač, glej!« je bilo slišati med klepetom mladih planincev. — Pod strmimi stenami Križa smo prek melišč prišli do Dovških vrat.

Poslovi smo se od Ivana, gospodarja Pogačnikovega doma, ki nas je spremljal vso pot, pomahali smo še gospe **Pavli Ermanovi**, najbolj prijazni kuharici, in pred nami je bila samo še pot navzdol. Previdnosti v gorah ni nikoli preveč, zato smo napredovali bolj počasi kot hitro. Ponosno smo prikorakali do Aljaževoga doma, kjer so se nadaljevale drugačne aktivnosti, saj o utrujenosti ni bilo niti sledu. Igre z žogo, orientacija na zemljevidu s pomočjo kompasa, opis prehojene poti, poimenovanje gorá, gorske cvetice; dolžnostim smo bili komaj kos, toliko smo si jih naložili vsak dan.

Po naporni turi se prileže dobro kosilo; to je uresničila kuharica v Aljaževem domu, ki nam nikoli ni odrekla, če smo jo poprosili za dodatek. Vsem, ki skrbijo za dobro počutje planincev v Aljaževem domu, se zato ob tej priložnosti zahvaljujemo za gostoljubnost.

Vreme je postavilo našim doživetjem piko na i, saj nam ni prekrizalo niti enega načrta. Ob slovesu 15. julija je bilo slišati: »Bilo je super! Drugo leto pa spet, seveda!«

Naš moto:

*Včasih moram poiskati te strme poti,
moram položiti nanje svoje roke
in stkati tiste čudno lepe vezi,
moram priti tja, kjer se zdi,
da besede drugače zvene
in se drugače pogleda v oči.*

(Rudi Klinar: Človek — gora; poezija)

Meta Rojnik

S slepimi planinci do Koče pri Sedmerih Triglavskih jezerih

Člani planinskega društva Celje in Planinskega društva Maribor Matica so organizirali planinski izlet do Koče pri Sedmerih jezerih. Organizator je bila Medobčinska organizacija slepih in

slabovidnih Celja in Maribora, v kateri je predsednik komisije za šport in rekreacijo **Franci Pungartnik**. Ta komisija med drugim organizira tudi planinske izlete in pohode. Deluje že več kot 20 let, letos pa so prvič sestavili letni delovni program izletov. Po programu so izvedli že naslednje izlete in pohode: Šentjur-Resevna, Svetina, Celjska koča, Celje. Izlet čez Pohorje je zaradi slabih vremenskih razmer, žal, odpadel; nameravajo ga izvesti septembra. Drugi izlet je bil iz Poljčan na Boč s povratkom do Kostrivnice. Pod vodstvom Planinske sekcije Avto Celje so se udeležili pohoda na Blegoš. Podali so se na Zasavsko goro in od Geossa do Kresnic. V načrtu imajo še pohod z Brega na Lisco, Lovrenc in Veliko Kozje do Zidanega Mosta. Odšli bodo tudi iz Šmartnega ob Paki do Gore Oljke in Polzele. Za zaključek planinske sezone bo izlet v neznanu.

Med najzahtevnejšimi izleti je bil dvodnevni izlet do Koče pri Sedmerih jezerih. Skupno se ga je udeležilo 27 planincev. Med njimi so bili 4 popolnoma slepi in 7 slabovidnih. Vsak je imel svojega spremljevalca. Ko smo se vzpenjali iz Stare Fužine do Vogarja, je bilo še dokaj ugodno vreme. Na Vogarju pa smo sklenili, da gremo glede na slabe vremenske razmere le do Koče na Planini pri jezeru, kjer smo ugotovili, da verjetno do Koče pri Sedmerih jezerih ne bo nevihte. Želja se nam je uresničila, do koč smo prispeli ob lepem vremenu.

Proti večeru smo se zbrali ob jezeru. Nekateri najbolj zagreti so šli do kolen v vodo. Ugotovili smo, da so nekateri dobili kar nekaj žuljev. Tiste z največjimi smo obvezali in pripravili za naslednji dan. Zvečer smo posedeli v koči in se v veselem razpoloženju malo povesečili. Razpoloženje nam je pokvarilo rdeče vino, uvoženo iz Hrvaške in brez kontroliranega porekla. Sprašujem se, zakaj ne more Planinsko društvo Matica iz Ljubljane naročiti dovolj kvalitetnih vin iz Slovenije, saj jih imamo dovolj.

Zjutraj so se pohodniki spočiti prebudili in pogledali najprej proti nebu. Obetal se nam je lep sončen dan. Polni novih moči smo se napotili proti Komni. Spotoma smo se ustavili še v koči pod Bogatinom. Na steni je visel napis, ki so ga slabovidni planinci še lahko prebrali, in se glasi približno takole: Opazuj naravo z očmi, ne z rokami! To opozorilo za slepe in slabovidne ne velja.

Zakaj slepi in slabovidni sploh hodijo v hribe? To so se verjetno spraševali planinci, ki so nas srečevali na naši poti. Slepi odhajajo v hribe zato, da poslušajo žvrgolenje ptic, žuborenje vode, tipajo cvetice in kamenje in sprejemajo vonj cvetic. To mi je po izletu zaupal Franček, predsednik komisije za šport in rekreacijo. Moram reči, da sem vodil v Julijce precej skupin, predvsem osnovnošolskih, tako sproščene skupine, kot je bila ta, pa še ne. Kljub temu, da

so bili slepi in slabovidni, je bilo vzdušje med njimi enkratno. Drug drugemu so pomagali.

Ko so prispeli do Koče pri Savici, so bili zadovoljni, da so premagali tako dolgo in zahtevno planinsko pot.

Vsem udeležencem tega zahtevnega izleta iskreno čestitam in želim še mnogo trdnih korakov v hribih. Čeprav sem imel pred vodenjem tega izleta mešane občutke, sem spoznal, da je vodenje slepih in slabovidnih sicer zahtevno, vendar prijetno. Še posebno, če se zbere tako homogena in optimizma polna skupina.

Milan Gombač, Celje

35-krat na Badjurovi poti

Badjurova krožna pot, ki jo oskrbuje Planinsko društvo Litija, praznuje letos 20-letnico obstoja, temu jubileju pa namenjajo posebno pozornost. Doslej je pot prehodilo 1530 planincev, lani kar 150, kar je 80 odstotkov več kot leto dni prej. Največkrat sta jo prehodila **Drago Simončič**, in sicer kar 35-krat, in **Viktor Čebela**, kar 34-krat.

PD Litija je lanskega 12. decembra organiziralo že 13. zimski pohod na Tisje, ki se ga je udeležilo 780 pohodnikov. Za 10-kratno udeležbo na pohodih je doslej prejelo plaketo 171 planincev, na zadnjem, lanskem pohodu pa 37.

Potepanje po kraljestvu Zlatoroga

Veliko je bilo napisanega, prikazanega in povedanega o Dolini sedmerih jezer. Mi pa smo želeli doživeti, kakšno je družinsko potepanje po kraljestvu Zlatoroga.

Zgodaj zjutraj smo se pripeljali v Lepeno, si optali nahrbtnike, si zavrnali palice in se podali na pot. Lepa in prijetna je ta pot. Prislunemo šumenju oddaljenega slapa, ogledujemo si dolino pod seboj in se vzpenjamo. Pot smo že velikokrat prehodili, toda še vedno se ne moremo spomniti, za katerim ovinkom je klopca za počitek.

Zanimive so merilne palice, ki nam kažejo, kako malo snega je zapadlo v preteklih letih na tem območju.

Pri Koči ob Krnskih jezerih zvoni kot vabilo k nedeljski maši. Gostje pozvanjajo za izpolnitev želja. To je lepa in prijetna koča ob jezeru in kar zaželim si, da bi preživel nekaj dni v njej. Pogovarjamo se z obiskovalci, kam so namenjeni: večina se namerava povzpeti na Krn, so pa tudi nekateri, ki bodo od tukaj sestopili v Lepeno. Le nekaj jih je, ki bodo šli v tisto smer kot mi — v kraljestvo Zlatoroga.

Nekoliko oddaljeno od koč leži v objemu Lemeža in Krna naše največje visokogorsko jezero. Mnogi ga obiščejo zaradi naravnih lepot, ki jih ustvarjajo visoke gore, ki ga obdajajo. Ker sodi med najtoplejša v naših gorah, privab-

lja v poletni vročini številne kopalce. Rahlo valujoča gladina neprestano trepeče, zlasti pa takrat, ko jo vznemirijo drobcene ribice pisanice, ki jim je to ledeniško jezero življenjski prostor. Tudi tokrat se je nekaj pogumnežev hladilo v njem.

Obrnili smo se in se napotili proti Komni.

Planina je posejana z vsakovrstnim gorskim cvetjem. Zrak je poln njegovega dišečega vonja. Razgled se nam širi in odpira na vse strani. Prečkamo poti, ki vabijo na zanimive vrhove.

S te strani ima Krn prav svojevrstno obliko. S čistim, dišečim in mogočnim vonjem se preliva narava v nas. Polni smo prijetnega razpoloženja.

Mlajša generacija naše odprave je daleč pred nami.

Travnato pobočje se spreminja v skalnato, ki ga krasi zelene blazinice trav in cvetja. Precej planik smo videli v njihovi skalnati domovini.

Na Vratcih se nam odpre razgled na venec Bohinjskih gora. To je enkratni razgled, ki ga je deležno oko tistega, ki se povzpne na to naravno razgledišče. Na Bogatinu se premikajo drobcene pikice planincev.

Spomnila sem se na morebitni zaklad, ki naj bi ga skrivala ta gora. Tukaj naj bi trentarski lovec iskal bogastvo, s katerim bi pridobil nezvesto srce ljubljenega dekleta. Da bi dobil ključ zanj, je ustrelil Zlatoroga. Iz krvi ranjene živali so zrastle rdeče rože. Ko jih je Zlatorog použil, si je pridobil neznansko moč, pahnil lovca v prepad in razril prelep vrt v gorskem svetu.

Prispeli smo do kočice pod Bogatinom. Pokramljali smo z oskrbnikom, ki je to mesto zasedel kot tehnološki višek svoje delovne organizacije. Mogoče bo ostal tukaj še leto ali več. Videl bo, kaj bodo pokazale razmere v dolini. Vsekakor doživlja tam polnost življenja v neposrednem stiku z naravo.

Ker nam je zmanjkalo vode in je bila ustekleničena precej draga, so se Bogdan, Borut in Tomaž podali na Komno po nekaj zaloge. Drugi smo se podali naprej, toda fantje so nas prav kmalu dohiteli in prehiteli.

Steza se sprva vzpenja, kmalu pa se zravnava in ovinkari čez neštete grebene in grape. Srečujemo kolone planincev, ki se vračajo s Triglava. Pozno popoldne prehaja v večer, noge si želijo počitka.

Prispemo do kočice pri Triglavskih jezerih, kjer nas pozdravi napis: Prenosišči ni.

"Kaj pa zdaj?" se sprašuje naša enajstčlanska odprava, ki je nosila s seboj le pet spalnih vreč. Ob osmih, ko naj bi razporejali ljudi na ležišča, se najstarejši član naše odprave poda k oskrbniku: "Enajst nas je, pretežno otroci, bi se našla ležišča vsaj zanje?"

Oskrbnik nekaj negoduje, še bolj prisotni interesi za ležišča, naposled pa le dobimo ključ

sobe za "družino z enajstimi otroki". Med njimi je bilo šest odraslih.

Malo za šalo, malo zares, ležišča so bila zares imenitna.

V zgodnjih jutranjih urah smo zapustili Kočo pri Triglavskih jezerih. Pred nami se je odprl pravi planinski raj. Po melišču obeh Tičaric nam sledijo tropi gamsov. Kot bi sledili našim korakom se pomikajo vzporedno z nami, mulijo travo in se spet pomikajo naprej. V jutranji rosi se leskeče cvetje najrazličnejših barv. Prečkamo skale, ki jih je narava oblikovala v zanimive umetnine. Šopi razprostrtega cvetja pisanih barv krasijo ta skalnati svet, kot bi jih kdo nalašč posadil vanj.

Prelep občutek nas prevzame, ko zagledamo jezersko gladino, v kateri se zrcalijo okoli stoječi vrhovi. Na vsakem koraku doživimo nekaj lepega, mogočnega . . .

Nihče ne more živeti življenja tako, kot bi želel, če se izogiba doživetjem, kajti doživetja so življenje.

Naposled smo prispeli na Prehodavce. To stičišče gorskih poti je imenitna razgledna točka. Razgled se nam je odprl na vse strani. Prelep je pogled na Mangart, Jalovec, Mojstrovko . . . Tako blizu se nam zdijo Prisojnik, Razor, Vršac in Triglav. Čar tega vročega poletnega dne na višini dva tisoč metrov nas je omamila in kar nismo se mogli ločiti od te planinske postojanke.

Med spustom v dolino Lepoče smo se ustavili še pri lovski koči, ki je postavljena ob rob borovničevja. Nabrali smo kar precejšnjo zalogo borovnic, ki nam bodo v spomin na to potepanje, ko bomo segli po njih.

Ko smo prispeli v Lepeno, nam je le s težavo uspelo odpeljati avtomobil s parkirišča. Dolina je bila preplavljena z jeklenimi konjički.

Svež zrak in lepota gora omamita obiskovalce tako, da se vedno znova vračajo v njihov objem.

Vida Durn

Zahvala Soriški planini

V Litostrojskem domu na Soriški planini, last SOFI iz Ljubljane, smo za otroški vrtec Semedela že drugo leto organizirali tabor mladih planincev. Že lani smo bili v istem domu in smo bili tako zadovoljni, da smo tabor želili ponoviti na istem mestu. Pa ni potekal samo tako kot takrat, še bolje je bilo, saj smo se z oskrbnikom **Stankom** in njegovo ženo **Zorico** zelo ujeli. Kuhar **Rile** pa gotovo kuha najbolje. Otroci so bili zadovoljni, siti, pogosto tudi pocrkliani z dobrotami. Njihov kuža Reks je postal naš prijatelj.

Ob večerih sem se dogovarjala z domačini za predstavitev njihovih dejavnosti. Tako nas je pastir ovac Ramo povabil k ogradi, kjer je imel

Mladi taborjani in planinci iz Semecele na gričih okoli Soriške planine.

ta dan zbranih 330 ovac. Videli smo oznake na ovcah in zvedeli, da so od različnih gospodarjev. Šteli so jih, pregledovali, zdravili, kar počno enkrat mesečno.

Pri najmočnejšem kmetu in gozdarju v Sorici, na kmetiji **Trojanovih**, smo bili povabljeni v gotovo najlepši in najčistejši hlev, kjer smo videli bike, krave, teličke-dvojčke, takrat stare 2 in 14 dni, puranjo in kokošjo družino, zajce, prašiče in morske prašičke. Njihovi otroci so gojili tudi paglavce. Okoli domačije so doma izdelana otroška igrala. Otroci so lahko splezali tudi na češnje in zobali sadeže. Zvedeli smo zgodovino te družine.

Konjar **Štefan** nas je vodil na Danjarsko planino, kjer smo božali, hranili, tudi zajahali konje; 38 jih je bilo. Malo višje smo si ogledali pastirjevo skalo, od koder je čudovit razgled na planino, kjer je prvič pasel konje. Pastir nam je podaril zelo tenkočutno pesem o planinskem raju, ki jo je za nas sam spesnil.

Bili smo pri pastirju krav **Ivanu** in njegovi ženi **Mari** z otrokoma **Nino** in **Janezom**, ki tri mesece vsako leto pasejo krave različnih lastnikov. Tokrat jih imajo 110. Ogledali smo si strojno molžo krav, precejanje mleka in spoznali pastirsko življenje. Poskusili smo kravji sir.

Kot dobri mladi planinci smo se povzpeli še na Lajnar, kje smo si v navezi in z baterijami ogledali temen vojaški bunker iz prve svetovne vojne. Bili smo na Slatniku, na Možicu, vzpeli smo se na vrh Bače, šli smo na celodnevni izlet na Ratitovec.

Danica nas je seznanila tudi z vedenjem in hojo po planinah, vsebino nahrbtnika, planinsko opremo, z reševanjem ob nesrečah, z uporabo zemljevida in kompasa . . .

Ob vsakem povratku so nas pričakali prijazni obrazi oskrbnika doma na Soriški planini, kuharja in vseh drugih.

Iskrena hvala vsem tem in tudi vodji izletov in male planinske šole **Danici Blažina** ter mentorjem **Mariji Sredojev**, **Ivanu Furjanu**, **Blažu Furjanu** in **Borutu Furjanu**.

Bilo nam je res lepo.

Vodja tabora Nevenka Furjan iz vrta Semecele in hvaležnih 44 mladih planincev z obale

Vabilo planinskim društvom

V nedeljo, 18. septembra 1994, bo na Vrsnem pri Kobaridu ob 11. uri osrednja vseslovenska proslava ob 150-letnici rojstva pesnika **Simona Gregorčiča**.

Predlagamo vam, da vaše društvo organizira na ta dan izlet ali pohod na Vrsno. Prireditev nosi naslov »Nazaj v planinski raj« in Vrsno z okolico je resnično pravi raj: nad njim se pne mogočni Krn, blizu so Krnsko jezero in Jezero v Lužnici, pod vasjo Krn je znamenita kamnita goba, pod Vrsnim pa je največje slapišče v Sloveniji z visokimi slapovi: slap Brinta je visok 104 metre, Gregorčičev slap 88 metrov, so pa še številni slapovi na potoku Volarja in na Mrzlem potoku.

Kot nalašč za eno- ali dvodnevni izlet!

Na svidenje na Vrsnem!

Predsednik odbora
Zdravko Likar

Mali oglas

Naprodaj je v knjige vezan Planinski vestnik, letniki 1929, 1931, 1932 in 1934 do 1939, in nevezani, a kompletni letniki 1957, 1958, 1959, 1962 in 1966 do 1970. Revije lahko naročite v Bukvarni, 64270 Jesenice, p. p. 65, ali po tel. (064) 70—516.

Prošnja pred stoletnico

Prihodnje leto, čez nekaj mesecev torej, bomo v planinski organizaciji praznovali nekaj okroglih in nadvse častitljivih obletnic, stoletnic. Ena od izredno pomembnih bo vsekakor stoletnica, odkar je izšla prva številka Planinskega vestnika, osrednje slovenske planinske revije. Samo nekaj let je bilo članstvo v Slovenskem planinskem društvu povezano z obvezno naročnino na Planinski vestnik, potem je vodstvo organizacije sklenilo, naj bo na revijo naročen tisti, ki jo res hoče prebirati. Zadnji vsaj dve desetletji je naklada v razmerju do števila članstva v PZS približno taka kot v vseh drugih alpskih državah. Toda če smo Slovenci zadnji dve desetletji na goriškem področju dosegali več, kot so drugi narodi, ni nobenega razloga, da ne bi tudi na področju bralnosti planinske publicistike: v uredništvu Planinskega vestnika se s pomočjo svojih sodelavcev in dopisnikov trudimo, da bi bila vsebina čim boljša, bralce pa prosimo, da nam pomagajo pri večanju naklade.

Vse, ki nas berete, zato prosimo, da na Planinski vestnik opozorijo svoje planinske prijatelje in znance in jim priporočajo, naj se naročijo na osrednjo slovensko planinsko revijo, ki bo prihodnje leto slavila že stoletnico izhajanja.